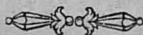

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

A. I. ODOBESCU

PSEUDO-CHINEGHETICOS

(FALSUL TRATAT DE VĂNĂTOARE)

BUCUREȘTI

Editura Librăriei LEON ALCALAY

No. 37—Calea Victoriei—No. 37

~~~~~  
c. 2969.—Tip Profesională, Dim. C. Ionescu, str. Selari, 10.  
~~~~~

Edițiunea aceasta nu e făcută ca să înlocuească pe aceea dată de Odobescu însuși, ci numai să răspândească și mai mult frumoasele pagini ale marelui prozator. Așa fiind, se impune să fie înlocuite toate citațiile grecești, latinești, germane și franceze cu traducerile pe cari însuși Odobescu le dă în josul paginelor. Cu chipul acesta Psevdo-chinegheticos devine în adevăr o publicațiune destinată celor mulți, pentru cari intervenirea la fiecă pas a unui text strein înăuntrul celui românesc constituie o piedică.

Direcțiunea „Bibliotecii pentru Toți“

PSEVDO-CHINEGHETICOS

(FALSUL TRATAT DE VÂNĂTOARE)

EPISTOLĂ SCRISĂ CU GÂND SĂ FIE
PRECUVÎNTARE LA CARTEA «MANUALUL
VÂNĂTORULUI»

Domnului C. C. Cornescu.

Amice,

Când mi-ai dat mai întâi să citesc manuscriptul tau, intitulat «Manualul Vânătorului», ai arătat dorința ca să-i fac eu o precuvântare. Mai apoi ți-ai luat seama și m'ai scutit de această măgulitoare sarcină.

În cazul din urmă, rău nu te-ai gândit, căci eu, după ce am răsfoit cartea ta, m'am luat în adevăr cu plăcere pe urmele tale de vânător; dar, pe când tu te ocuși cu gravitate a-ți alege cea mai bună pușcă, a o încărcă cu cea mai potrivită măsură, a o îndreptă după cea mai nimerită linie; pe când tu dresai, de mic și cu o minunată răbdare, pe prepelicarul tău, ca să asculte la semnalele: Pst! Pil! și Aport!; pe când tu în fine studiai cu luare aminte caracterele fizice și etice ale celor mai obișnuite subiecte insufiețite de vânătoare, eu, ca un nevânător ce sunt, m'am apucat să colind răstimpii și spațiile, căutând cu ochii, cu auzul și cu inima, privești, răsunete și emoțiuni vânătoarești.

Colindând m'am rătăcit, și iată-mă abii acum ajuns din fantastica-mi călătorie, cu un sac așa îngreuiat de tot felul de petice și de surcele, adunate de pretutindeni, încât nu mai cutez, Doamne ferește! nici chiar eu însu-mi să-l arunc în spinarea Mașualului tău.

Am luat dar pretențioasa hotărîre a le deșertă într'un volum deosebit, ce-l voiu tipări numai pe seama lor, și care, sub un titlu pedantesc și arhaic, spunând vânătorilor numai lucruri ce sunt cu totul de prisos artei lor, va întocmi un fel de Falș Tratat de Vânătorie, Psevdo-chinegheticos, în opozițiune fățișă cu Manualul tău, care, deși mai scurt, este însă fără îndoială cu mai mult folositor celor cari vor să învețe ceva cu temei.

Dar mai înainte de a pune sub tipar, m'am simțit, amice, ca și dator să-ți trimit ție, prinosul acestui vraft de pagine manuscrise, pe care, bune sau rele, le datorez numai primului tău îndemn amical.

Primește-le precum îți vor place; dar crede totuși, că,—deși îți vin acum ca fuiorul popii,—ele purced dintr'o afectuoasă pornire a celui care de mult este

al tau bun prieten,

A. I. Odobescu.

București, 7 Maiu 1874.

Difficiles nugae.

I.

Ai voit, amice, ca mai înainte de a o tipări, să citesc eu, în manuscript, cartea românească ce tu ai compus sub titlul de «*Manualul vânătorului*» și, după citire, să-mi și dau părerea asupra-i.

Pentru atâta încredere, nu am cum să-ți mulțumesc; dar, teamă îmi e că, acordându-mi *mie* o așa amicală și lingușitoare precădere, n'ai nimerit tocmai bine, o iscusite vânătorule!

Oare nu știi sau că ai uitat cum că la vânătorie, ca și la multe altele, eu mă pricep cam tot atâta pe cât se pricepea vestitul ageamiu, carele, văzându-se luat în răspăr de babele satului, pentru izbânzile ce făcuse cu pușca dimineața, în bătătură, se apără în dulcea limbă a poeziei și țineă ună că:

De e curcă,
Ce se 'ncurcă,
La Revărsatul zorilor.
În calea vânătorilor?

Istoria nu adaogă mai departe dacă păgu-
bașele s'au mulțumit numai cu această armo-
nioasă desdăunare, precum, în altă împreju-
rare, fusese silit să facă simigiul cel cu toc-
meala, care, pentru plăcintele mâncate, ră-
mase bun plătit numai cu cânticelul dascălului
Caracangea :

Deschide-te punguliță,
Să plătești plăcințele;

cânticel care, fără îndoială, este, în privința
regulelor prozodice, cu mult mai prejos de
ingenioasa improvizațiune a vânătorului de
curci.

Vezi să nu pați și tu ca simigiul și de unde,
cu drept cuvânt, te așteptai să fii răsplătit,
chiar dela început, prin laude meritate, pentru
toate cercetările serioase, pentru toate obser-
vațiunile adânci, pentru toate ostenelile ce
ai depus în opera ta, să nu capeți dela mine
decât un *encomion* fluturatic și fără temeiu,
psalmodiat și acela pe drâng sau cântat din
frunză.

Dreptul lui Dumnezeu, în asemenea caz și
adică dacă critica mea va fi, — precum este
și lesne de prevăzut, — nedemnă și nepotri-
vită pentru scrierea ce a provocat-o, rușinea
va rămâneà numai pe seama mea, căci este
drept ca fiecare să poarte ponosul faptelor și
ziselor sale, și nu numai vânătorii știu cum
că «toată pasărea pe lume, după limba ei
piere».

Fie acestea zise din capul locului, ca nu cumvã să se întâmple ca, vreunui cititor, scârbit îndată de urîtul precuvântării, să-i vină răul gând de a lepădã cartea ta din mână, mai înainte chiar de a fi intrat în materia ei, tratată cu seriozitate și cu știință de cauze, de către conștiinciosul autor.

Mã grăbesc a declarã că acel cititor va fi adevăratul păgubaș, căci dacã nu știe regulile vânătoriei mai bine decât mine și voește cu toate acestea să le învețe, el pierde cea mai bună ocaziune de a se instrui, citind o carte plăcută, în care formulele costelive ale mecanicei și rețelele grețose ale medicinei-veterinarii, sunt mai peste tot locul foarte binișor furișate printre o mulțime de noțiuni istorice, de povățuiri înțelepte și de fapte interesante, care pot să placã și să folosească oricãrui cititor.

Ca să fiu drept și să te pun îndată la adăpost despre orice neajunsuri, ar puteã să-ți vină după urma cuvintelor mele, recunosc, iubite autorule, că, deși tu n'ai avut de gând, ca liricul nostru străbun Orațiu, să arãți poezilor din viitorime poteca cea bună, însă tot ai știut, chiar în materie de vânătorie, să urmezi părinteștile lui povețe, luând drept devizã tăcută a scrierii tale, faimoasele lui versuri din *Arta Poetică* :

Toată aprobarea o capătă acela care întrunește folosul
[cu plăcerea,
Deșfătând pe cititor și instruindu-l totdeauna,

Iți urez ca să se poată aplica cărții tale și exametrii următori, în care sper că d-l Socec, — carele în asemenea caz ar primi desigur să-ți fie editor, — nu va fi supărat a se vedea înlocuind, chiar cu prejudiciul regulelor prozodiei latine, pe anticii domniei-sale quasi-omonimi și colegi în librărie, frații Sosii din Roma :

Acea carte produce bani lui Socec ; ea trece și peste
 Și prelungește în secolii îndelungați, numele vestit al [mări
 [scriitorului.

Dar de vreme ce, pornindu-mă a-ți vorbi despre vânătoare, mă văz fără veste pribegind pe răzoarele literaturii, mulțumește-te, te rog, amice, ca, în loc de o analiză scrupuloasă a *Manualului* tău, în loc de o apreciere a meritelor ce el va ști neapărat și cu mai bun succes să destăinuească la ochii oamenilor de știință și de specialitate, într'un cuvânt, în loc de ceeace mi-ai cerut, mulțumește-te, zic, să-ți spui aci numai, în ce chip, cum și ce fel, imaginațiunea, sufletul și mintea mea au putut aieva să-și însușească plăcerile și farmecul artei, pe care tu, cel dintâiu, o predai astăzi cititorilor români, înjghebată în regule mai mult sau mai puțin riguroase.

Dacă chiar în anii tinereții, pe când trupul, — *la bête (vita)*, cum zice Xavier de Maistre, — s'avântă mai lesne după zburdările inimii, dacă pe atunci chiar, gusturile-mi stătătoare

și trândava-mi fire nu m'au iertat să deviu vânător, apoi de acum înainte ce speranță să-mi mai rămână? mai ales când, pe toată ziua, junghiurile în picioare și podagra îmi chezășuesc pentru restul vieții cea mai nerevocabilă patentă de incapacitate în deprinderile sprintene și obositoare ale vânătoriei.

Vorbă curată! nici un al doilea Nimrod, vânătorul biblic, nici un al doilea Sfânt-Hubert, vânătorul minunat al creștinilor, eu unul n'am să mă fac. Trebuie să renunț cu totul la așa falnice năzuiri, și chiar dacă deasa citire a cărții tale ar aprinde în mine un asemenea dor semeț, nevoia ar cere ca să-l potolesc îndată și să mă hotărâsc a rămâne și în viitor din ceata acelor cari, când văd cloșca pascănd bobocii de rață pe malul bălții, se miră zicând:

Să fie rață? — Măsa găină!

Să fie găină? — Botul lătăreț!

Dar însă, și eu am crescut pe câmpul Bărganului! (*Et in Arcadia ego!*). Și eu am văzut cârdurile de dropii, cutreierând cu pas măsurat și cu capul ațintit la pază, acele șesuri fără margine, prin care aerul, răsfirat în unde diafane sub arșița soarelui de vară, oglindește ierburile și bălăriile din depărtare și le preface, dinaintea vederii fermecate, în cetății cu mii de minarele, în palate cu mii de încântări.

Din copilărie și eu am trăit cu Tămădăienii,

vânători de dropii din baștină, cari neam de neamul lor au rătăcit prin Bărăgan, pitulați în căruțele lor acoperite cu covergi de rogojină și, mânând în pas alene gloabele lor de călușei, au dat roată, ore, zile și luni întregi, împrejurul falnicilor dropioi, — căroră le zic *Mitropoliți*, — sau când aceștia, primăvara, se întetesc în lupte amoroase, sau când toamna, ei duc turmele de pui să pască țarinele înțelenite.

Eu n'am uitat nici pe răposatul Caraiman, veselul și priceputul staroste al vânătorilor Tămădăieni, care, putea să înghiță în largelile sale pânțece atâtea vedre cât și o butie dela Dealul-Mare, nici pe iscusitul moș Vlad, în căruța căruia ai adormit tu adesea, pe când el, cu ochi de vulpe, zăria creștetul delicat al dropiei mișcând printre fulgii coliliei, nici pe bietul Gheorghe Giantă, cel care, cu o rugină de pușcă pe care orice vânător ar fi asvârlit-o în gunoiu, nimeria mai bine decât altul cu o carabină ghintuită, și care pe mine, nemernicul, m'a dus de multeori cu vânat la conacul de amiazi.

În cartea-ți plină de regule tehnice și de învățături doctrinarii, tu vorbești, amice, cu un dispreț superb despre toate acele petreceri cinegetice, în care vânătorul n'are nevoie să umble pe jos, să caute vânatul ajutat de cânele său și să lovească fiara sau pasărea în fugă sau în sbor. Nu tăgăduiesc; în principiu trebuie să ai dreptate. Dar ce-i faci

firii? căci mie unuia, dacă cumva mi-a plăcut vreo vânătoare, apoi a fost tocmai din acelea în care picioarele și mâinile au mai puțin de lucrat.

Și'n adevăr, să ședem strâmb și să judecăm drept: oare ce desfătare vânătoarească mai deplină, mai nețărmită, mai senină și mai legănată în dulci și duioase visări, poate fi pe lume decât aceea care o gustă cineva când, prin pusiile Bărăganului, căruța în care stă culcat abia înainteașă pe căi fără de urme? Dinainte-i e spațiul nemărginit; dar valurile de iarbă, când înviate de o spornică verdeață, când ofilite sub pârlitura soarelui, nu-i insuflă îngrijirea nestatornicului ocean. În depărtare, pe linia netedă a orizontului, se profilează, ca moșoroae de cârțițe uriașe, movilele, a căror urzeală e taina trecutului și podoaba pustietății. Dela movila Neacșului de pe malul Ialomiței, până la movila Vulturului din preajma Borcei, ele stau semădate în prelargul câmpiei, ca sentinele mute și gârbovite sub ale lor bătrâneți. La poalele lor cuibează vulturii cei falnici cu late pene negre, precum și cei suri al căror cioc ascuțit și aprig la pradă răsare hidos din ale lor grumazuri jupuite și golașe. E groaznic de a vedea cum aceste jivine se reped la stârvuri și se îmbuibă cu mortăciuni, când prin sohaturi pică de bolesne câte o vită din cirezi!

Dar căruța trece 'n laturi de acea priveștițe scârboasă; ea înainteașă încetinel și rătă-

cește fără de țel, după bunul plac al mârțogelor arominde sau după prepusul de vânat al Tămădăianului căruțaș.

De cu zorile, atunci când roua stă încă aninată pe florile de iarbă, ea s'a pornit dela conacul de noapte, dela coliba unchiașului *mărunt*, căruia-i duce acum *dorul* Bărăganul întreg¹⁾, -- și tocmai când soarele e d'asupra amiazului, ea sosește la locul de întâlnire al vânătorilor. Mai adesea acest loc este o cruce de piatră, strâmbată din pioa ei, sau un puț cu furcă, adică o groapă adâncă de unde se scoate apă cu burduful. Trebuie să fii la Paicu, în gura Bărăganului, sau la Cornățele, în miezul lui, ca să găsești câte o mică dumbravă de vechi tufani, sub care se adăpostesc turmele de oi la poale, iar mii și mii de cuiburi de ciori printre crăcile copacilor. În orice alt loc al Bărăganului, vânătorul nu află alt adăpost, spre a îmbucă sau a dormi ziua, decât umbra căruței sale. Dar ce vesele sunt acele întruniri de una sau două ore, în care toți își povestesc câte izbânzi au făcut sau mai ales erau să facă, cum i-a amăgit pasărea vicleană, cum i-a purtat din loc în loc și cum în sfârșit s'a făcut nevăzută în sboru-i prelungit.

După repaos, colinda prin pustii reîncepe

---

1) Aluziune la cârciuma unchiașului poreclit *Dormărunt*, împrejurul căreia s'a întemeiat un sat; acolo trăgeau mai adesea vânătorii din Bărăgan.

cu aceeaș plăcere. Vânătorul, împrăștiat prin somnul, prin mâncarea și prin glumele dela conac, se aprinde din nou de ispita norocului; el, cu ochii caută vânatul, cu gândul sboară către alte doruri; dar simțurile-i sunt în veci deștepte; inima-i veghiată este mereu în mișcare și uritul fuge, fuge departe, dincolo de nestatornica zare a nemărginitei câmpii.

Când soarele se pleacă spre apus, când murgul serii începe a se destinde treptat peste pustii, farmecul tainic al singurătății crește și mai mult în sufletul călătorului. Un susur noptatic se înalță de pe fața pământului; din adierea vântului prin ierburi, din țârâitul greerilor, din mii de sunete ușoare și nedeslușite se naște ca o slabă suspinare ieșită din sânul obosit al naturii, Atunci prin înălțimile văzduhului, sboară cântând ale lor doine, lungi șire de cocori, brâne șerpuid de acele păsări călătoare, în care divinul Dante a întrevăzut grațioasa imagine a stolului de suflete duioase de unde se desprinde, spre a-și deplânge răstriștea, gingașa lui Francescă :

Și precum cocorii merg cântând ale lor doine,
 Facând prin aer din sine lungi șire,
 Așa văzui viind, trăgând vaiete,
 Umbre purtate de pomenita suflare.

Dar câte una, una, căruțele sosesc la târla sau la stâna unde vânătorii au să petreacă noaptea; un bordeiu acoperit cu pae,—trestia și șovarul sunt scumpe în Bărăgan,—câtevâ

saiele și omuluri pentru vite, o ceată de dulăi țepeni lătrând cu înverșunare și în toată împrejurimea un miros greu de oaie, de ceapă și de rachiu, iată adăpostul și streaja ce le poate oferi baciul dela Rădana sau cel dela Renciu. Din acestea cată vânătorii să-și întocmească culcuș și cină, dacă cumva n'au avut grijă a-și aduce așternut și merinde în căruțe. Pe când însă, pe sub șure și la vatra bordeiului, ospățul și paturile se gătesc, după cum pe fiecare-l tăia capul, limbile se demorțesc și prin glume, prin râsuri cu hohote, ele rescumpără lungile ore de tăcere ale zilei.

Spune tu ce vei voi despre superioritatea vânătoarei cu prepelicarul și despre plăcerile inteligente și alese ce resimte omul în unica societate a unui câine dresat după regulile artei; cât despre mine, eu rămâiu tot bine încredințat că cele mai dulci mulțumiri ale vânătoarei sunt acelea în care trupul nu se află osândit la pedeapsa jidovului rătăcitor, și apoi încă acele care izbucnesc cu veselie printre niște buni tovarăși, întruniți la un loc după o zi petrecută în emoțiuni izolate.

*Dar chiar și în căruța, vânatul obosește
Și dup'o cină scurtă și somnul a sosit¹⁾*

---

1) *Eliad* zice în «Sburătorul» său:
Dar câmpul și argeaoa săteanul obosește
Și dup'o cină scurtă și somnul a sosit,

Vânători și căruțași, mârțoage și dulăi, culcați toți la pământ, dorm acum duși, la târlă!.. «Singure, stelele nopții se uită de pe cer la dâșii; ei aud cu urechile toată acea nenumărată lume de insecte ce se strecoară prin ierburi, țiuind, scârțiind, fluierând, șuerând și toate acele mii de glasuri se 'nalță cu răsunet potolit în tăria nopții, se limpezesc în aerul ei răcoros și leagănă în somnie, auzul lor aromit. Când însă vreunul se deșteaptă și clipește ochii, câmpia i se înfățișează luminată de scânteiele strălucitoare ale licuricilor! uneori cerul se încinge alocurea în depărtare, de o vâlvoare roșiatică, provenită din pârjol, și un stol îotunecos de păsări se strecoară prin noapte..»

Mă opresc, căci mi se pare că, fără știrea lui Dumnezeu și a cititorilor, am început să traduc descrierea stepei malorosiene, una din paginile cele mai minunate din minunatul romanț istoric *Taras Bulba*, de N. Gogoli, scriitor rus, care, de nu mă înșel, a scris, el mai întâi pe rusește, comedia *Revizorul general*. Aș transcrie aci cu plăcere toată acea încântătoare descripțiune; ca și Gogoli, într'o pornire de drăgostos necaz, aș sfârși și eu zicând: «Dracul să vă ia, câmpiilor, că mult sunteți frumoase!»¹⁾ Dar atunci ce s'ar mai

---

1) «Dracul să vă ia câmpii, ce frumoase sunteți!». Romanțul *Taras Bulba* este o admirabilă descriere a vieții Cazacilor Zaporojeni, cari au jucat un așa mare

alege din descrierea Bărăganului, pe care m'am încercat a o face eu românește?

Las dar pe Gogoli într'ale sale, că mi-e teamă să nu mă prea dea de rușine...

Dar ce vă făcui, vai de mine! Am uitat cu totul că este acum admis în radicalele principii de suprem și absolut patriotism român că, de vreme ce Muscalii trebuiesc în genere priviți ca inimici și rău-voitori ai naționalității noastre, să ne dispensăm cu totul de a numi, ba chiar să ne și impunem datoria de a desfigura pe autorii lor, decâteori binevoim a-i traduce, a-i imita, sau a-i localiza. Prin aceasta chiar le facem prea multă onoare!

«Păpându-i, le-ai făcut, stăpâne, multă onoare!».

II.

Eram băiat de vreo treisprezece ani când am învățat să dau cu pușca; — mărturisesc însă că de atunci n'am mai făcut nici un progres în această artă; ba chiar aș putea zice din contră! — Insoțisem pe tată-meu la băile dela Balta-Albă, unde se adunase în acel an, sarea și marea, precum a și povestit-o cu atâta spirit, d-l V. Alecsandri¹⁾, pe care

---

rol în istoria țărilor române sub domniile strălucite a lui Mateiu Basarab în Țara Românească și a lui Vasile Lupu în Moldova.

1) «24 de ceasuri dela Balta-Albă, 1874, în *România literară*, foaie periodică, Iași 1885.

atunci, acolo, pentru prima oară l-am zărit, domnia-lui tânăr, vesel și încă de atunci cunoscut prin farmecul neaoș-românesc al muzei ce îl inspiră, eu copilul, crezând că tot ce sboară se mănâncă.

Locuiam într'un sat de pe malul stâng al Buzăului, la Grădiștea, tot într'o casă cu bătrânul colonel Enghel, acela care, prin buna sa inimă, prin vioiciunea glumeață a caracterului său și prin pocita șocăție a vorbirii sale românești, a lăsat plăcute și vesele suvenire printre subordonații lui, acum toți veterani ai oștirii: polcovnicul Enghel, care, luând de soție pe o cocoană româncă a cărei bogată zestre coprindea o laie de robi țigani, zicea nevastei decâteori se întâmplă să moară vreunul din acești nenorociți: «Plinci, Anicuța'l meu! a murit la dine un sestre!».

Colonelul Enghel îmi dăruie o pușcă cu două țeve, scurtă și ușoară, croită și cumpănită chiar după trupul și după puterile mele; el mă și învătă cum s'o umplu, cum să ochiesc și cum să trag. De aci înainte, vai și amar de bieteale vrăbii de pe garduri! Pe toată ziua stricam într'insele câte un corn de praf și câte o pungă de alice; dar apoi și ce pilafuri ne gătia la masă meșterul-bucătar, *sestre al cocoanei Anicuțe!*

Mi se pare că întru atâta se cam mărginesc foile de dafin ce am putut culege în cariera mea cinegetică. Vezi bine că cu dâ-

sele nu s'ar putea găti nici măcar *ialnia de mistreț*, pe care tu o descrii în cartea ta.

D'ași fi mai lăudăros din fire, — și nefiind astfel, iată o puternică dovadă că nu sunt și nu pot să fiu bun vânător, nici măcar ca amicul Budurof! — d'aș fi, zic, mai lăudăros, aș putea să adaog că, tot pe malurile Bălței-Albe, m'am încercat a da și în ciovlice de cele moțate, care se tot clatină în aer și pe uscat, strigând ca puii de jidan de pe ulițe: «chibrit! chibrit!»; am ochit adesea și în

Ciocârlia cea voioasă ce în văsduh se legănă! 1)

ba unde pui că am cutezat a trage cu pușca și în cârdurile de găște sălbatice ce trec mereu cu grâmada dealungul Buzăului!

De nu m'ar fi oprit văcarul satului, aș fi nemerit de sigur și câte un graure din cei cari zboară printre vitele din cireadă și, împreună cu ciorile, se cocotează jucând pe spinarea boilor, cari, cu o filozofică nepăsare, rabdă așa batjocure. Oare ce vor fi zicând boii în mintea lor, despre acele obraznice păsăruice? Și ce gânduri vor fi rumegând ei, când se simt într'astfel călcați sub picioare? Mare e limba bouului, păcat că nu poate grăi!

Nu știi însă cum și ce fel ne aduse vorba a pomeni despre grauri și aci iartă-mă, amice autorule, să te țiu de rău fiindcă, în cartea ta, n'ai spus nimic despre acest vânat

---

1) C. *Negruzzi*, în «Aprodul purice».

și mai cu seamă despre o altă pasăre pe care mulți la noi o confundă cu graurele, din cauză că ea poartă pe franțuzește, un nume ce s'ar crede că corespunde cu al acestuia.

Du-te într'o dimineață la Capșa și spune-i să-ți facă pentru dejun, un paștet din cele ce se chiamă *Pâté de grives*; apoi a doua zi la masă, cere la Hugues să-ți gătească o mâncare, ce ți se va prezenta într'o gingașă cutioară de hârtie velină albă, sub numirea de *Grives en caisse*.

După ce vei mânca, o să simți fără îndoială o muștrare de cuget, pentrucă ai trecut cu vederea și ai nesocotit vânatul numit *grives*, iar, după cum se crede, pe românește *sturzi* și *cocoșari* (?).

Acî vrând nevrând trebuie să mă urmezi, — și această îți va fi pedeapsa, — într'o lungă controversă, în care filologia are să se amestece cu istoria naturală, și să facă un talmeș-balmeș pecât se va putea mai doct și mai erudit. Bagă de seamă că ai a face cu un membru al Academiei!

Romanii, — noi, strănepoții lui Traian, începem totdeauna dela Romani, — Romanii cunoșteau, printre altele multe, și aceste două specii de păsărele și le prețuiau după dreapta lor valoare; unora le zicea *turdus*, și altora *sturnus*.

Turdi erau un soi de pasări foarte lăudat de gastronomii noștri străbuni. Poetul Marțial,

—pe care însă Traian nu îl prea făcea haz,— zice că, după părerea lui, dintre păsări, cea mai bună de mâncare este *turdus*, iar dintre patrupede, iepurele.

Dintre pasări sturzul, — dacă cineva m'ar alege drept judecător,—iar dintre patrupede cea mai dintâi delicateță, este iepurele!

Fie cum zice Martial în privința pasării! Dar cât despre iepure, să mă ierte domnia-lui; eu țin cu tata Traian și nu aprob zisele poetului. Ba încă, de nu mi-ar fi rușine să vorhesc românește cam în felul *Franțozitelor* răposatului Costache Faca, cele cu «mantela *amour-sans-fin*», aș potrivî aci, — și nu fără oarecare iscusință, — vorba Românului: De parte *griva* (adică la *grive*) de iepure!¹⁾

Orațiu însă se arată și mai entusiast în privința *turdilor* și, zău, nu se miră că unii își mănâncă averea duminicând la *turdi* grași, căci nimic, zice el, nu este mai bun:

. . . . . Zău, nu mă mir,
Ziceă, dacă unii își mănâncă averea, deoarece, decât
[un sturz gras
Nimic nu este mai bun.

Terențiu Varrone, în cartea sa despre agromie, ne vorbește pe larg despre creșterea

---

1) *Eliad* a publicat în vol. V, (pag. 287—311) al *Bibliotecei portative* (București, 1860), puținele fragmente de scrieri rămase de la Constantin Faca, care a murit la 1845.

și îngrășarea acestui soi de păsări, în case înadins clădite pentru sburătoare, *ornithon*, pe care le descrie cu deamăruntul și mai adaogă cum că o mătușă a lui aveà la vila sa de pe via Salaria, în țara Sabină, la 24 mile de Roma, un asemenea *ornithon*, din care vindeà pe tot anul cinci mii de *turdi*, câte trei dinari unul; ceeace îi produceà un venit anual de 60.000 sesterții, adică, pe banii de acum, 12.000 lei noi¹⁾.

Ce stăm de ne mai gândim, amice? Hai să căutăm a prinde *turdi* și să ne asigurăm dintr'înșii o mie de galbeni pe an, ca mătușa lui Terențiu Varrone.

Dar unde să-i găsim? Iată dificultatea.

Adevărul e că naturalistul latin Pliniu ne spune că *turdi*, precum și *merulæ* (mierlele) și *sturni* (graurii) fără de a-și schimba pe-nele, se duc prin țări vecine și că iarna sunt foarte mulți *turdi* în Germania²⁾.

Naturaliștii moderni, și în capul lor vestitul Buffon, după ce constată că pasărea numită de latini *turdus*, poartă în limba franceză, numirea generică de *grive* și că ea se aseamănă cu mierla, din care însă diferă la pene prin niște pete regulate ce ea are în totdeauna pe piept, împarte acest soi de volatile în patru specii, numite franțuzește: *grive*, propriu zisă, *draine* care este mai mare

1) *Ter. Varronis De re Rustica* II, 5.

2) *Plinii Secundi, Histor. natural.* IX, 25.

la trup decât toate, *litorne* și *mauvis*. Aceste două din urmă sunt cele mai preferabile la mâncare.

Diferitele specii, precum și varietățile lor, se disting prin mărime, prin coloritul penelor și chiar prin unele năravuri; dar în genere, aceste păsări sunt sălbatice, puțin jucătoare, mai mult triste; ele viețuiesc izolate; cuiburile lor sunt foarte curat clădite și oușoarele lor frumos colorate, albastru sau verde. Ele trăiesc în țările despre nord și vin mai cu seamă către toamnă în părțile meridionale. Sunt foarte mâncăcioase: însuși Orațiu ne-o atestă:

Acața de nuiele lațuri căscate, momeli pentru sturzii
[mâncăcioși.

și le place cu deosebire strugurii, cauză pentru care Francezii au și creat zicătoarea: *soûl comme une grive*, ce se aplică celor cari la noi au furat luleaoa neamțului.

În cetatea Dantzic din Prusia se consumă pe an ca la 90.000 perechi din specia celor numite *mauvis*; cele zise *litorne* ierneză în Austria-de-jos și în Polonia; iar în unele părți ale acestei ultime țări, câtimea speciei de *grive* este așa de considerabilă, încât se prind fără număr și se transportă luntre pline, încărcate cu de acest vânat.

Dacă ele însă se află așa de multe prin ținuturi vecine cu noi prin Polonia și Austria; dacă, ducând dorul viței, ele se nasc cu gră-

mada în împărăția hameiului și a berei, este oare prin puțință ca, flămânzite, să nu fi însemnat ele încă de mult prin aer, căile pe unde, în timpul de acum, aveă să ne calce, cu fier și cu foc, năpastia consorțiilor nemțești? Despre acești noi *bumbașiri* ai țării, știm cu prisos ce soiuri de pasări sunt și numele lor le cunoaștem mai cu prisos de cum am dori; cu mult mai greu ne vine de a ni meri pe acela mai puțin ilustru al împenaților lor compatrioți.

Am consultat pentru aceasta toate dicționarele noastre, chiar și pe cel făcut sub numele Societății Academice române, și iată tot ce am putut alege, mai cu seamă din Vocabularul francezo-românesc al d-lor P. Poenaru, F. Aron și G. Hill :

Grive se zice pe românește *Sturz* :

Draine se chiamă în limba noastră *Cocoșar* ;

Litorne este un fel de *Cocoșar*, cu capul cenușiu, și *Mauvis* este un fel de *Sturz*.

Autorii Dicționarului Academic nu înscriu cuvântul *cocosiariu* ; —poate că nu va fi de origine latină? Cât despre *sturdii*, încă nu au ajuns la litera S.

Intr'un cuvânt, *la grive*, pe latinește *turdus*, nu este cătuși de puțin *graurele* românesc, cutoatecă, judecând după asemuirea lor, aceste două numiri par a fi rudite.

D. Littré, în monumentalul său dicționar al limbii franceze, nu știe ce origine să dea

cuvântului *grive*. Oare acest nume nu va fi el derivat din adjectivul latin *gravis*,—greu, gras,—pe care îl găsim calificând pe *turdi*, în următorul vers al lui Marțial :

Pădurile bătute au dat sturzi grași.

Aceasta ar fi o derivațiune în formă de synodoche, către care s'ar alipi, ca o metonomie, denumirea românească de *graure*, dată unei alte păsări, pe care tot Marțial o pune în opozițiune cu *turdi*, îngrășați cu măsline din Picenum :

Dacă aş avea sturzi îngrășați cu măsline din Picenum
 Dar acum (am numai) grauri buni de nimic. . . . .

Despre *sturni* nu s'a prea zis mult bine; Marțial, după cum văzurăm, îi declară buni de nimic, *inopes*. Pliniu¹⁾ vorbește numai de obiceiul lor de a sburà în cârduri rotunde, îndesați unii într'alții. Și mai mult insistă asupra acestei particularități Buffon, arătând, că în sburarea lor repede și sgomotoasă, graurii par a fi supuși la o tactică ce se exercită cu o disciplină militară, sub ordinele unui șef. Chiar și Dante a luat furtunosul sbor al graurilor, grămădiți în stol larg și plin, drept termen de comparațiune, ca să descrie, în versuri nemuritoare, cum spiritele nenorocite

1) *Plinii*. *Histor. natural.* X. 31.

sunt purtate fără repaos, de suflarea vijeliilor infernale :

Si precum graurii sunt purtați de ale lor aripe
Pe timpul rece, în stoluri largi și pline,
Așa și acea suflare purtă spiritele nenorocite.
Incoaci, încolo, în jos, în sus le mână ;
Nici o speranță nu le mai mângâie
Nu doară de repaos, ci de o mai mică pedeapsă.

Nu rămâne îndoială că *stornei* lui Dante, *les étourneaux* ai lui Buffon și *sturni* lui Pliniu și lui Marțial sunt graurii noștri, cu penele negricioase și presărate cu pete albe sau sure, cari trăiesc în Europa, — din fundul Svediei până în insula Malta, și chiar în Africa, până la capul Bunei-Speranțe, — cari, după ce în luna lui Iunie, și-au clocit ouăle lor cenușii, în cuiburi streine sau în scorburi de copaci, se adună de petrec în stoluri, dorm noaptea în stuf, se ciorovăiesc seara și dimineața, se scoală toți deodată cu mare volbură și trec repede ca un nor negru îndesat, se amestecă printre porumbei și printre ciori, se domesticesc bine în colivie, ba chiar, dacă îi pui în pension, învață franțuzește, pronunțând gras litera *r*, întocmai ca la Paris.

Se vede că Buffon, — o spune însuși, — a auzit grauri vorbind nemțește, latinește, elinește și alte limbi ; cât despre mine n'am avut parte a constată *de visu et auditu*, talentele poliglote ale acestui interesant neam de păsări. Atât numai pot zice despre dânsul că disprețul cu care îl tratează intrigantul acela

de Marțial, declarându-l bun-de-nimica, *inopes*, mă îndeamnă și mai mult a lua în antipatie pe acest poet servil și demoralizat, urmând și întru aceasta, exemplul dat de augustul meu strămoș, Caiu Ulpiu Traian.

Eu, de-câte-ori mi s'a întâmplat să mănânc grauri,—adică *sturmi* latinești, ori *étourneaux* francezi, și nu *sturzi* românești, sau *grives* franțuzești,—le-am găsit un gust foarte bun și mai ales un miros de vânat din cele mai plăcute. Nu căută dar la cele ce zic autorii și, când vei da peste stoluri de grauri, împuşcă fără dispreț cât vei putea mai mulți. Poți fi încredințat că eu unul îți voiu rămâne tare recunoscător pentru peșcheș!

Dacă cumvâ acum te simți cam obosit de lunga digresiune zoologico-filologică prin care am răsburat de nepăsarea ta, pe *sturzi*, pe *cocoșari* și pe *grauri*, apoi tot mai iartă-mă să adaog vreo două-trei cuvinte în materii analoage, adică să-ți fac câteva întrebări, și apoi, zău, vă dau pace și ție și neamului pășăresc.

Mai întâi, te rog spune-mi dacă știi sau nu, ce soi de sburătoare este *grangurul*? Am auzit dela unii, — aș dori să aflū dacă aceia nu se înșală — că păsăruica astfel numită este chiar acel vrăbete grăsun care se îndoapă cu fructe de prin grădini *eremisa hortulanus*, și care cu drept cuvânt este socotit în Franța ca una din cele mai delicate

îmbucături ornitologice ¹⁾. Abia expus la dogoreala jeraticului, el se preface într'o sărmăluță de grăsime profumată. Gândindu-mă la ele, aș vrea să fiu și eu printre oaspeții șoarecelui din Lafontaine :

Odinioară șoarecele de oraș
Pofti pe șoarecele dela câmp,
Intr'un mod foarte politicos
La mezelicuri de...(?).

Trec la a doua întrebare. Pentru ce, rogu-te, n'ai spus nici măcar un cuvânt despre o altă pasăre de pădure, care, deși e cam rară pe la noi, însă este privită pretutindeni ca unul din cele mai delicate vânaturi? Francezii îi zic *gêlinotte*; Germanii *Hasel-huhn* (adică găină de alune); Rușii, — îți amintesc numele-i rusesc, fiindcă pădurile de brad și de mesteacăn ale Rusiei sunt pline de această prețioasă sburătoare, — Rușii o numesc *рѣпчик*; iar la noi, ea se cheamă... cum se va fi chemând?... Știu de sigur că în județele de munte

---

1) Mi-am amintit seama, sau — ca să zic mai adevărat, — după ce am scris acestea, am aflat că *grangorele* este o pasăre galbenă și mare cât mierla, care pe latinește se cheamă *oriolus galbula*, iar pe franțuzește *loriot*. Dar numele românesc al gustosului *ortolan*, tot nu l-am aflat, ci din contră, mai mult m'am încurcat, văzând în muzeul de istorie naturală dela Academie, două pasări de mărime și de formă cu totul diferite, purtând amândouă numirea latină de *Emerisa hortulanus*, fără de ecuivalente românești. — Confusio summa sequetur! — E pur, eu am mâncat *ortolani*, vânați în țară la noi.

ale Moldovei, unde vânătorii le pândesc pe mușchiul cel verde dela tulpina brazilor, acele pasări, mai mari decât un sitar și împodobite cu sprâncene roșii ca cocoșii sălbatici, poartă numele de *ierunci*. Dar dincoace de Milcov, cum le zice? găinușe sălbaticе? găinușe de alun?... ?

Când divinul cântăreț al Divinei Comedii, călăuzit de maestrul său Virgil, ajunge în cercul acela din infern unde erau muncite de o aprigă și neîmblânzită furtună sufletele păcătoase ale muritorilor cari, aci pe pământ, dând uitării sănătoasele dar asprele legi ale înțelepciunii, își petrecuse vieța în desmierdări lumești,

La cazna aci descrisă erau osândiți cei cari au păcătuit cu carnea și au pus înțelepciunea mai prejos de plăcerile lor.

atunci poetul nu află, în puternica sa închipuire, alte imagine mai potrivite spre a descrie pe acei nenorociți, decât a-i asemui, când cu șire lungi de melancolici cocori, când cu stoluri zăpăcite de grauri, când în fine, cu amoroase porumbițe care, chemate de dorință, cu aripele întinse și încordate, sboară către dulcele lor cuib, purtate prin aer de dorul ce le încinge :

Precum porumbii de dor chiemați,
Cu aripele deschise și țepene, la dulcele cuib
Sboară, purtați prin aer de ale lor dorințe.

Răpită de armonia acestor suave versuri,

ciripite în dulcea limbă toscană, inima se avântă și dânsa pe urmele amoroase ale pasării ușoare; ochiul o însoțește prin spațiu; gândul se răsfată în desfătărilor aceluia cuib dorit!

Dar colo, sub adâncul frunziș al codrului stă pitit vânătorul, cu ochiul țintit la pradă, cu brațul ager la trăgaci. Blanda turturică a sosit, amețită de bucurie, aproape de soțul ei; ea s'a pus alături cu dânsul pe o cracă verde a stejarului; gungunind, ea își scutură aripile și-și încovoaiă gușa argintie. Soarele de amiază varsă emanațiuni voluptoase de căldură în rariștea pădurii și sub umbra copacilor; razele lui se strecoară luminoase printre frunze și clipesc ca aurul pe undele limpezi ale pârâului. Totul în fire e liniște, tăcere, dor și speranță; totul, pentru norocita păreche, plutește în visuri de plăcere, în farmec amoroși! Cu gândul, ea soarbe poate o eternitate de fericiri!

Dar deodată un pocnet fatal răsună; echo îi răspunde de prin toate adâncimile codrului trezit. O sârmană păsărică a picat sub stejar. Vânătorul vesel o asvârlă sângerată în tolba sa. Dar soția turturică, cea care, vai! a rămas cu zile,

Cât trăește. tot jelește
Și nu se mai însoțește!
Trece prin flori, prin livețe,
Nu se uită, nici nu vede.

Și când șeade câteodată,
 Tot pe ramură uscată ;
 Umblă prin dumbrav'adâncă ;
 Nici nu beă, nici nu mănâncă ;

Unde vede apa rece,
 Ea o turbură și trece :
 Unde e apa mai rea,
 O mai turbură și beă.

Trece prin pădurea verde
 Și se duce de se pierde ;
 Șboară până de tot cade,
 Dar pe lemn verde nu șeade.

Unde vede vânătorul.
 Acolo o duce dorul,
 Ca s'o vază, s'o lovească
 Să nu se mai pedepsească.

De vremea ce tu, autor al *Manualului* de vânătoare, n'ai socotit de cuviință a numără și turturica printre păsările de vânat, eu am dat cuvântul răposatului întru fericire, marelui baș Iănăchiță Văcărescu, ca să răsbune de a ta uitare pe aceste dulci și fragede sburătoare. Totdeodată grațioasa și jalnica elegie a vechiului poet român îmi va servi drept orațiune funebră pentru tot vânatul împănat, asupra căruia m'am întins, — mi se pare, — cam foarte peste măsură.

Până aci dar cu păsările bune de împușcat și bune de mâncat ! Să le fie țărâna, — adică nu . . . . . să le fie mai bine carnea ușoară stomacului, și apoi veșnica lor pomenire !

III.

În toate țările ce se bucură de legiuiri înțelepte și prevăzătoare, pe care le și pune în lucrare o sistemă de administrațiune regulată ca ceasornicul, prin toate acele țări, vine un moment al anului, când deodată vânătoreea se închide. Atunci, câteva luni de-a rândul nu mai auzi nici prin holde, nici prin crânguri, pocnetul ierbii de pușcă și șuerătura alicelor; atunci se dau recreațiuni și vacanții vânatului, iar vânătorilor li se impune pedeapsa poprelei.

La noi până acum nici legea nu prevede nimic, dar nici înalta oblăduire nu simte trebuința de a se amestecă în traiul, mai mult sau mai puțin turburat, al lighioanelor sălbatice; ea deocamdată se mulțumește a *regularisi* vitele cu patru, și mai ales pe cele cu două picioare.

Astfel stând lucrurile în patria ucenicilor tăi, pentru ce, o tu dascăle de vânătore sistematică și rațională, n'ai suplini lipsese legii și nepăsarea cârmuitoarească, dând oarecare povețe în privința timpului când se cuvine ca vânătorul să-și pună pușca și pofta în cuiu și să dea nevinovaților săi adversari un răgaz ce, în curând, îi va asigura, tot lui, o mai spornică și mai dănuitoare izbândă? Spune adevărat! Câteva cuvinte asupra acestui punct n'ar fi fost ele oare foarte la locul lor, în *Manualul* tău de vânătorie?

Bag însă de seamă că deviu din ce în ce mai exigent și că nu fac alta decât a scoate mereu la mărunte ponoase cărții tale. Sunt sigur că, de când citești aceste lungi pagine fără șir, ai zis mii de ori până acum: «Lipsă-mi de asemenea critică, unde se vorbește mai mult de ceeace nu mi-a plăcut sau n'am socotit de trebuință a le spune!».

Știi însă că sunt tot felul de firi pe lume. Când, spre exemplu, dai unui om flămând un prânz cu care își poate foarte bine potoli foamea, mâncând tot lucruri simple, dar sănătoase și curat gătite, e învederat că nu se cade ca el să ceară mai mult. Dar dacă acel om este lacom din fire și mai ales dacă are gusturi răsfățate, el o să se tot plângă că nu i-ai dat mezelicuri și trufandale, prăjituri și zaharicale; o să pretindă că, în loc de carne de vacă, ar fi trebuit să-i prezinți dobe de mistreț și kebaburi de căprioară, în loc de pui de găină fripți, prepelițe tăvălite în mălaiu și bicați prăjiți în mustul lor.

Socotesc că tot cam așa fac și eu cu *Mamulul* tău, cerând poate prisos acolo unde se află ceeace este de neapărată trebuință, și în puterea prieteniei iartă-mi aceste nazuri de lăcomie literară.

Dă-mi dar voie să mă întorc iar la vorba de mai înainte și să arăt, în câteva cuvinte, cauzele ce trebuie să îndemne pe vânătorul înțelept a curmă, pentru un moment, isprăvile sale. Dar de vreme ce tu nu ai voit a

spune acele cauze, mie mi-e teamă că eu nu voi putea; de aceea, ca să scăpăm amândoi cu fața curată, hai să facem loc aci între noi, poetului Lucrețiu, pentruca, în versuri turnate ca de bronz, precum erau și legile Romei, să invoace el, în favoarea naturii aprinsă de dor, pe născătoarea spornicei ginte romane, pe desmierdătoarea zeilor și a oamenilor, pe antica Vinere, fecunda și neobosita prenoitoare a semințiilor lumești:

Născătoare a ginteii lui Eneu, voluptate a oamenilor și a zeilor, spornică Vinere! tu, care sub stelele lucinde ale cerului, împoporezi marea cea plutitoare și pământul cel roditor, prin tine tot neamul viețuitoarelor concepe și se naște spre a vedea lumina soarelui. Dinaintea ta, zeiță, dinaintea ta, și la a ta sosire fug vânturile și norii de pe cer; sub tine, pământul împestrițat așterne flori dragălașe; ție-ți zâmbesc valurile mării, și cerul, înseninat de tine, lucește de o lumină peste tot împrăștiată. Căci îndată ce primăvara deschide șirul frumoaselor zile și îndată ce suflările instrunate ale Zefirului reîncep a deșteptă puterile fecundării, mai întâi sburătoarele cu inima străpunsă de a ta virtute, vestesc, o zeiță, a ta venire: apoi turmele îndârjite saltă cu veselie prin pășuni și străbat în not repezile râuri; astfel, aprinsă de frumuseța și de farmecele tale, toată firea însuflețită te urmează cu înfocare pe tine, oriunde tu o mâni a se duce. De aceea, prin mări și prin munți, prin apele volburoase, prin locuințele frunzoase ale pasărilor și prin câmpiile înverzite, suflând tuturor în piept o dulce iubire, tu faci ca cu plăcere să se înmulțească în etern generațiunilor lumii.

Așa dar, când sosește primăvara, amice vânătorule, îndură-te și tu, și lasă gingașei Vi-

neri și dulcelor ei desmierdări, întreagă domnirea lumii. N'ai avut tu oare timp îndestul ca să răspândești groază și moarte prin crânguri și pe câmpii? Chiar pe această zăpadă ce se topește acum sub adierea încropită a zefirului primăvărat, n'au fost oare tipărite urme încrucișate ale copoilor, gonind prin pădure iepurele fricos și vulpea vicleană, cari, fiecare după firea sa, se silesc a-și minți gonacii și a încurcă dâra lor printre tulpinele despuiete? Dar Braica, Grivei și Dudaș, cu botul la pământ, cu urechile blegite, cu coada întinsă, aleargă fără îndurare și cu glasul lor spăimântă fiara prin toate cotiturile ei. Lătrătura lor chelălăită, când mai apropiată, când apoi pierdută prin atmosfera rărită de ger, răsună cu o ciudată monotonie la urechile vânătorului, încremenit pe locu-i de pândă. Nu știi ce coardă misterioasă a inimii sbârnice la acea sălbatică armonie! Când copoii vestesc apropierea vânatului, nerăbdarea îl face să tresară mai mult decât frigul. Cu ochiul pironit către partea unde se aude lătratul, el așteaptă, ispitește, caută, măsoară luciul zăpezii fără de cărare; iar când deodată se arată șoldanul cu urechile ciulite sau vulpea cu coada târîș, ca într'un fulger el ia pușca la cătare și trage! . . . . .

Pe când eram ajuns aci cu scrisul, fusei întrerupt de fetița mea, care veniă în fuga mare să-mi aducă o veste ce o înveselise

foarte; mergând în curte ca să se joace cu Capișoana, cățea, a găsit-o culcată pe un mindir de paie și având împrejurul ei o grămadă de cățeluși, mici cât pumnul și orbi ca sobolii. Erau unsprezece bursucei, cari se svârcoliau, chițâind și mierlăind, sub ugerul mamei, unii negri, alții murgi și alții bălțați. A trebuit negreșit, ca dintr'o așa de numeroasă prăsilă, să fac și partea engherului. Aci dar, în alegerea cățeilor cu drept de viață, am avut ocaziunea de a pune îndată în aplicare, învățăturile și povețele ce se găsesc în cartea ta; am oprit dar cățeii «cari aveau cap mai mare, bot mai larg, nări mai deschise, urechi mai subțiri și mai bine croite, piept mai lat, picioare mai lungi, coadă mai groasă la rădăcină și mai subțire la vârf».

Îți mărturisesc, amice, că în privința acestei ultime recomandațiuni, — cu toată încrederea ce am în cunoștințele-ți și în experiența-ți cinopedică, — rămăsei pe gânduri, întrebându-mă ce fel de influență vor fi având grosimea și forma coadei asupra facultăților intelectuale și fizice ale unui câine? Așa dar, acest apendice al șirii spinării are și el o însemnătate etică în natură, și prin urmare filozoful comunist și falansterian Ch. Fourier știa ce spune, când pretindea că omul, spre a fi perfect, ar trebui să aibă la spate o coadă cu un ochiu la vârf?

Alții, din contră, au așteptat dela scurtarea coadei, chiar și la animale, efecte estetice

pentru aceasta, — dovadă cail englezești, căroră li se taie coada pentru frumusețe, — ba chiar și efecte moralizătoare pentru omenire; căci, spre exemplu, Plutarc ne spune că frumosul, răsfățatul și sburdalnicul Alcibiad, floarea efebilor din Atena, tăie într'oză coada cea frumoasă a unui câine minunat pe care-l cumpăraseră eu șaptezeci de mine (vreo 6500 lei noi), numai pentruca, dând de vorbă cencetășanilor săi asupra acestei nevinovate nebunii a lui, să-i oprească de a cârti despre dânsul alte lucruri mai rele¹⁾.

Apoi mai este încă și o vorbă românească: *Coadă lungă minte scurtă!* zicătoare nesocotită a poporului, pe care adesea o dă de minciună și femeia cu lungi plete și vulpea cea lung-codată.

Dar dintr'una într'alta, vorbind despre coadă, despre vânători și despre vulpe, îmi adusei aminte o poveste pe care am auzit-o adese ori, pe când eram copil, spuind-o un bătrân vânător, căruia îi plăcea să glumească cu tovarășii săi.

Dacă cumvâ vrei să dormi și nu-ți vine de sine-și somnul, apoi pune capul pe pernă și ascultă:

A fost odată ca niciodată, —dacă n'ar fi nu s'ar povesti — pe când se potcoviă puricele..., și celelalte..., și celelalte.

---

1) *Plutarchi vita Alcibiadis, IX.*

A fost odată un vânător care, decâteori mergea la vânătoare, avea obiceiul să ia cu dânsul pe slujitorul său, iar când se întorcea înapoi, povestea cui vrea să-l asculte o mulțime de întâmplări minunate, care de când lumea nu trecuse nimănui nici măcar prin vis, și la toate aceste basme, nu lipsia nici odată de a aduce ca martor pe biata slugă, adevărat om al lui Dumnezeu.

Azi așa, mâine așa, până când într-o zi acesta, sătul de a face mereu de pomană meseria ticăloasă de martor mincinos, își ceru seama dela stăpân și voi cu tot dinadinsul ca să-și ia ziua-bună dela el.

Stăpânul stăruia ca să afle pricina acestei neașteptate hotărâri și cu vorbe blânde îl întrebă:—«Oare nu te mulțumești cu simbria ta și cu traiul ce ai în casă la mine, de vrei să mă lași?».

— «Să nu păcătuesc, cocoane», — îi răspunse slujitorul; — «toate sunt bune la d-ta. D-zeu să-ți dea tot bine! Dar să-ți spui curat, și să nu-ți fie cu supărare: uite mă muștră cugetul de atâtea dovezi mincinoase ce-mi ceri să dau pe toată ziua, când începi,—adică să fie cu iertăciune, — când începi a tăia la palavre vânătoarești. E păcat de Dumnezeu, cocoane, să mă afundez eu cu totul în focul Gheenei și să port eu, săracul de mine, tot ponosul păcatelor cu care domnia-ta îmi încarci de bunăvoie sufletul. Lasă-mă mai bine să mă duc cu Dumnezeu!».

Așà vorbi servitorul și stăpânul se puse pe gânduri; dar fiindcă el cunoștea prețul unei slugi drepte și credincioase, se răsândi bine și-i răspunse într'astfel :

— «Ia ascultă, băiete! Văz că tu ești om cu frica lui Dumnezeu. Rămâi la mine și ajută-mă ca să mă desbăr de purdalnicul meu de nărav. Crede-mă, nici eu n'aș voi să spun ceeace nu prea este tocmai adevărul; dar ce să-i faci năravului? Mă ia gura pe dinainte. Așà dar să facem cum e mai bine; să facem între noi o învoială, ca să scap și eu de așà urît cusur, să rămâi și tu împăcat cu sufletul. Când mă voi află în vreo adunare, tu să stai la spatele meu, și cât vei auzi că încep a croi câte una mai deochiată, tu să mă tragi de mânica hainei, căci eu îndată voi îndrepta-o după ființa adevărului».

Așà spuseră și așà rămase să fie.

Peste câteva zile, șezând la masă cu alții, vânătorul începù să povestească că la o vânătoare la care fusese de curând, i-a ieșit înainte o vulpe, care aveà o coadă, o coadă lungă, lungă cel puțin de cinci stânjeni!!!

Pe când, în focul povestirii, el roștià acestea cu cea mai deplină încredințare ca și când lucrul ar fi fost întocmai după cum îl spuneà, deodată se simți tras pe dindărăt, de mânica surtucului. Iși aduse aminte de tocmeala cu slujitorul; își luă vorba înapoi și îndreptându-se că, în înfierbânțea vânătorii, nu va fi

văzut tocmai bine, reduse coada vulpii până la vreo doi stâneni.

O nouă smâceală de haină, îl făcù s'o mai scurteze cu un stânen.

La a treia, o cionti până la doi coți.

Simțind încă și acum efectele restrictive ale conștiinței servitorului, se înduplecă a mai reteză din coada vulpei: — «Doi coți întocmai nu va fi fost; — zise el asudând,— dar, pe legea mea, că erà de un cot și mai bine!».

Sluga, care se bucurà acum și mulțumià în sine lui Dumnezeu, auzind pe stăpânul său cum se lăpădà din ce în ce mai mult de ispitele Satanei, crezù că e momentul nimerit spre a-l aduce la o deplină pocăință și-l mai trase încăodată de mânica.

Dar răbdarea vânătorului erà ajunsă la culme, și întorcându-se deodată înfuriat către neîmplânzitul său censor, se resti la dânsul, strigând în gura mare: — Bine, mișelule! Nu-ți e destul cu atâta? Ce! vrei să las vulpea bearcă? Dar mai bine să te iea pe tine dracul de o miie de ori, decât să rămâie vulpea mea fără coadă!».

Să nu-ți închipuiești, amice, că am copiat această istorioară din cartea răposatului Anton Pann, intitulată :

*Povestea vorbei sau culegere de proverburile
de prin lume adunate
și iarași la lume date ; 1)*

1) 3 volume. București, 1852—53.

dar precum am auzit-o dela bătrânul meu vânător, tot cam așa ți-o și povestii !

Morala ei, dacă va căută cineva o morală într'însa, — este, precât mi se pare, că de vreme ce exercițiile vânătorești au darul de a desvoltă într'un chip cu totul excepțional imaginațiunea omenească, nu trebuie să cerem dela vânători o aprețuire rece și nepărtinitoare a întâmplărilor și a izbânzilor ce se ating de arta lor favorită. Celor ce sunt Achili și Diomezi pe câmpul de bătaie, se cade să le iertăm a fi și Omeri, când încep a rapsodiă pe lira Caliopei.

Și apoi în teză generală, făcând partea slăbiciunilor omenești, să nu uităm că năravul din fire n'are lecuire și că cei mai mulți dintre oameni sunt ca lupul, care părul și-l pot lepădă, iar năravul ba.

De aceea, când vine unul și-ți istorisește, bunăoară, că a împușcat dela pândă lupul, pe când i l-au adus copoii gonind ; că a înjunghiat cu cuțitul dela brâu și a culcat la pământ pe ursul, care se repezise asupra-i, rănit fiind de glonț și înfuriat, eu unul nu sunt de părere că trebuie să te frământă așa tare cu firea și mai ales mi se pare că este cu totul de prisos ca să te cerci a-i dovedi cum că se amăgește și că ceea ce spune nu a fost niciodată și nici se poate aieva întâmplă. Oare făcând astfel, nu cam pierzi orzul pe găște ?

Dar îmi zice : — « Pentru ce să nu combatem

erorile răspândite în public de reaua credință sau de fanfaronada unora? De ce, chiar în materie de vânătorie, să nu hotărîm marginile posibilului? Pentru ce să nu arătăm celor ce voiesc a se scrie printre vrednicii cetași ai sfântului Hubert, la ce punct al orizontului vânătoresc sfințește soarele putinței și începe să licurească fofengherul¹⁾ îndoielnic al fantasticelor plăzmuiri? La ce mintea și gura să nu fie drepte, tocmai la aceia cari, cu ochiul și cu mâna nu pot să dea greș? Pentru ce...?».

La toate aceste întâmpinări judicioase și dictate de cea mai candidă virtute, teamă mi-e că toată brasla veselă și ușoară a vânătorilor, începând dela vătaful Pasache și până la tiriachiul Cafea-subțire, îți va răspunde în cor cu o păcălitură vânătorescă, zicându-ți: «Vezi d'aia n'are ursul coadă!»

Pasă atunci de-i mai învață carte!

Noi însă ceștilalți cari judecăm sănătos, cari știm vorbi cu gravitate, cari ne silim a găsi adevărul, binele și frumosul, în orice fapt, să ne vedem de treabă și să urmăm a culege, chiar din vânătorie, cugetări serioase și im-

---

1) Dacă cumva nu cunoști această expresiune mă grăbesc a-ți spune că astfel numesc țărani în unele locuri luceafărul dimineții, căruia îi zic și *steaoa porcului*. Expresiunea aleasă de mine este fără îndoială mai clasică, căci derivă evident din două cuvinte elinești: *lumina* și *lucește*. Terminațiunea, dreptul lui Dumnezeu, e cam șocătească.

presiuni plăcute pentru minte cât și pentru inimă.

Dar de vreme ce nu ne prea înțelegem amândoi asupra felului preferit de vânătoare, — tu ținând cu prepelicarul și eu cu căruța Tămădăianului, — aidem amice, să căutăm împreună, prin largul domeniu al vânătoriei, un câmp pe care ne vom potrivi poate la gusturi!

IV.

Sunt acum mai bine de o sută de ani de când unul din cei mai mari scriitori ai Germaniei, Lessing, a scos o carte sub titlul de *Laocoon sau despre mărginile respective ale poeziei și ale picturii*¹⁾. Într'acest cap de operă de critică cu eleganță, mijloacele diferite ce fiecare din aceste două arte pune în lucrare ca să intereseze, să mulțumească, să miște și să răpească pe om.

Mi-a venit în gând că o carte de felul aceasta s'ar putea scrie, luând cineva de subiect vânătoarea, spre exemplu, și analizând pe rând toate impresiunile ce ea produce asupra imaginațiunii și asupra simțimintelor omenești, atât prin împrăștierea omului la însăși acțiunile ei, cât și prin descrieri literare, prin imitațiuni armonice sau prin reprezentări plastice ale scenelor de vânătoare.

---

1) Tipărită mai întâi la 1763 și tradusă în limba franceză, la 1802, de H. Vanderburg.

S'ar putea deștepta într'o asemenea operă, mii de idei energice și salubre care ar scaldă mintea obosită și sufletul amorțit în roua întăritoare a timpilor de antică vârtosie tru-pească; apoi ar veni rândul cugetărilor dulci și duioase ce vlăstăresc adesea în traiul singuratic al vânătorului și care cu tot nesațiul lui de omor, fac uneori ca o lacrimă de dor și de îndurare să-i roueze geana. Într'acea carte și-ar găsi locul și întâmplările comice, și spusele glumețe, și petrecerile sgomotoase, care înveselesc vieța vânătoarească; apoi întrinsa s'ar vedea încă cum artele și poezia au știut să-și însușească și au izbutit să refrângă în producțiuni de merit, toate aceste felurite fapte și simțiri.

Într'astfel, mintea cititorului, preumblată prin spațiu și prin răstimpi, fără însă a pierde un minut urmele vânătoriei, ar vedea, ca într'o panoramă, desfășurându-se dinainte-i toate acțiunile pornite din această crudă dar bărbătească aplecare a firii omenești; călăuzită de o critică judicioasă și atrăgătoare, ea ar trece în revizuire toate creațiunile pe care geniul sau talentul au știut, cu mai mult sau mai puțin succes, să conceapă, să illustreze, să reproducă și să idealizeze instinctele și faptele vânătoarești ale omului din toți secolii și din toate părțile lumii.

Unei asemenea cărți,—ca să nu-i lipsească nici ei patronagiul mitologic sau divin,—unei asemenea cărți i-aș da, în fiecare din

părțile sale, câte un titlu luat din regiunile ideale ale vânătoriei; aș caracteriza-o, pe rând, prin trei capete d'operă ale artelor plastice în care nu par a se fi întrupat toate cugetările cele mai nobile, cele mai puternice, cele mai grațioase, ce instinctul vânătoriei a putut vreodată să insufle unor oameni de geniu.

Aceste trei capete d'operă, mărețe embleme ale artei vânătoarești, le-aș afla în statua antică, numită *Diana cu ciuta* din galeria Luvrului, în grupa *Dianeii din Poitiers*, sculptată de artistul francez Jean Goujon, și în gravura pictorului german Albert Dürer, reprezentând vocațiunea miraculoasă a *sfântului Hubert*.

În aceste trei creațiuni se vede într'adevăr unul și acelaș scop; dar în câteși treile, el este exprimat sub forme perfecte, a căror singură diversitate dovedește cât sunt de fecunde și de variate simțirile și gândurile ce au putut să se rezume în așa frumoase și felurite concepțiuni. Cine ar ști să descrie toate perfecțiunile, tot farmecul acestor trei opere, cine ar putea să rostească tot ce spun ochiului și minții aceste splendide idealizări plastice ale artei vânătoarești, acela ar face cel mai minunat panegiric al acestei arte; acela ar fi totdeodată rapsodul, trubadurul și psalmistul seminției lui Nimrod.

Acela ar lăuda-o cântând imnul elenicei Artemide, zgomotoasa sor-gemene a *argint-arcatului* Apolon și venerata fecioară care

poartă săgeți de aur, bucurându-se de larma vânătoarească; care prin codrii umbroși și pe piscuri furtunoase, străpunge cerbii; care întinzându-și auritul arc asvârlă darde uci-gătoare de se cutremură creștetul înalților munți, răsună de pădurile întunecoase sub gemetele fearelor izbite, se înfiorează pământul și marea cu toții peștii din ea.

Acela ar face să răsunе fanfara triumfală a vânătorilor feudale, reamintind prozaicului nostru secol, imagine poetice din timpii de cavaleriească cortezie, din acei timp de vesele și elegante petreceri, când nobilul castelan, sub ochii dalbei regine a cugetelor sale, se pornia călare pe falnicu-i armăsar, ca să vâneze, cu sprintena și tumultoasa lui haită de arcași, de slujitori, de dulăi și de ogoari, cerbul și mistrețul de prin codrii sau ca să doboare, pe sub nori, cocorii, repezind asupra-le agerii săi șoimi, legați de oblâncul șelei!

Acela ar clădi cu sfinte miresme, cu smirnă și cu tămâe, altarul vânătorilor, povestind cum sălbatecul uriaș al anticelor legende germanice, cum vânătorul afurisit care-și vânduse sufletul către diavol pentru ca să poată lovii tot drept, printre brazi și printre stânci, cum acea fantastică ființă a posomorîtelor visuri păgâne, printr'o minune cerească, se prefăcù în blândul și cuviosul episcop și *apostol al Ardenelor* creștinate!

A fost fără îndoială, un vânător inspirat și a știut să mânuească bine arcul și săgețile,

artistul subt a căruia daltă s'a mlădiit statua Dianei dela Luvru, acea mândră și sprintenă fecioară de marmură, care se avântă, ageră și ușoară, sub crețurile dese ale tunicei ei spartane, scurtă în poale și larg despăcată la umeri. O mișcare vie și grațioasă a grumazului a înălțat capu-i, cu perii sumeși la ceafă în corimb, și pe fruntea-i, coronată cu o îngustă diademă, se strecoară ca un prepus de mânie. Pieptul îi înfășoară, ca un brâu, talia zveltă și cutele veșmântului ascund sânui fecioresc; dar brațele-i goale, unul se încovoie în sus ca să scoată o săgeată din cucura de pe umeri; celălalt se reazimă pe creștetul cornut al ciutei. Ce neastâmpăr va fi făcând pe zeiță să calce așa iute pământul, sub crepidele-i împletite pe picior ca opincele plăeșilor noștri? Pe cine amenință ea cu darda împănată ce ea atinge cu degetele-i delicate? Trimite ea oare în câmpii etolici ai Calidonului, pe mistrețul uriaș, care va muri înjunghiat de mâna regescului vânător Meleagru? Urzește ea o crudă răsbunare în contra nenorociților fii ai nesocotitei Niobe? Sau că, încruntată, se gătește a da pradă câinilor, pe îndrăznețul Acteon, care, vânând prin dumbravă, a cutezat să-și desfăteze vederile cu uimitoarea priveliște a castei zeițe, scaldându-se în pârâu?... Cugetul ei e o divină taină. Artistul a știut numai să împietrească, în repede și mândra pornire a mersului zeiței, acel vers caracteristic al piosului cântăreț:

Cu inima vitează, ea trece pretutindeni, prăpădind odrasla fiarelor sălbatice.

Astfel a izbutit a crea un ideal sublim al artei vânătoarești!

O inspirațiune de altă natură a dat naștere, în al XVI-lea secol, Dianei lui Jean Goujon, care și dânsa va rămâneă pururea ca o măreață simbolizare a aceleiași idei. Dar sculptorul francez, unul din luceferii acelei epoce, cu drept cuvânt numită *Renaștere*, — în care producțiuni de frunte în litere și arte, ca florile primăvara, răsăriau prin toată Europa din imaginațiunile stimulate de studiul modelelor antice, Jean Goujon, trăit la curtea desfătăată a regelui Henric al II-lea de Valois, văzuse adesea pe frumoasa ducesă de Valentinois, pe Diana de Poitiers, favorita regelui și adevărata stăpână a Franței, prezidând la splendidele și voioasele vânători regale, ce se dau în pădurile dela Fontainebleau și dela St. Germain. Pe chipul acelei voluptoase regine a frumuseții, mâna măiastră a răspândit aureola unei divinități vânătoarești.

Însă creațiunea sa, modulată în linii unduloase și pline de morbidețe, nu mai are nimic din aspra candoare și din energia virginală a anticei Artemide. Diana lui Goujon e o zeitate lenoasă; ea se odihnește, pe jumătate culcată. Trupu-i, fără vășmânt, nu ascunde nici una din desmierdările sale; gura-i zâmbește cu o trufașă nepăsare; păru-i, în vițe unduloase, e ridicat cu o măiestrită eleganță,

sub podoaba artistică de pe creștet; brațul stâng, ornat cu brățări la umăr și la mână, ține un arc destins; iar mâna dreaptă, cu un mânuchiș de flori, înconjoară și mângâie grumazul unui cerb măreț. Adăpostită sub coarnele trufașe ale nobilului animal, zeița își reazimă trupul pe șalele lui; un câine se odihnește sub picioarele pe jumătate lungite ale Dianei și altul, lăptos, stă alături cu cerbul.

Un aer de nobilă moliciune domnește într'această grupă; înfățișarea-i fastuoasă și elegantă rapoartă mintea către timpii când plăcerile vânătoarei, cu tot cortegiul lor de lux și de galanterie, eră numai petrecerea favorită a regilor și a fericiților de pe această lume.

Când dela aceste două modeluri, caracterizate unul prin grația corectă și prin vigoarea juvenilă a Antichității, celălalt prin eleganța mai răsfățată și mai sumptuoasă a Renașterii, ne întoarcem privirea asupra gravurei vechiului artist german, mai înainte de toate, mintea noastră încearcă ca un simțimânt de sfielă. Ne întrebăm dacă acea scenă complicată, cu tot vulgarul aparat ai vânătoarei, posedă cu adevăr în sine elementele unei opere estetice? Dacă cumvâ frumosul poate să existe acolo unde el nu izbește chiar de îndată vederile? Ne uităm, ne întrebăm...

Dar, cu cât privim mai cu băgare de seamă combinarea acestei compozițiuni, în care geniul tudesç se vădește cu toate naivele sale

amănunte și cu toate precugetările sale reflective, cu atât mai mult încolțește în noi o simțire îndoelnică de mulțumire, care crește treptat și ajunge până la sfârșit a ne pătrunde de o admirațiune anevoiș de definit. Nu eleganța, nici grația formelor, nu perfecțiunea, nici simplitatea corectă a compunerii deșteaptă în noi acest ciudat simțimânt, ci mai mult nu știu ce cugetare adâncă care a prezidat la concepțiune, nu știu ce misterios efect pe care-l produce întrunirea intenționată a atâtor detaliuri, așa de naiv reprezentate.

Scena se petrece la poalele unei stânci păduroase, pe care o încunună un castel feudal cu turnuri și cu metereze; la dreapta curge un râu, în undele căruia se resfrânge umbra tufișului de pe mal; peste râu trece o punte de piatră; la stânga, tărâmul se înalță acoperit cu câțiva rari copaci, mai mult frânți și uscați. Printre această stearpă pădure, se zărește cerbul, purtând cu zmerenie crucea răstignirii pe al său creștet, înfiptă în fața latelor sale coarne. Pe întâiul plan se află vânătorul cu calul și cu câinii săi; el a descălicat și a dat în genunchi, privind cu o cuvioasă mirare vedenia ce-i trimite cerul. Costumu-i este îmbrăcămintea vulgară a vânătorilor contemporani cu artistul. Calul stă neclintit fără ca să vadă ceeace produce piețoasa mirare a stăpânului și ogarii, câte-și cinci, nedând seama la ceeace se petrece, se odihnesc ca de popas.

Toate părțilele acestei compuneri sunt lucrate, ca toate operele lui Albert Dürer, cu o scrupuloasă acuratețe; totul e exact, dar nimic în particular nu are o formă care să placă mai mult decât simpla și reala natură. Stânci, copaci și animale, toate sunt în ne-simțire, toate stau în nepăsare; singuri, cerbul miraculos și vânătorul pocăit produc contrast, prin pozele lor, în care se străvăd simțiminte adânci: cerbul, în repaosul său cumpănit, pare a simți de ce preț nestimat este sfânta podobă ce el poartă; vânătorul vede uimit, chiar în obiectul persecuțiunilor sale, chiar pe fruntea vânatului, semnul ce-l va mântui de păcate; el se închină la dânsul, rostind poate în cugetul său, maxima pe care, cu șapte secolii în urmă-i, a formulat-o într'astfel renumitul vânător al meziului-ev, Gastov Phœbus: «Prin vânătoare scapă omul de păcatul «trândăviei, căci acela care fuge de cele șapte «păcate de moarte trebuie, după legea noastră, «să fie mântuit; prin urmare, vânătorul bun «va fi mântuit»¹⁾.

Iată în ce mod arta germană, întrunind

---

1) *Gaston Phœbus*, comite de Foix (1331—1391). Cartea lui s'a tipărit mai întâi la 1507, sub titlul: *Des déduitz de la chasse des bestes sauvages et des oyseaux de proie*: «Sfântul Hubert, fiu al ducelui de Aquitania și apoi episcop la Maestricht, pare a fi trăit între 656 și 730. Cât despre Albert Dürer, pictor și gravor din Nüremberg, viața lui se întinde dela 1471 până la 1528.

idei abstracte cu prozaice amănunte, a știut să traducă cu penelul, ideile care se rezumă în legendara vânătoare a sfântului Hubert, patronul vânătorilor creștini din occident.

Mă opresc, căci mi se pare că iar am greșit calea. Întreprinsesem, pe cât știu minte, a căuta în cercul literelor și al artelor, imagini vânătoarești, asupra cărora să ne potrivim la gusturi, și iată că mă pomenesc vorbindu-ți despre arta Germanilor și despre gravură, două lucruri care, pe cât iar știu, îți sunt deopotrivă urâte.

Nu crez, în adevăr, ca la tine pictorul Albert Dürer să aibă mai multă trecere decât compatrioții lui, muzicanții Beethoven și Mendelsohn, și negreșit că nu invențiunea gravurii cu apă tare, ce i se atribue, îi va câștiga mai mult preț în ochii tăi.

Poate însă că, pentru hatârul patronului tău, sfântul Hubert, mă va iertă, în cazul de față și vei primi chiar ca, sub rubrica gravurii lui Dürer, să se grupeze, în opera proiectată, tot ceea ce ție nu-ți place în arta vânătoriei.

Aceasta îți va fi cu atât mai lesne cu cât, desigur, proiectul de carte va rămâne, cât despre mine, pururea în stare de proiect și că, așteptând să-mi vină momentul de inspirațiune și talentul de critică ce mi-ar trebui ca s'o pot scrie, eu unul voi rămâne întocmai ca vrabia care mălaiu visează.

Așa dar fi pe pace; n'am să aștern aci tot

ce ar trebui să se afle în acea monografie filozofică, istorică, literară și estetică a vânătoriei. Nu zic că această semeață idee nu mi-a trecut un moment prin creeri și că n'am început chiar a citi, cu acest scop, tractatele în proză, *Chineghetichi* al lui Xenofon și al complinatorului său Arrian, notele despre vânătoare, coprinse în *Onomasticonul* lui Iuliu Polux, ba încă și poema elenă a lui Opian, apoi și cea latină a lui Grațiu Faliscu, în fine chiar și serbedele versuri fragmentate ale lui Marcu Aureliu Nemesianu Cartaginezul, imitatorul lui Opian¹⁾.

---

1) Toată lumea știe că generalul atenian *Xenofon* a trăit cam dela 445 până pela 335 înainte de Chr.; dar scriitorii citați în urmă-i, fiind cu mult mai puțin cunoscuți, însemnăm aci epoca viețuirii și patria lor: *Flav. Arrian*, istoric elen, născut la Nicomedia în Bitinia, la anul 105 după Chr., a căutat mereu să imite pe Xenofon; s'au păstrat din scrierile lui: *Expedițiunea lui Alexandru*, *Indicele*, *Periplul Pântelului-Euxin*, *Manualul lui Epictet*, *Tractatul de tactică*, *Tractatul de vânătoare* și altele.—*Iuliu Pollux* (Polydeucte), sofist și gramatic elen, născut la Naucratis în Egipt, pe la anul 130 după Chr., ne-a lăsat un lexicon în 10 cărți, care poartă numirea de *Onomasticon* și în care cuvintele sunt dispuse după materii: la începutul cărții a V-a tractează pe larg despre ale vânătoriei.—Poetul elen *Opian* a trăit în al II-lea secol după Chr. și a murit foarte june, lăsând o poemă despre vânătoare (sfârșitul pierdut), și alta despre pescuire. Alte opere ale lui s'au nimicit.—*Grațiu Faliscu* a trăit la Roma pe timpul lui August și a lăsat numai poema *Cynegeticon*.—*M. Aur Olimpiu Nemesianus* a trăit în secolul al III-lea după Chr.

Vina este a ta! cine te-a pus să înșiri de aceste nume în Introducțiunea ta, însoțindu-le cu o grindină de citațiuni latine? În calitatea mea de academic mi s'au aprins călcâiele de focul clasicității și iată pentru ce ai fost silit să rabzi, în această epistolă, o contrabombardare de versuri latinești, ba chiar și elinești. Acum ține-te bine și de aci înainte!

Dar cu toată pofta ce am de a te coplesi sub un nemete de erudițiune cinegetico-academică, trebuie să-ți mărturisesc că am constatat cum că autorii antici, cari au tractat despre vânătoare, *de Venatione*, sunt tot așa plini de amănunte tehnice ca și *Manualul* tău și prin urmare, nu m'am simțit nici aci în stare de a face analize. Apoi mi-a fost milă de noi amândoi, când m'am gândit că ar trebui să traduc pe deantregul, 13 capitole ale *Cynegeticelor* lui Xenofon, alte 35 ale urmașului său Arrian și vreo 85 paragrafe din *Onomasticonul* lui Polux.

În Opian, în acel *noian de grații*, cum îl numește cu îngâmfare sholiastul Ioan Tzetzes, așa găsi, fără îndoială frumuseți îndestule de citat; dar tinerelul poet din Anazarba Ciliciei, nu prea știă să-și cumpănească bine avânturile polixe ale înfocatei sale muze, și ce ai zice, rogu-te, când spre a ți reaminti

---

Din trei poeme ale lui, despre vânătoare, despre pescuire și despre plutire, au rămas numai 325 versuri din cea dintâi.

numai poetica descriere a vânătoarii de lei din cântul al IV-lea, aş mai transcrie aci o sută trczizeci şi patru exametri elineşti?

Mă vei iertă însă a fi mai puţin discret în favoarea câinelui, şi pe lângă lăudăroasele cuvinte ale d-lui de Quatrefages, pe care tu le-ai tradus, pe lângă poveştele tale, de care m'am şi folosit, — precum ți-am arătat mai sus, — lasă-mă să adaog şi să pui unul după altul, portretul câinelui, făcut în versuri elineşti de Opian, şi un fragment analog din poema lui Grațiu Faliscu, ale cărui versuri grele de înțeles ne-a păstrat limba tehnică a strămoşilor noştri, vânători latini, limbă pe care poetul, ca om de meserie, trebuie s'o fi cunoscut adânc.

Iată mai întâi ce spune Opian, despre câine :

Impreunând neamurile de câini, să aibi grijă a câtă speciile care se potrivesc între ele şi se aseamăna mai mult. Astfel le vei împerechiă mai bine; dar vânătorii au observat însă că cele mai frumoase din toate sunt acelea care rămân necurcite. Sunt negreşit o mulțime de specii, iar forma şi chipul unora din ele sunt astfel; trup lung, sănătos şi plin; cap uşor cu vedere bună; ochi cari lucesc vânăţ; gura mare cu dinți ascuțiți, iar urechile scurte şi îmbrăcate cu o piele subțire; gâtul lung şi dedesubtu-i, un piept puternic şi lat; labele de dinainte sunt într'adevăr mai scurte, înțepenite pe picioare drepte cu fluierie înaintate; șolduri'e largi; șira coastelor așezată pieziș; coapsele cănoase, dar nu grase, şi la spate au o coadă tare, lungă şi bine umbrită. Astfel de câini se înțrebuințează la alergături îndelungate

după căprioare, după cerbi și după iepuri iuți la fugă ¹⁾).

Să trecem acum și la Grațiu Faliscu :

Impreunează dar între dânșii câinii de acelaș soi, pentru ca prăsila să poarte semnele străbunilor și află că părinții cari zămislesc tineri pruncii lor, îți vor da câini Metagonți enormi. Mai întâi de toate să aibi cea mai mare grijă ca să împerechezi câini de o bărbăție încercată ; apoi a doua îngrijire trebuie să fie ca înfățișarea lor să nu stea mai pe jos și să nu dea de rușine a lor fire. Aceștia trebuie să fie cu fața în sus, cu urechi păroase pe frunte, cu gura mare astfel ca măselele căscate să verse foc mișcându-se, cu pânțelele strânse îngust la vintre, cu coada scurtă, cu șele lungi, cu coama mărunță pe grumaz, nu prea stufoasă dar îndestulă ca să-i ferească de frig, iar supt umerii lor sănătoși să se înalțe un piept care să ducă la alergătură multă și să nu se oboască de cele mai mari goane. Fugi de câinele a cărui labă lasă urme late : acela e moale la treabă ; mie îmi plac picioarele țepene cu mușchi uscați și cu călcâie solide la luptă ²⁾).

Toate merg bine, dar bag de seamă că numai în privința coadei, Opiian și cu Grațiu Faliscu nu se prea înțeleg între dânșii ; latinul o vrea scurtă, *cauda brevis* ; elenul din contra, pretinde ca câinele să aibă la spate o coadă țeapănă, lungă, și care să umbrească departe, adică să fie și lungă și stufoasă. Se vede

1) *Oppiani* de Venatione. I. v. 394—413.

2) *Gratii Falisci*. Cynegeticon. v. 263—278.

că în tot timpul importanta cestiune a coadei, a fost tare controversată, căci
până acum pricina este în judecată 1).

Chiar de m'aș încercă să împac întru toate pe Opian cu Grațiu Faliscu, punând aci și descrierea câinelui din *Cynegeticile* lui Xenofon, unde ambii poeți par a fi găsit mai tot materialul lor adunat gata, tot ar rămâneă pricină de sfadă între Roma și Atena, de vreme ce școlarul lui Socrat cere ca coada la câine să fie lungă, dreaptă și ascuțită, iar Arian, făcând lauda unui câine vestit al său spune că acel model al rasei câinești aveă o coadă subțire, lungă, aspră la păr, mlădioasă, încovoiată, și la vârf mai stufoasă 2).

Dar ce atâta vorbă despre coadă? Românul pretinde că «din coadă de câine, sită nu se poate face», și apoi numai la pește se zice că-i coada mai ferită chiar și decât capul.

Din aceasta se vede curat că poporul român, moștenitor al credințelor și al înțelepciunii Latinilor, nu se arată în proverbiile săi așa tare încântat ca poeții și prozatorii eleni de coada cea lungă a câinelui, de încovoieturile ei mlădioase, de perii ei aspri și umbroși.

Fără de a mai căută în zadar o soluțiune pentru interesanta controversă *de cauda canis*, hai să o lăsăm și de astădată încurcată.

1) *Horatii Ars poetica*. v. 78.

2) *Xenophontis de Venat*. IV.

Pe lumea aceasta, cele mai bune și frumoase lucruri trebuie să aibă o margine.

V.

Să sărim acum pe nerăsuflete din literatura cinegetică a anticilor, în sfera artelor vânătoarești tot la dâșii.

Dacă vreodată, amice, te va ajuta norocul să mergi la Roma, ca Român, te vei duce să vizitezi forul lui Traian și vei admiră, în mijlocul acelei piețe, prăbușită sub nivelul cetății moderne, măreața columnă de marmură, care iese din pământ încolăcită cu istoria originilor noastre naționale. Acea imagine încă vie a războaielor dacice, scoase la bun capăt de gloriosul Traian, o vom vedea poate într'o zi, — dacă va voi Dumnezeu și guvernul nostru! — turnată în bronz cu tot proeminentul relief al însuflețitelor sale sculpturi, împărățind pe una din piețele capitalei noastre; aș adăoga că mai la locul său de decât oriunde, ea ar fi în fața Academiei, la punctul unde s'a așezat deocamdată statua ecuestră a voevodului românesc Mihai-Viteazu, care, — dacă ar putea vorbi sărmanul, — ar spune desigur tuturor cât se simte de rușinat, văzându-se expus a jucă rolul de căpetenie pe o vastă și erudită scenă ce pare înadins croită pentru împăratescu. simulacru al dominatorului *Urbis et Orbis*.¹

Dar neavând deocamdată nimic de vânat pe piața D-lui Sava din București ¹⁾ să ne

1) Pe piața nu! Dar iă să ne abatem, în treacăt, prin sălile de jos ale Academiei, ocupate provizoriu de Muzeul de antichități.

Scenele de vânatoare au fost foarte mult întrebuințate cu subiecte decorative de către sculptorii antichității. Chiar și în muzeul nostru, unde nu ne prea putem lăuda până acum cu multe sculpturi antice, tot însă se văd două scene vânătorești.

Una e pe un fragment de piatră, (o.m. 19 înălțime; o.m. 24 lărgime), purtând jos inscripțiunea elenă «Aurelios Dioghenes». Pe această lespede trunchiată se mai văd picioarele unui călăreț cu partea de jos a calului alergând; supt dânsul, râțul și copitele unui mistreț, asupra cărui se asvârlă un câine cu botul căscat și cu coada în sus. Săpătura e cam grosolană, dar desemnul e plin de mișcare.

Cealaltă scenă de vânatoare e în adevăr mai dezvoltată, dar din nenorocire mai puțin distinctă. Ea se află pe un brâu îngust care încinge buza de sus a unui sarcofag, ale cărui laturi externe sunt acoperite cu sculpturi. Acest interesant monument a fost adus de peste Olt, (dela Reșca sau dela Celei, după toată probabilitatea), de către răposatul ban Mihalache Ghica și depus în curtea caselor sale, care apoi vânzându-se prefecturii de Ilfov, sarcofagul a servit câțiva ani dearândul drept sghiab și iesle pentru caii dorobanților: Sunt însă doi ani de când am izbutit, cu ajutorul prefectului, d-l C. Manu și al comitetului permanent, a face să se aducă la muzău toate pietrele antice care zăceau neîngrijite în acea curte. Printre dânsule e și sarcofagul.

Pe una din laturile sale cele mari sunt patru personaje în picioare, înfășurate în togele lor; fiecare se află sub o osebită arcadă, formate fiind acestea prin doi pilaștri, la colțuri, și prin trei coloane despărțitoare. Pe cealaltă lature mare, se văd trei genii

întoarcem, — cel puțin cu gândul, — la Roma, și aflându-te acolo, tu, ca vânător român, nu uită să te îndreptezi tocmai în fundul Forului roman, la stânga de Coliseu, în capul stradei San-Gregorio, acolo unde se înalță încă și astăzi, un antic și falnic arc de triumf, numit al lui Constantin-cel-Mare.

Istoria acestui mōnument nu prea face o-

aripați, fiecare pe câte un osebit postament; geniul din mijloc sună din cimbale și ceilalți doi danțuiesc, ținând în mâini câte o ciorchină de struguri și câte un mănuchiș de căpățâne de mac. Pe una din laturile mici, alți doi genii, tot aripați și tot pe postamente, cântă unul din flaut și altul din noi. Pe latura opusă, iarăși doi genii, dar pe un singur postament, se țin îmbrățișați. Trag ei oare împreună un danț îmbinat? Sau sunt ei chipurile emblematice ale luptei amorului, pe care Elenii le numesc *Eros* și *Anteros*? La colțurile sarcofagului se văd patru Victorii, purtând foi de palme și coroane: două mai mici, două mai mari.

Acum să venim și la brâul superior, pe care, jur-împrejur, se zăresc, supt ștersura rozătoare a timpului, vreo douăzeci și patru animale, vreo trei sau patru bărbați, toți în poze foarte animate, și poate și câțiva copaci. Animalele par a fi lei, mistreți, cerbi și tauri sălbateci, atacați cu furie de câini colosali și pândiți sau izbiți de vânători. La un loc, între altele, se vede lămurit cum un vânător, proptit într'un genuchiu, își îndreptează sulița către un taur, care, cu coar-nele plecate, se repede asupra-i. Oare nu vom fi având aicea reprezentarea uneia din acele scene vânătoarești, cari negreșit se petreceau adesea prin pădurile Daciei, între colonii romani și buorii urieși (bos urus), ce au lăsat și până azi creștetul lor fioros pe stema Daciei răsăritene?

noare primului împărat creștin, căci, — ca să vorbim curat, — arcul nu este câtuși de puțin al lui; nu este nici măcar dăruit, ci este tocmai lucru de furat.

Cum? ce va să zică: un arc de triumf furat? Atâta namilă de marmură, cu o boltă mare căscată în mijloc și cu alte două arcade mai mici în laturi, cu opt colonne de *gialo antico*, cu opt statue de marmoră frigiană viorie, cu întreite frize, cu timpane și cu medalioane sculptate, atâta clădărie, de patru ori cel puțin cât turnul Colții, cum oare să o facă rapt cinevă, fie măcar acela și un borfaș încoronat?

Deși îmi vine foarte cu greu să aduc așa necuviincioasă pâră împotriva sfântului împărat și patron al Bucureștilor, dar, — am mai spus-o și într'alt loc, — eu țin în teteauna cu Traian și nu pot să las ca să i se iă ce este al lui.

Apoi toată lumea știe că, pe când marele Ulpia biruia pe Germani, pe Daci și pe Parți, pe când el umplea întinsul său imperiu de edificii sumptuoase și de lucrări de artă folositoare, senatul și poporul Romei se întreceau care de care să serbeze cu mai multă pompă binefacerile și triumfurile gloriosului împărat. Ii decretară dar, tot felul de clădiri comemorative, la care lucră ilustrul architect și sculptor grec Apolodor. Atunci se înălțară în Roma, forul lui Traian cu toate edificiile din pre-juru-i: portice, bibliotecă, templu; atunci ba-

zilica Ulpiană cu cinci ronduri de stâlpi de granit; atunci columna rășboaielor dacice cu statua învingătorului d'asupra; atunci în fine, la capul căii Apiane, pe care el o restaurase, un arc de triumf pe care însă nu-l putură sfârși, pe cât încă fù marele împărat cu zile.

Urmașii lui, geloși de a sa mărire, mai mult se gândiră a-și face loru-și monumente, decât a consacra pe cele ce amintiau poporului neasemuita glorie și dreptate a ereticului Traian. După ce trecură însă două sute de ani la mijloc, se găsi împăratul Constantin, care, de când îi venise gustul de a-și face din Bizanț, o nouă capitală, se deprinsese strașnic a despuiă fără rușine capetele de operă ale lumii, ca să-și împodobească cu ele Constantinopolea sa.

El văzù arcul lui Traian stând fără căpătâiu, în răspântia căilor Sacră și Triumfală; la bază, îi lipsiau cu totul ornamente și pe frontispiciu n'avea nici o inscripțiune votivă: — «Stăi!» — zise el — «tot n'are arcul acesta stăpân; aidi să-l fac al meu!». Și puse îndată de-i cioplì pentru pedestaluri niște grosolane figuri de Victorii pocite; iar pe ambele fețe ale aticului așternù lungi dedicațiuni, în care spunea cum el a scăpat lumea de tiranul Maxenție, cum a liberat cetatea, *Liberatori Urbis*, și a întemeiat pacea, *Fundatori quietis*.

Astfel arcul lui Traian se pomeni că a devenit arcul lui Constantin.

Dar ce folos? In zadar inscripțiunile laudă

pe noul triumfător, sculpturile din căpătâiele aticului și cele dela timpanele arcului ne amintesc izbânzile lui Traian în contra Dacilor și Parților; statuetele așezate pe întabulamentele columnelor sunt ale regilor barbari, robiți de Traian; în fine cele opt medalioane sculpturale care, alăturate câte două, împlinesc golurile dintre colonne, d'asupra arca-delor laterale, ne atestă și ele pietatea și iubirea de vânătoare ale învingătorului Daciei.

Patru din acele mari medalioane reprezintă sacrificii făcute de împărat pe altarele zeilor mitologici; alte patru sunt scene vânătoarești.

Pe unul din acestea, Traian, în tunică scurtă, cu *tibiale* sau poturi vânătoarești pe pulpe și cu toga pe umeri, iese cu alți doi soți de sub un portic, ținând calul de frâu; alături e un mândru june cu hlamida asvârlită pe spate, purtând de sguardă un frumos ogar. Câte-și patru țin în mână lănci înalte cu ascuțiș romboidal la vârf, de cele ce se numiau *contus*. Totul arată că ei se gătesc să plece la vânătoare.

Pe al doilea, împăratul, în goana calului său, cu capul gol, cu mantia fâlfâindă, cu o spadă lungă și îngustă, ridicată în sus, urmărește pe un urs, care fugind își întoarce capul spre dânsul. Doi tovarăși asemenea călări și fugind cu spadele plecate pe sub crăcile unui copaciu însoțesc pe Traian.

În al treilea medalion, aceleași trei persoane călări, — împăratul în frunte, — străbat

În fuga mare, un tărâm stufos și mlăștinos, amenințând cu darde scurte, *venabula*, un mistreț gata a se predă.

În cel d'al patrulea, vânătoarea e terminată. Marele Traian, încununat cu o aureolă circulară sau nimb, ca icoanele sfinților noștri, stă în picioare sub umbră de copaci, și dă ordine altor trei bărbați, toți cu sulite în mână, din cari unul, mai în lături, ține de frâu un cal; un servitor, în parte opusă, oprește în loc un alt cal. Dinaintea împăratului e un leu mare, lungit, mort la pământ.

Cu fiecare din aceste scene vânătoarești se află împerechiată câte o scenă religioasă, în care împăratul aduce rugăciuni și ofrande zeilor: când e să plece la vânătoare, el invoacă pe ocrotitorul familiei sale, pe Ercul rusticul, al Lațului, purtător de baltag, acoperit cu piele de leu; când merge să vâneze ursul, el își oțelțe vârful lancei în focul de pe altarul lui Apolon lung-săgetătorul; după ce a ucis mistrețul, el îi înfige căpățâna în copaciul sacru care umbrește statua Dianei vânătorițe; și în fine, după ce a biruit pe leu, el îi depune vârtoasa coamă la picioarele belicosului zeu Marte.

În nici un period al ei, sculptura antică n'a fost poate mai în stare de a înfățișa cu un caracter mai energic și mai adevărat, asemenea scene, în care sălbăticia și gravitatea subiectelor reclamă oarecare asprime în mânăuirea daltei. Vigoare în loc de grație, dem-

nitare în loc de frumusețe, strictă exactitate la reproducerea naturii omenești în loc de forme estetice ideale, iată calitățile ce caracteriză stilul sculpturii din timpul lui Traian. Aceste calități le-au avut mai mult decât oricari alții, artiștii aceia cari au săpat marmurele columnei dacice, precum și basorelievrile arcului triumfal. Producțiunile lor constituiesc ceea ce s'ar putea numi *sculptura istorică*, căci sunt interpretațiuni credincioase și perfecte ale faptelor ce ele reprezintă și fiindcă, în cazul de față, faptele au fost mărețe, operele de artă au știut și ele să păstreze un aspect cu totul impunător.

Este lucru cunoscut că cei vechi n'au nimerit sau n'au voit să înfățișeze animalele, sub formele lor reale; de aceea să nu căutăm prea de aproape la fiarele din medalioanele arcului; dar vânătorii, dar Traian mai ales, în pozele, în mișcările, în expresiunea, în musculatura lor, sunt adevărați eroi la vânătoare, precum în realitate erau eroi și pe câmpul de bătălie.

În aceste prețioase rămășițe ale artei romane din periodul eroic al imperiului, avem totdeodată dinaintea ochilor, imaginea clară și vie a acelei vânători, pe care singură o permitea Platon cetățenilor republicii sale, «vânătoarea cea perfectă — după cum zice «filozoful, — care se face în contra patrupe-delor, cu cai, cu câini și cu însăși puterea trupului, în care fiara, învinsă prin alergă-

«turi, prin răni, prin loviri, cade sub propria
«mână a vânătorului, vânătoarea care singură
«aprinde în om zeescul dar al bărbăției¹⁾).

Dar strecurându-ne încetinel prin tot felul
de cotituri fără pericol, iată-ne ajunși pe tă-
râmurile aprige ale vânătoarei celei mari, în
care goana fiarelor devine uneori o luptă
crâncenă și în care omul adesea trebuie să
deă însuși piept în fața primejdiei.

La asemenea cazuri, prepelicarul tău, amice,
nu are ce-ți face, și chiar, — după cum tu
pretinzi, — nici cuțitul dela brâu nu te prea
poate ajuta. Cât despre căruța mea, doară
numai luând-o mârtoagele la fugă, poate că
m'ar scăpa, (Doamne ferește!) de așa năpaste!

Cu toate acestea, șezând acuma colea, fără
grijă, răsturnat în jețul meu, privind liniștit
pe fereastră, cum mugurul liliacului se des-
pică și înverzește subt arborosele sărutări
ale soarelui de Aprilie, și ascultând, cu o
dulce răpire, cum vrăbiile limbute ciripesc
și cum brotăcelul cântă vesel înturnarea zi-
lelor calde, te încredințez că mi-ar plăcea să
străbat, — fără totuși de a mă mișcă din loc, —
și codrii umbroși, alergând cu gândul în
goana cerbilor, și piscurile de stâncă, după
urmele ideale ale caprei-negre, și vizuinele
de prin munți, în prepusa dibuire a urșilor,
și luncile cu richită, după umbra dărei de
mistreț, ba chiar și pustiile nișipoase, pe unde

---

1) *Platonis*, *Leges*. VII, 824.

mi s'ar nălucì vânătorii eroice de tigri înfri-coşați și de lei fioroși!

Dar fiindcă până acum, nici prin vis piciorul nu mi-a călcat prin asemenea prăpăstioase locuri, și fiindcă însu-mi, — o mărturisesc cu umilință, — n'am fost niciodată la acea aspră școală în care, după spusa anticului dascăl de vânătoare¹⁾, «cetățenii învață «a fi meșteri în războaie și în toate cele unde «trebuie omului să știe a cugetă, a vorbi și a lucra bine», de aceea, zic, nu mă voi încumeta a spune ceeace aieva n'am văzut, cu ochii, ci legănat în răsfățările poeziei și ale frumoaselor arte, voiu cercetă numai cum alții, mai prcepuți, au cugetat, au vorbit și au lucrat, descriind și reprezentând epizode caracteristice din vieța plină de neastâmpăr a vânătoarei cele mari.

Dar în ce parte să ne întoarcem mai întâi privirile? Pe cine să întrebăm a ne spune în ce timp, în ce loc a fost vânătoarea mai prețuită, mai măreață, mai trebuincioasă, mai desfătătoare?

Căta-vom a descoperi, prin negura timpilor preistorici, pe sălbaticii primitivi ai pământului, cutreierând colosalele vegetațiuni antideluviane și luptându-se cu fieare ușiase, ale căror seminții s'au stins acum de mult de pe fața lumii? — Tu ai spus, la începutul cărții tale, că vânătoarea este o aplecare firească a

---

1) *Xenophontis de Venatione*, I.

omului, veche ca și dânsul; eu voiu adăoga, tot spre lauda vânătoriei, că acest instinct a înlesnit chiar omului primele sale inspirațiuni artistice și aceasta ne-o dovedesc cu prisos figurile de elefanți-mamuți cu coame stufoase, cele de reni cu late coarne răschirate, de urși ai speluncelor și de alte animale dispărute, ce s'au găsit pe unelte de corn, pe arme de os și pe plăci shistoase, gravate cu sula de către oamenii străvechi, cari în timpii perioadei glaciare a Europei, se adăposteau în peșterile dela Madeleine, dela Augerie, dela Massat și din alte stațiuni cufundate azi sub tărâmul Perigordului, al Gasconiei și al multor provincii din Franța meridională¹⁾.

Urma-vom cu ochii cetele nesocotite de arcași și de lănceri, cârdurile nenumărate de sburătoare, turmele nesfârșite de animale, ce stau puse la șireag printre ieroglifele templelor egiptene sau pepăreții de piatră văroasă ai palatelor ruinate din Niniva și din Babilon? Ca să vâneze lei și tigrii, girafe și gazele, ba chiar iepuri și cocori, faraonii Egiptului,

---

1) Despre descoperirile de asemenea natură ale d-lor *Lartet*, *Cristy*, de *Vibray*, *Garrigou* și alții, vorbesc toate publicațiunile care se ocupă de timpii preistorici, așa de mult studiați în anii cei din urmă. În anul . . . , pentru prima oară, s'au descoperit oase de reni, sculptate cu figure de acelaș animal, și într'o peșteră din Elveția, la *Thaingen*. Cine știe dacă și peșterile munților noștri nu ne păstrează destăinuri de felul acesta?

despoții Asiriei și tiranii Perși ridicau în picioare ordii și popoare întregi; iar după terminarea acelor năpraznice măceluri, legiuni de zugravi și de pietrari erau osândiți ca să aștearnă pe ziduri, pentru încremenirea viitorimii, toate acele nemărginite epoce vânătoarești, care, prin nemilostiva lor monotonie, sperie și obolesc azi ochii călătorului minunat¹⁾.

Asculta-vom, de pe râpele înverzite ale lacului celor-patru-cantoane, voiosul și semețul cântec al plăiașului elvețian, cadențat de muza lui Schiller, amanta libertății? Fiul lui Guilom Tell îl întonă cu glas puternic și echo îl repetă din sânul munților inimați în Uri, în Schwytz și în Unterwalden:

Cu săgeata, cu arcul,
Prin munți și prin văi,
Vânătorul calcă întins
De timpuriu, la raza dimineții.

Precum în împărăția vânturilor
Domn este vulturul, —
Prin munți și prăpăstii
Domnește liber vânătorul.

Al lui este spațiul,
Tot ce atinge a sa săgeată;
Este prada lui
Tot ce se târăște și sboară.

---

1) *Wilkinson*, Private life, manners and costumes of the ancient Egyptians. — *Layard*, Niniveh and Babylon.

Aci mă aflu din nou în mare primejdie ca să asvârli din mână foaia pe care, cu mai multă sau mai puțină răbdare, tu te silești a mă citi. Cum! am cutezat a-ți pune subț ochi chiar și versuri nemțești? Oare putea-vei să mă ierți?...

Dă-ți osteneala, rogu-te, a cătă în josul paginei, traducerea schiopătândă a acestor frumoase strofe, în care colcotesc cele mai nobile simțiminte de vânătoare poate aprinde în inima unui om, și sper că tu, vânător, te vei împacă îndată cu poetul, dacă nu și cu limba lui.

În acea limbă însă este scrisă cea mai expresivă poemă a vieții vânătorești, eroica dramă a lui Guilom Tell, în care răsufă peste tot, aerul liber și curat al plaiurilor alpestre și iubirea necumpătată de patrie a cetățenilor liberei Elveții.

O țară întregă scăpată din robie numai prin inima vitează și prin săgeata dibaci-mănată ale unui vânător, iată de sigur cea mai falnică izbândă cu care se poate mândri vânătoria. Poetul s'a pătruns de acea mândrie de vânător și auzi-l cu câtă dragoste vorbește el chiar și de înțelepciunea caprei-negre, care, când merge cu cârdul să pască la înțercători, pune streajă la pândă ca să tragă cu urechia și să fluere când se aproprie vânătorul ¹⁾.

---

1) Schiller, Wilhem Tell, Act. I., Scena I.

Tot despre acea sprintenă și sficioasă fică a stâncelor a zis și poetul latin, în versuri mai vii și mai colorate decât cel mai nimerit tabel:

Vei vedea capra neagră atârnată de vârful unei râpe ;
Speri că vei cădea ; dar ea cată cu dispreț la câini.

Iată cum știe poetul să ne facă a simți chiar și decepțiunea vânătorului. Ajuns pe culmile alpestre,

pe stânci de scuți de ghiață, troiene de zăpezi
pe care o suflare le-aruncă repezi jos.

el se oprește, se uită în dreapta și în stânga, cătând să zărească amăgitoarea pradă care i-a pierit din ochi, și apoi întărâtat, obosit, mânios de zadarnica-i osteneală, el strigă în limba lui Byron., ba stăi ! mai bine să-l facem să vorbească românește, în versuri, pe care însuși autorul lor va fi și uitat că le-a scris odinioară, în depărtatele-i *Ceasuri de mulțumire* :

Așa ; și 'n aste locuri căprița a sărit.
Piciorul ei cel ager m'a încurcat de tot :
Câștigul meu de astăzi abiă de va plăti
Primejdioasă-mi muncă. . . .¹⁾

Altădată însă vânătorul, mai norocos în goana sa, își cântă cu veselie izbânda, și, în

1) C. A. *Rosetti*, *Ceasuri de mulțumire*, (București, 1843) traducere din Manfredul lui *Lord Byron*. Act I. Scen. II.

inima-i mulțumită, dorul iubitei sale, vine de se amestecă cu plăcerile vânătoriei. Atunci poetul, — acela care, în secolul nostru, a știut, mai bine decât oricare, să împrăspăteze cu o nouă dulceață și cu un mai viu profum, limba îmbătrânită a lui Ronsard, — Alfred de Musset a pus în gura plăiașului un cânt vesel, în care bucuria triumfului la vânătoare se îngână cu dulci amintiri de amor :

Vânătorule, semețe vânătorule, ce zărești tu oare în
[spațiu ?

Câinii mei râcăie țărână și caută o urmă.

Săriți, voinici! E copita caprei-negre.

Capra-neagră s'a sculat! — Frumoasă mai este iubita
[mea! —

Capra-neagră tremură și fuge! — Dumnezeu să mi-o
[păzească! —

Capra-neagră întoarce haita și fuge în pădure. —

Aș vreă să ții de mână pe draga mea iubită. —

Haita și capra neagră trec peste pășune :

Hura! tovarăși, isbânda este a noastră! —

Mult mi-e frumoasă iubita și dulci îi mai sunt ochii!

Cântă și chiuește vesel vânătorul, căci izbânda este a lui! A prins capra în pădure; și în vale, iubita-i cu ochi dulci îl așteaptă ca să-l strângă de mână. Sufletu-i acum înnoată în bucurie. Au trecut, s'au șters zilele de dor pe când el rătăciă prin luncă suspinând doina vânătoarească :

Lunca țipă, lunca sbiară
Pentr'un pui de căprioară.
Vai de biata inimioară;
Ca și lunca geme, sbiară
Pentr'o puică bălăioară, —

Frunza crește, frunza cade,
 Căprioara n'o mai roade,
 Vai de mine ce m'oi face?
 Doru 'n sufletul meu zace
 Ș'inimioara-mi nu mai tace!

Inimă, fii răbdătoare
 Ca pământul sub picioare,
 Pân' ce puica bălăioară
 S'o întoarce 'n luncă iară,
 Cu cel pui de căprioară !¹⁾.

Puica s'a întors în luncă; ea a înfrânat și a sdrobotit inima poetului mai rău decât crudul vânător când sfâșia fără milă sânul căprioarei și atunci, tot dânsul, tot de Musset, mlădiindu-și lira pe un ton mai duios, adu-ți aminte, amice, cum, în câteva versuri repezi și armonioase, adevărate mărgăritare picate din acel corn de poetice îmbelșugări ce i-l revarsă suava lui muză într'o frumoasă noapte de Mai, cum știe, zic, a schița în treacăt, o întreagă elegie vânătorească :

Urma-vom vânătorul pe munții râpoși?
 Ciuta îl privește; ea plânge și se roagă,
 Culcușu-i de burieni o așteaptă; iezii îi sunt de cu-
 [rând născuți.
 El se pleacă; o înjnnghe și aruncă în pradă
 Câinilor asudați inima-i încă vie ²⁾.

1) Poezii populare ale Românilor, adunate și întocmite de Vasile Alecsandri. București, 1865, pag. 225.

2) *Alfred de Musset*. La nuit de mai.

Sărind cu ciuta și cu capra, din pisc în pisc și din stâncă în stâncă, cine ne oprește acum de a ne strămuta până și în munții noștri?

Acî ne așteaptă *Vânătorul Carpaților*, pe care s'a cercat a-l cânta într'o lungă baladă descriptivă, un muntean român, un câmpulungean, care fără îndoială a gustat plăcerile și ostenelile vânătorii de munți și-a resimțit în sufletul său toate învietoarele fremete ale vieții de plăieș. Dacă natura l-ar fi înzestrat cu darul de a spune precum simte, dl N. Rucăreanu ar fi făcut de sigur un cap de operă nemuritor. Dar știi că are românul o vorbă care cam zice că acolo unde nu este puțința, la ce-i e bună voința?

Cu toate acestea, în balada *Vânătorul Carpaților* sunt imagine care se văd a fi fotografiate de pe natură. Păcat că au aspectul tern al fotografiei și nu coloritul viu al vieții! Sunt și expresiuni neaoșe-românești de o originalitate prețioasă, care ar luci ca nestimate într'o frumoasă salbă de versuri armonioase.

Subiectul baladei este fără îndoială conceput cu o bogată și adesea fericită varietate, căria din nenorocire cititorul se vede silit a-i duce mereu jalea; căci pe tot minutul el simte în sine mîntea învrăjbindu-se cu urechia. Eu unul mărturisesc că, pătruns fiind de mărețele dorințe ale poetului, am încercat un fel de simțimânt dureros, văzând cât de puțin limba și versul au venit în ajutorul puternicei sale

închipuiri, ale nobilelor sale aspirațiuni. De ce nu poate omul toate câte le dorește? Dar, vai! sunt puțini, foarte puțini aceia :

Nu toți putem toate¹⁾.

O chemare către vânători, la revărsatul zilei, deschide șirul neregulatelor și capricioaselor strofe, scrise în versuri albe.

Ușor ca însuși cerbul pășește vânătorul
Pe coama cărărată piciorului de munte.
In poalele-i se întinde câmpia strălucindă
De mii de briliante ce varsă aurora
Pe geana-i rourată, pe verzile ei bucle.

El trece pe muscelele înzmălțate cu flori suave; apoi pășește tăcut pe sub bolta întunecată a fagilor și a frasinilor, unde murmură isvorul și unde cântă merla, grangorul și sturzul. Deodată însă vânătorii se opresc :

«Atârnați, feciori, merindea
Sus pe ramure de arbori!
Iacă urma căprioarei
Proaspătă, de astă noapte;
E culcată în fața coastei
Sau în higiul²⁾ dintre plaiuri.—
Bătaieași, pe fuga 'ndată!
Vântul bate de minune!
Luăți bătaia sus din piscuri!
Veniți trâmbă cam spre vale,
Drept la troii cei înalți;
Acolo ne ținem noi.

1) *Virgiliu* Eclog. VIII, v. 63.

2) «Pădure jună și foarte deasă».

De veți auzi copoii
 Peste voi trecând în dosuri,
 Să tăceți, să nu dați gură,
 Căci se 'ntorc cu ea îndată ;
 Știți că trage tot în jos
 Și atunci să înțeți !

Iute la pândă, la țitori !
 Coprindeți bine din multe 'n vale !
 Și curmătura să nu rămâie !
 Și treceți unul peste pârâu !

Bătaia acum începe și iarăși încetează
 Abia s'aud copoii pe vârfuri depărtate ;
 Dar trecu, se lasă-n scapăt, și pare că vânatul
 Cu câinii împreună s'au dus pe altă lume.
 Tăcut acum e totul ; munteanul nici nu mișcă ;
 În muta-i așteptare se uită l'a sa umbră
 Din ce în ce crescândă, și timpul el măsoară.
 Și iar s'aud copoii. Ca fulgerul de iute
 Șosesc din multe 'n vale, din vale iar în multe.
 Bătaia reîncepe ; mereu se înțește :
 Chefnitul ¹⁾ e aproape ; cât colo frunza sună,
 S'aci c'o detunare, tot zgomotu 'ncetează.
 Din fundul văi' adânce, c'un pas mai rar, dar sigur,
 Cu leasa-i respirare. se vede vânătorul
 Măreț, alegru, sprinten, ce-aduce pe-ai săi umeri
 Pe svelta căprioară și pe pământ o 'ntinde.

După aceste versuri, care pe lângă orice
 alte merite, au mai ales pe acela de a se

---

1) «Lătratul copoiului când este pe urma vânatului.
 Când vânatul adică ursul, mistrețul sau lupul vulnerat
 stă pe loc ca să facă rezistență, atunci numai copoiul
 latră, și aceasta, în limbajul vânătoriei, se zice : *bat
 câinii*. Tot astfel latră copoiul și tot astfel se zice
 când e închis capra-neagră în colț sau aninătoare.

prezentă adesea sub forma limbajului vânătoresc al muntenilor noștri, după aceste versuri vine descrierea orelor de repaos; focul de brazi strălucind noaptea prin pădure, ghicitorile și iresurile rostite până să se gătească cina, în sfârșit somnul ce vine când încep ochii «a vedeà cam sus găina».

Când apoi răsare din nou soarele, vânătoarea reîncepe.

Alte două strofe, dispuse într'acelaș chip, împlinesc partea curat vânătoarească și negreșit cea mai interesantă a baladei. Le vom mai transcrie numai pe ele, însoțite cu notele lor filologice și patriotice, căci urmarea, până la sfârșit ne înstreinează cu totul de viața vânătorilor. Pierzându-se, când în zadarnice doruri după timpii patriarcali și eroici ai Domniilor străbune, când în amarnice mâinii în contra influențelor streine ce răzbat în țară prin *căi ferate* și prin *batele cu vapor*, balada ne face să simțim atunci, în mod obositor toate neputințele muzei câmpulungene. Abia dacă într'acel chaos de idei streine subiectului de versuri ânevoioase, ne mai deșteaptă câtva descrierea furtunei care

Răzbubeie prin brazii ce șuieră ca șerprii

sau dacă ne mai înviie amintirea mândruțelor cărora vânătorul le destină câte o «cetină frumoasă de brad verde, neuscat», drept semn

că vânătorul
E ca bradul neschimbat 1).

Să ne întoarcem dar curând și cu plăcere
către dânsul.

Curioasă idee a avut d-l Rucăreanu de a
încurcă pe bietul *Vânător al Carpaților* prin
Eisenbahnul lui Straussberg și prin *Kaiserlich-Königlich-privilegirtul Dampfschiff!* Ia
mai bine să-l rugăm a ne fi domnialui încă
odată călăuză spre a ne duce prin *aninăto-*
riile, prin *iudeele*, prin *înfurciturile* și prin
colțanii, unde se ivește, sfieț sau îngrozitor,
vânatul dela munte.

Vânătorul se oprește :
«Jos copii, pe brânci cu toții !
Auziră-ți șueratul
Caprei-negre printre stânce ?
Ne-au ulmat ; dar sunt aicea.
Drept l'aninători vă duceți,
Și vedeți de le luați vântul
Ca nici una să ne scape !
Iar în iudele 2) din față

1) «Acest ultim pasagiu l-am crezut necesar aici
pentru două cuvinte: întâi ca să completez forma
poeziei mele atât de variabilă, și al doilea ca să dau
o mică desmințire acelor autori sau *filozofi roman-*
țari, cari au zis că vânătorul nu poate amă».

2) «O grămadire de arbori răsturnați a cărei nu-
«mire derivă dela un vânt foarte furios ce bate mai
«în acelaș timp, din mai multe părți, și pe care vâ-
«nătorii munteni l'au numit *Iudă*, pentrucă, ducând
«mirosul de pe tot locul dela om la vânat, acesta îl
«ulmă, fuge și se depărtează, astfel că toată osteneala
«vânătorului rămâne în van. Cuvântul dar este simplu

Se țin cerbii, stau și urșii ;
 Dați la câini îndată drumul !
 Fuga sus la 'nfuncitură ;
 Alergați la creeri ¹⁾ unul,
 Unde iese 'ncornoratul ²⁾
 Altul rămâneți la :trungă
 Unde trage, știți, desculțul ³⁾ ;
 Dar vedeți, coprindeți bine
 S'armele vă primeniți !
 Neamțul ⁴⁾ bate.... a 'nchis capra
 In colțanul cel din vale ;
 Eu alerg pe fuga 'ncolo ;
 Fiți deștepți la țiitori !

«și natural ; acest vânt trădând pe vânător, a meritat
 «foarte bine numirea de *iudă* sau trădător.— Sublim
 «rezultat al religiunii ortodoxe în țările române ! Ță-
 «ranul cel mai simplu, fără carte, fără instrucție, fără
 «educație, nesunoscând decât necesitățile și nevoile
 «sale, știe prin limba părinților săi, ce a auzit și în-
 «țeles pe toată ziua în biserică, singura lui școală ;
 «știe, zic, că Iuda a vândut pe Fiiul lui Dumnezeu,
 «mântuitorul lumii.—O Doamne ! dacă acei bărbați
 «ce ne-au format această limbă, sancționând-o mai
 «întâi prin biserica noastră, sunt în imperiul tău,
 «între sfinții tăi, primește tu această lacrimă de re-
 «cunoștință, ce pică pe aceste rânduri și o transmite
 «lor prin angeli tăi ! Fă, Doamne, ca în secolii seco-
 «lilor să zicem : *Doamne fii cu noi !* și nu *Domine,*
 «*esto nobiscum !* Fă, Doamne, ca în toată dimineața,
 «și nu *demanetia*, să laudăm numele tău ! Ține-ne,
 «Doamne, tari în credință, și nu *credentia*, ta ! Atunci
 «providența ta ne va mântui !».

1) «Pădurea cea mai înaintată spre vârful muntelui,
 de unde apoi se începe golul culminante».

2) «Cerbul».

3) «Ursul».

4) «Nume ce se dă mai adesea de țărani câinilor
 de vânat. Fac această explicație ca să nu se confunde
 cu un alt neamț ce vom întâlni mai încolo».

In iuzi gonesc copoii, spre vârf ei se îndreptează,
 Din ce în ce chefnitul mai mult se întefește.
 Un trăznet se aude; un altul îl urmează
 Și tot se mai repetă. Apoi un răcnet mare
 Cutremură pădurea și sgudue și munții,
 Iar câinii bat într'una, ș'un sgomot formidabil
 Din ce în ce tot crește, și detunări teribil
 Din țeve fulminante, răsună în ecouri
 Din stâncă până 'n stâncă, din vale până 'ntr'alta;
 Se pierd în depărtare. — Se face-apoi tăcere
 Și nu se mai aude decât murmura surdă
 A râului din vale, decât svolândul șuier
 Al brazilor, ce trece, se pierde peste goluri,
 Dar ne'ncetat revine ca undele de mare.

O Pauză... și iată pe budur¹⁾ vânătorul
 Descinde 'ncins cu capra; iar alții ajung acolo
 Cu cerbul și cu ursul și cu colțat mistrețul.
 E mare bucurie și mândru vânătorul!²⁾

Negreșit că tabelul ce s'a prezentat la ochii scriitorului a fost măreț; inima-i a bătut cu tărie la acele splendide priveliști, la acel sgomot formidabil, urmat de tăcerea, prin care se auzeă numai surda murmură a râului din vale și șuierul brazilor clățiți ca undele

1) «Un fel de stâncă mare și cu oarecare vegetație neregulată, unde capra-neagră se ține mai adese».

2) *N. Rucareanu*, Modeste încercări poetice originale și traducțiuni. București, 1873, pag. 56—70.— Titlul ce d-l R. a dat cărții sale este de natură a dezarmă critica; dar noi aci, punându-l alături cu corifei ai literaturii, ne-am simțit siliți a-i croi un locșor de care nici cunoscuta d-sale modestie să nu se înspăimânte, nici ilustra companie în care se află să nu se poată scandali.

mării! Păcat însă că muzele geloase nu s'au îndurat a-i încordă lira pe un ton mai melodios!

Aș vrea, pe când mi se desfășoară dinaintea minții uimite priveliști așa de răpitoare, ca să aud, ca prin vis, o muzică plină de farmec, bunăoară ca cea din opera Guillom Tell a lui Rossini, și mai ales ca acel minunat cor de vânători, care, după ce a trâmbițat pe un ritm vioric și alegru, fanfarele de chiemare, se pierde apoi cu vuet armonios, prin tainica rezonanță a codrilor de brazi!

VI.

Ce minunată interpretațiune a vieții vânătoarești este, în adevăr această măiastră melopee, odă scrisă în acea limbă fără rost, ale cării sunete modulate prefiră în inima omului, mai lesne decât orice cuvinte, și dorul și veselia! Se pare că din îndoioasa amintire a două cântece, culese poate chiar prin munții Elveției, dintr'o arie comună din cele care se cântă vesel pe trâmbița de vânătoare, și dintr'un melancolic *lied* nemțesc pe care țărani germani îl gâlgâiesc (*judeln*), adunați în cor, marele compozitor italian a știut să plămădească acest cap d'operă al muzicii de vânătorie.

Dar Rossini a intrat cel din urmă pe calea, în care alți mari muzicanți îi apucase înainte,

Bătrânul Haydn, părintele acelor simfonii germane pe care tu le urăști așa de tare, Haydn, la vârsta de 68 de ani, puse capăt sutimilor sale de compozițiuni muzicale, prin oratoriul numit *cele patru timpuri ale anului*, -- *die Jahreszeiten*, -- în care recapitulând toate amintirile vieții sale, simplă și simțitoare, bătrânul maestro cântă pe rând, cu instrumente și cu glasuri omenești, toate bunurile și toate plăcerile de peste an. Când ajunse la timpul toamnei, unchiașul obosit nu se sfi a îmbucă bărbătește trâmbița vânătoarească și tot știu încă să mlădieze prin simpatica și naiva dulceață a geniului său, stilul muzical cam pipernicit și cam înțoponat al secolului din urmă, stil pe care l'au denumit, în țările occidentale, cu porecla comică de *stilul perucelor*, -- *Zopf-stil*, -- și care la noi s'ar zice: «de când cu Nemții cu coadă».

Cam tot pe timpul când Haydn scria în Viena, oratoriul *Celor patru timpuri*, un compozitor francez, carele a înzestrat scena lirică cu multe opere frumoase și care a compus imnuri și cantate patriotice pentru revoluțiunea dela 1793, Méhul, a dat patriei sale, în uvertura operei *Junele Henric*, le *Jeune Henri*, o încântătoare simfonie vânătoarească.

Cele două națiuni muzicante ale Europei moderne, Italienii și Germanii, contestă neîncetat Francezilor geniul acestei arte.

Asemenea cestiuni nu se desbat cu pușca

în mână, și, fiindcă noi acuma ne aflăm la vânătoare, timpul nu ne iartă ca să apărăm aci pe Boieldieu, pe Auber, pe Halévy, pe Gounod, pe Félicien David, nici chiar pe acel sublim geniu cu totul francez al izraelitului german Meyerbeer. Tot ce putem spune deocamdată, în materie de muzică vânătorească, este că Francezii au avut și au păstrat din timpii străvechi, — de prin secolii feodalității chiar, pe cât se știe, — o mulțime de cântice vânătorești, pe care slujitori speciali le sunau pe cornuri, în petrecerile zgomotoase ale regilor și ale castelanilor. Fiecare epizod al vieții de vânătoare, fiecare soi de fiară luată în goană, fiecare moment al dramei cinegetice avea cântecul său consacrat și tradițional, ca semnalele militare.

Țiu minte că într'un timp când departe de toți ai mei și cu sufletul adânc întristat, trăiam într'un colțișor al Franței, pe malul unui râu și în vecinătatea unei mari păduri, în toate serile, la ora când aburii înălțându-se de pe apă începeau a înegură orizontele amurgit, un sunet de corn răsună de pe malul opus al râului și repetă câteva ori dearândul una din acele fanfare vânătorești, al căror ritm iute și chiar glumeț pare că se îngână cu vibrațiunile melancolice și prelungite ale instrumentului ce le produce. Nu-mi place, amice, a-mi repurtă mintea către momente așa înorate ale trecutului; dar, din minutele pe care în singurătatea de atunci le socotiam deopo-

trivă cu secolii, numai acelea îmi erau mângâioase, când vocea cornului îmi legănă auzul în sunetele cadențate ale semnalului de vânătoare. Pe tonurile duioase și întunecate ale trâmbiței metalice, se jucă cu o veselie săltăreață, melodia cântecului francez, și atunci, în mine, auzul șoptea inimei mahnite neașteptate cuvinte de speranță și de bucurie. Cât voiu trăi, nu voiu uita ce dulce îmi eră acel balsam melodios; el și acum îmi înmoaie inima decâteori se întâmplă să aud *Uvertura de vânătoare* a lui Méhul în care aceeaș fanfară domnește ca motiv de căpetenie și răzare, sub felurite tonalități, printre diverse epizode muzicale pline de frumuseți; aci, artistul a imitat trootul cailor ce fac să răsunе pământul sub ale lor copite; aci iar, el amintește lătratul vesel al câinilor, când li se dă drumul la goană; aci, încă, pare că, într'o dulce melodie, cerbul, în agonia sa plânge și cere cu lacrimi iertare dela neîmblânziții săi dușmani. Dară ceștia, spre a-și deșteptă mereu în suflet o nouă ardoare, repeșesc din cornuri cunoscutul semnal, pe care tot francezul îl știe și-l cântă pe riturnela poporană: «Tonton, tonton, tontaine, tonton!».

Dar este oare vreo idee pe care spiritul glumeț al Francezului să n'o fi dat, cum am zice noi, — pe pârlitură? — Cântă, vânătoare», — zice poetul popular al Franței, — «cântă prin crânguri și prin câmpii, cântă mereu refrenul tău de vânătoare: *Tonton, tonton,*

tontaine, tonton! — Pe când tu vânezi cerbul din pădure, altul mai isteț vânează în culcușul tău; tu ții urma ciutei și altul a gin-gașii tale neveste; tu dai chiorăș în feară, și altul face cu ochiul tinerii tale soțioare, pe care tu ai părăsit-o, *teneræ conjugis immemor*¹⁾, ca să bați codri. De aceea, când te vei întoarce mândru cu cornoratul acasă, umflând sunetul cornului tău, ia ascultă cum acel pri-mejdios păcălitor de Béranger îți va întoarce pe franțuzește; zicătoarea românului: «ce știe satul nu știe bărbatul!»

Vânătorule, tu áduci dobitocul
 Și umfli sunetul cornului tău!
 Tonton, tonton, tontaine, tonton!
 Atunci și amantul pleacă dela iubita sa
 Și încornoratul intră în casa la tine.
 Tonton, tontaine, tonton!

Lăsăm pe Francezi să râză și să glumească chiar și pe bătrânele, pe frumoasele lor arii de vânătoare de care a știut așa de bine să se folosească francezul Méhul, în uvertura sa și pe care nu le-a desprețuit, cu vreo treizeci de ani mai în urmă, nici italianul Rosini, în Guilom Tellul său, și să ne oprim un minut, între aceste două modele de muzică

1) *Horatii*. Carmin. I. I, v. 25.

« . . . . . Stă sub cerul friguros
 Vânătorul uitându-și tânăra soție,
 Sau că câinii lui credincioși au zărit o ciută,
 Sau că mistrețul marsic a năvălit în holdele roditoare »,

vânătoarească, asupra unei opere de aceeaș natură, în care se rezumă tot geniul național al Germanilor. *Freischütz*, sau Liberul Vânător, e titlu cap-d'operei teatrale a lui Weber¹⁾. Fantezie întunecată de ridicole credințe diavolești, simplitatea cea mai naivă în vieața reală, simțimântalismul cel mai idealist în dorințele inimii: iată din ce este compus subiectul operei; și simpatica muzică a lui Weber, așa plină de suave melodii, pare că netezește cu o suflare lină, toate asprimile, toate nesăbuitele ciudății ale unor așa discordante contraste.

Corul din al treilea act din *Freischütz*, în care vânătorii proclamă că nimic pe pământ nu se poate asemui cu plăcerile vânătoriei,

Was gleicht wohl auf Erden dem Jägervergnügen,
este compus pe un ritm mai puțin variat și are o melopee mai puțin măreață decât cântecul vânătorilor din *Guilom Tell*, dar nici originalitatea, nici grația nu-i lipsesc și ca-

---

1) *Fran. Joh. Haydn*, născut la Rohrau în Austria, la anul 1732, a murit la 1809; el are 527 compozițiuni instrumentale; oratoriul «Die Jahreszeiten» este din anul 1800. — *H. Méhul* s'a născut la Givet, în anul 1763 și a murit la 1817. Opera «Le Jeune Henri» este compusă la 1796. — *C. M. Weber* născut la Eutin (Holstein) în anul 1786, a murit în Londra la 1826. Opera «*Freischütz*» este din 1822. — *Giachimo Rossini* s'a născut la Pesaro în Italia, la anul 1792 și a murit în Paris la 1868: cea de pe urmă operă a lui, adică «*Guilom Tell*» s'a reprezentat la anul 1829.

racteru-i diferă cu totul de fanfarele vânătoarești ale Francezilor. Pe sub candida veselie a melodiei, sbârnie un acompaniament surd care poartă mintea în mistice regiuni. Dar să nu te temi! poți să-l ascuți fără frică, n'ai să găsești într'însul nimic din acea lănceda și searbădă monotonie a unora din cântecele nemțești, pe care Românul a caracterizat-o cu porecla batjocoritoare de *tararaou neamfului*.

Dacă fiarele ar fi și în zilele noastre tot așa de simțitoare la plăcerile delicate ale armoniei, precum erau în timpii binecuvântați ai vestitului *virtuoso* și *tenor esfogato* Orfeu, negreșit că ele ar veni singure să se predea de bunăvoie celor cari le-ar executa, în rariștea unei păduri răsunătoare, un concert simfonic compus din toate cap-d'operile de muzică vânătoarească despre care îți vorbi aci în treacăt. Dar vai! se vede că din bietul Orfeu l'a luat Offenbach în răspăr, însăși fiarele, scârbite de a vedea scăpătarea gustului artistic la bipezi, și-au luat lumea în cap, s'au sălbăticit cu totul și astăzi mai mult decât sigur că, dacă s'ar ispiți cineva să cerce a instrumenta și a vocaliza prin codrii, muzică clasică, precum este uvertură lui Méhul, sau oratoriul lui Haydn, sau chiar și corurile lui Weber și lui Rossini, urși, lupi, mistreți vulpi, cerbi, ba chiar și epuri ar apuca-o îndată la picior, împreună și cu vânătorul lor, dacă cumva acel vânător s'ar întâmpla să fie a-

micul meu, autorul *Manualului românesc de vânătorie*.

Cu toate acestea, n'a fost întotdeauna așa! Mult mai încoace de timpii fabuloși ai pătitului amant al Euridicei, și chiar în regiuni lipsite de castelani feudali și de sunători de fanfare, în țări depărtate, asiatice, pe care noi le socotim de păgâne și de barbare, muzica a fost prețuită ca neapărată auxiliară a petreserilor vânătoarești.

Primește, te rog, pentru un moment, să ne întoarcem cu vre-o cinsprezece sute de ani mai înapoi, pentru ca să ne încredințăm cum că vânătoriile cu acompaniament de orchestră nu sunt, precum s'ar putea crede, o deșeartă închipuire a imaginațiunii mele puțin vânătoarești, ci că din contra, cele mai mărețe serbări cinegetice au fost însoțite, chiar din vechime, cu concerte instrumentale și vocale. Consideră totdeodată că această nouă digresiune pe câmpul artelor din antichitate, o fac și pe dânsa numai și numai întru cea mai mare laudă și glorie a artei vânătoarești, și mai ales nu uită că pentru ca omul să facă un lucru bine trebuie mai întâiu de toate să aibă multă, foarte multă răbdare; de aceea șt înțelepciunea poporului te învață ca să «prinzi iepurele cu carul».

Negreșit că pentru oricare știe să țină un condeiu cu trei degete și pentru oricare din acei scriitori ce nu s'au pătruns că scrisul trebuie să fie numai o urmare cugetată a

gândirii și a studiului, foarte lesne le vine de a scrie *currente calamo*, despre orice materie, știută sau necunoscută lor. Ii vezi nepricepuți plagiatori ai totștiutorului Pic dela Mirandola, tratând cu ușurință *de omni rescibili et quibusdam aliis*¹⁾.

De va fi vorba de muzică, apoi îți opăresc tot într'o leșie pe Rossini cu Offenbach, pe Auber cu un oarecare Souppé, fabricant de operete la Viena, pe Meyerbeer cu Lecocq, un alt imitatorăș parizian al caricaturistului operei; și apoi din acea căldare, îți scoț la lumină învățături și povețe pentru formarea și dirijerea unui Conservator național de muzică.

Dar cu atâta ar fi puțin! Groaznic orbește ura pe oameni și mai ales pe supărăciosul neam al scriitorilor, *genus irritabile vatum*²⁾.

Avem dinaintea ochilor o spăimântătoare dovadă despre aceasta. Sunt în țară la noi

1) Nobilul italian Pic dela Mirandola născut la 1463, învățase la vârsta de zece ani tot ce se putea ști pe atunci și la douăzeci și trei de ani, se lăudă în Roma că poate vorbi *de omni rescibili*, de tot ceea ce se poate ști; el muri la vârsta de 31 de ani. Mai minunați în știință decât minunatul italian, mai mulți scriitori de acum vorbesc nu numai de tot ceea ce se poate ști, dar încă și de câteva altele, *de quibusdam aliis*.

2) *Horatii* Epist. II. n. v. 102.

două foi literare care și-au jurat neîmpăcată ură și mânie:

Doi Joi se întărită, și fulgerul jos plumbă! 1)

Convorbirile literare dela Iași mușcă carne viie, când găsesc, *Revista Contemporană* din București; iar aceasta,

«Incape atâta ură în suflete cerești!» 2).

împinge urgia până într'atâta, încât, spre a defăimă chiar și titlul rivalei sale, tipărește cu litere negre pe hârtie albă, sub acelaș nume dușmănit de *Convorbiri* 3), felurite povești vrednice de vânătorul cel cu coada vulpii, în care se zice, între altele, că la anul 1852 d-l Pantazi Ghica, deșertând într'o seară, prietenește, pahare de Chably, de Chambertin, de Champanie și de Xeres, într'un cabinet la *Caffé* (sic) *Anglais* din Paris, împreună cu Alexandru Dumas tatăl și cu Alfred de Musset, — au răposat, sărmanii, amândoi și nu mai pot mărturisi, — după ce d-lui le-a istorisit multe și mărunte despre literatura, muzica, instrucțiunea și politica României, după ce le-a vorbit pe larg despre dascălul Lazăr, despre Alexandru-Vodă Ghica, despre mitropolitul Dosoftei, despre Tudor Vladimi-

1) *Heliade*, 20 Decembrie 1843. în «Curierul de ambe sexe» Period, IV.

2) *Virgilii*, Aeniad, I, v. 15.

3) *Revista Contemporană*, Anul II, No. 4. 1 Aprilie 1874, pag. 324.

rescu, despre meşterul Manole, despre Ianache Văcărescu şi despre alţi mulţi câţi în Christos s'au botezat pe pământul românesc, în sfârşit a binevoit a le citi şi poema populară «*Inşiră-te Mărgărite* de V. Alexandri». — «Să nu se uite că această conversaţiune (între d-nii Pantazi Ghica, Alexandru Dumas tatăl şi Alfred de Musset) se petrecea la anul 1852», chiar după cum spune nota autorului (pag. 335), şi că d-l Pantazi Ghica le-a citit atunci, precum zice «în limba franceză, după textul românesc», poema *Inşiră-te Mărgărite*, pe care însă d-l V. Alexandri a compus-o la Mirceşti tocmai în anul 1856, adică cu patru ani în urma vestitei ei citiri de către d-l Pantazi Ghica, şi apoi a dat-o la lumină, pentru întâia oară, în *Revista Română* din anul 1862 (pag. 160 -166).

Pe limba vânătoarească, în cazul de faţă s'ar zice că autorul articolului *Convorbiri* din *Revista Contemporană* «a vândut pielea ursului, pe când ursul jucă încă prin pădure». Dar între scriitori nu este ca între vânători. Loc de joc nu încap, şi, *horresco referens!*¹⁾ cât despre mine, zău, mă cutremur de o răzbunare literară ca aceasta. D'aş fi măcar cunoscut cu redactorii *Convorbirilor* din Iaşi, le-aş da desigur povaţa ca să schimbe cât mai curând titlul foaiei lor, pentru a cărei ruşi-

1) *Virgilii, Æneid, II, v. 204*

nare s'a jertfit cu atâta lepădare de sine însuși d-l Pantazi Ghica.

Trăind însă cu totul înlăturat de asemenea crâncene lupte, eu, amice, când scriu câtecevă, scriu mai mult pentru a mea proprie plăcere, fără de a cugeta rău la alții, — afară poate numai deastădată, când m'am apucat a scrie pentru păcatele tale Dacă însă chiar și tu mă vei învinovăți cu tot dinadinsul că m'am întins prea mult cu scrisul, și că fac aci prea mare cheltuială de citațiuni de prin autori streini, apoi îți voi răspunde că acelea, — mai toate, nestemate culese din salbele bogățiilor, — le presar pe sărăcăcioasa mea scriere ca s'o mai înțolez și să-i dau și ei ceva preț; iar dacă nu scriu scurt și coprinzător, se vede că, rău sau bine, nici eu, ca mulți alții, nu mă pricep a face într'altfel.

Așa dar, supus blând la o nouă osândă, ia-te binișor după mine și vino să ne îndreptăm pașii rătăcitori tocmai sub poalele munților din Kurdistan, pe calea care duce dela Bagdat la Hamadan, acolo unde este stânca stearpă și râpoasă ce se cheamă Bisutun. Piciorul despre apus al stânței se numește, în limba locului *Takh-i-Bostan*, adică *bolta grădinei*. Grădina deocamdată lipsește, — și unii erudiți cred că aci vor fi fost vestitele grădini atârinate în aier ale Semiramidei¹⁾,

---

1) *Diodori Siculi*, Bibliotheca histor. II, 33: După ce săvârși aceste lucrări, Semiramida, în capul unei

care chiar dacă odinioară au fost aci, apoi acum au zburat cu totul în aier; — dar bolta este în ființă și pe zidurile ei se văd nenumărate sculpturi săpate nu prea adânc în piatră și poate chiar odinioară colorate. Să le descriem toate, nu este treaba noastră; pe noi ne ating numai cele două mari scene de pe pereții laterali. Intr'adevăr, pe una se vede o vânătoare de mistreți; pe cealaltă, mai ștearsă, este o vânătoare de cerbi.

Stilul sculpturii, oarecare amănunte arhitectonice și chiar costumele și uzurile figurilor reprezentate ne înlătură dela prepusul că vom fi având aci dinaintea ochilor, ima-

---

oștiri numeroase, întreprinse o expedițiune în contra Mezilor. Sosind în fața muntelui Bagistan, ea își așează acolo tabăra și face o grădină, care are douăsprezece stadii (mai mult de doi kilometri) în ocolul ei; eră pe o câmpie și coprindea o fântână mare care dă apă pentru plante. Muntele Bagistan, care este consacrat lui Joue, formează una din laturile acestei grădini, prin stâncile sale râpoase, înalte de șaptesprezece stadii (ca la 2850 metri) și tăiate drept. Semiramida puse să scobească piciorul acestor stânci și să sculpteze pe dânsul chipul ei înconjurat de o sută de streji. Ea puse să sape pe stânci o inscripțiune cu litere siriace, în care se zicea că Semiramida, grămădind tot bagagiul și toate uneltele oștirii sale într'un singur morman, făcuse dintr'insele o scară pe care s'a urcat până în vârful muntelui. — D'Anville și de Sacy au crezut că aceste cuvinte se pot aplica stâncilor dela Bisutun.

ginea petrecerilor cinegetice ale vitezei amazoane asiriene, ale reginei Semiramide

Despre care se citește că a dat să sugă lui Nino și apoi i-a fost și soție. Ea stăpânind țara pe care o cărmuește acum Sultanul¹⁾.

Gândul ni se repoartă mai bucuros asupra acelor puternici despoți ai Persiei, Șapurii, Hořmuzii Khoșruii, Firuzii, Iejghirzii și alții, cari, din vechea lor cetate a Ctesifonului, aproape de Bagdadul de acum, supără mai bine de trei sute de ani pe împărații romani de seama lui Aurelian, lui Teodosie, lui Justinian, lui Eraclie; asupra acelor mândrii și luxoși Sasanizi, cari se închinau lui Zoroastru, clădeau palate gigantice acoperite cu sculpture și cu polieli și înmuiau în fir și în pietre scumpe hainele depe dâșii și hamurile de pe caii lor.

Vânătoarea, luptă cu fiarile, alergările cu caii și încordătura arcului, erau visele de aur cu care se desfătau ei, atât în fință, cât și

---

1) *Dante*, Divina Bomedie. L'Inferno. Canto V. Pasagiul întreg despre Semiramida zice: v. 51—60:

«Cea dintâi din acelea despre care tu vrei să aibi cunoștință, — îmi zise el atunci, — a fost împărăteasă a multor limbi. La vițiul desfrânării a fost așa dedată încât nerușinata fù iertată subț stăpânirea ei până într'atâta, încât însăși a cutezat să iă asuprași blestemul în care căzuse. Ea este Semiramida, despre care se citește că a dat să sugă lui Ninu, și apoi i-a fost și soție. Ea stăpâneă țara pe care o cărmuește acum Sultanul».

în priveliștea armelor, vaselor, uneltelor, și podoabelor cu asemenea scene, pe care meșterii și artiștii lor le reproduceau mereu, în metaluri și în pietre scumpe¹⁾. Subiectele de vânătoare înfățișate cu o voinicie, cu o mișcare, cu un foc nespus, pot fi privite ca una din însușirile caracterizistice ale artei Sasanide pe care o admirăm azi în câteva prețioase obiecte de lux ce au rămas din acele epoce depărtate, prin colecțiunile de curiozități artistice ale Europei, și pe care o întâlnim în sculpturile de prin diferite ruine ale Persiei, iar mai ales pe stâncile dela Bisutun²⁾.

1) Arta persană din timpul Sasanizilor a fost foarte puțin studiată: ea merită însă o atențiune specială, având pe lângă aspectul impozant al producțiunilor antichității aziatice, un caracter de energie și de mișcare pe care l-a împrumutat dela operele Elenilor și Romanilor. Multe muzee și tezaure eclesiastice din Europa posedă vase, monede și pietre scumpe gravate, de stil sasanid; dar mai cu seamă în Muzeul Ermitagiului din Sanct-Petersburg sunt nenumărate plăci și ornamente de aur, reprezentând lupte de animale și vânători, care acestea toate s'au găsit prin movilele din Rusia aziatică meridională. Vezi în *Annali dell' Instituto archeologico*, vol. XV, 1843, pag. 98 et sq., articolul d-lui *A. de Longprier*, intitulat, «*Explication d'une coupe sassanide*», în care descrie un tas de argint al ducelui de Luynes (astăzi la cabinetul de medalii din Paris) reprezentând o vânătoare sasanidă și reproduș în «*Monumenti inediti*», vol. III, pl. LI.

2) *Ker Porter*, *Travels in Georgia, Persia, Armenia, ancient Babylonia, etc.* (London 1882). Vol. II, stamp. 63—64. — *E. Flandin et P. Coste*, *Perse ancienne* (Paris). Vol. I, stamp. 10—13.

Ambele vânători de care avem aci a vorbi, sunt coprinse în două cadre pătrate, închipuind Țarcuri îngrădite cu taraci, de care stau atârinate zăveze ori perdele, spre a încinge tot ocolul unde se petrece vânătoarea. Proptele și mănunchi de tufiș, legați cu frânghii, sprijină și întăresc taracii.

Intr'unul din ambele cadre, locul ales e o mlaștină cu stuf și cu richită, în mijlocul căria a rămas o lumină de apă netedă, cu peștișori și cu păsări plutitoare într'însa. Un șireag de elefanți, mânați de cornacii ce-i încalecă și i îmboldesc, gonesc din dumbravă turme nenumărate de mistreți cari, în fuga mare, cu răturile întinse, cu colții ascuțiți, cu spinarea încovoiată și cu codița sumeasă, dau năvală prin leasă și prin mocirlă. În două luntre mari și adânci stau în picioare; câte un vânător uriaș cu capul încoronat, cu veșminte bogat ornate și cu arcul în mână; în preajmă-le cad pe brânci gliganii și vierii săgetați. Dar atât în aceste două luntre principale, cât și în alte două mai mici ce însoțesc pe ale regeștilor vânători, șed jos, cântând din niște harpe în formă de dreptare și cu zece coarde fiecare, bande de femei muzicante; într'o a cincea luntre sunt cântăreți cari suflă d'apicioarele, în flaute. Toate vasele sunt cârmuite de câte doi vâslași, cari, cu lopețile spumegă fața apei. Pe muchia cadrului se vede cum mistreții uciși sunt trans-

portați pe spinarea elefanților, și apoi cum slujitorii îi înjunghie și îi despintecă.

A doua vânătoare, cea de cerbi, este cu mult mai confuză; figurile pe alocurea par a fi neisprăvite. Tot însă se vede pe ici și pe colea o împrejmuire de zăbrele și de stofe atârinate, formând o arenă cu două porți, păzite de câte doi strejari; cerbii intră în alergătoare prin poarta din dreapta și sunt urmăriți de vânători; un călăreț mai mare la trup, în goana calului, trage cu arcul într'înșii; alții mulți mai mici, se țin și ei gonind, după vânătorul principal. Cerbii se poticnesc și cad la pământ când ajung la fundul țarcului; dar ciutele, ferite de un alt călăreț cu trup mare, scapă singure pe cealaltă poartă, având la gâtul lor un arcan cu coarda fâlfâindă. Pe laturile cadrului se vede, deoparte cum se adună și se păzesc cu elefanți turmele de cerbi; dealtă parte cum cerbii uciși prin munți păduroși se încarcă pe spinarea cămilelor.

Dar mai mare și mai presus de toți actorii tabelului și ca privitor liniștit al acestui spectacol animat, stă călare regele, cu arcul atârnat de gât și adăpostit sub o umbrelă rotundă pe care i-o ține deasupra capului un slujitor. Împrejurul lui cântă o numeroasă orchestră, așezată de toate părțile, care pe jos, care pe o estradă înălțată cu scară. Acolo sunt și harpiste, ca la vânătoarea de mistreți și cântăreți cu flautul, cari șed turcește cu picioarele încrucișate sub dâșii, și trâmbițași, și

toboşari, şi muscalagii cu naiul, cu dairaoa, cu cimbalele, cu diblele şi cu surlele, poate chiar şi cântăreţi din gură; într'un cuvânt, avem aci o bandă numeroasă de lăutari, reprezentată cel puţin prin douăzeci şi cinci de personaje cu instrumente variate, lucrând toţi din mâini şi din plămâni ca să încante pe răsfătatul Şah în pomposul şi trufaşul său repaos. Te las să şi închipuieşti ce chef şi ce mândreţe!

Oare ce zici? nu se pricepeau bine regii Sasanizi a vâna mistreţii şi cerbii?

A plutì lin pe apă şi din singurul adăpost al luntrii, a săgetà mistreţii, pe când auzul îţi este răpit de dulcele cântări ale unei armonioase plejade de zâne acuatice, iată o realitate sasanidă cu mult mai încântătoare decât basmul primejdioaselor Sirene ale lui Omer şi decât visul amăgitoarei Loreley de pe ţărmurile neguroase ale Rinului.

A privi de sub umbră şi la sunetele unui concert *à grande orchestre*, peripeţiile unei goane şi unui măcel de cerbi, iată încă o petrecere sasanidă, care negreşit că nu este tocmai de despreţuit.

Nu rămâne îndoială că regii Sasanizi au fost oameni cu gusturi nobile şi delicate, de vreme ce le-a plăcut şi de a vâna în sunetele muzicii şi de a vedea reprezentate în sculptură şi în culori, asemenea petreceri vânătoareşti.

Rămâne numai să ne batem capul spre a

a află dacă muzicanții lor și mai cu seamă dacă vestitul cântăreț Barbaud, care răs-pândeà în palatele marelui Khoşru Anurşivan, *cel cu sufletul mărinimos* «note mai dulci decât privighetoarea,» erau în comparațiune cu Haydn, cu Méhul, cu Weber și cu Ros-sini, ceeace sculptorii dela Takh-i-Bostan sunt față cu artiști moderni cari au înfățișat pe pânză scene de vânătoare, bunăoară cu P. Rubens, Fr. Snyders, Filip Wouwerman, Fr. Desportes, J. B. Oudry, J. E. Ridinger, Horace Vernet, Edw. Landseer și alții...

VII.

Dar iată acum, fără veste, un nou orizont artistic ce mi se deschide, tot pe țărmlul vânătoriei! Zău! când pleacă omul la vânătoare, nu știe de unde-i sare iepurile! Am zis până aci multe, — ba chiar prea multe, — despre litere și poezie, despre sculptură și muzică; am zis și câteva despre gravură, întrucât acestea se ating de arta cinegetică; dar nu știu cum s'a întâmplat de a rămas pictura cu totul înlăturată din cărarea mult cotitei mele colinde de vânător-hoinar. Cade-se oare să o lăsăm cu totul uitării?

N'ar fi o nedreptate, un afront ce-am face de buna noastră voie vânătoriei, când am nesocoti drepturile ce ea are la născarea a a încă uneia din cele patru podoabe artistice ale geniului omenesc?

Am găsit prilej de a spune cum omul, înveselit sau jalnic la vânătoare, a simțit gustul de a cântă, în elegii și în ditrambe poetice, și în fanfare melodioase, vitejiile și neajunsurile sale, ba chiar și a-și aduce aminte cu dor sau mândrie de drăguța de acasă.

Am pomenit și de acei sălbatici ai perioadei glaciare cari în lungile lor răgazuri au născocit arta sculpturii, sgârâind pe oase, pe pietre și pe coarne, profile de dobitoace antediluviane.

Uita-vom acum a zice că, — după cât se poate bănuî, — tot o aplecare de acelaș fel a făcut să se nască pictura?

Dar în cazul de față, nu din dovezi plastice vom putea culege o asemenea știință. Filologia ne vine aci în ajutor și ne arată că în limba Elenilor, a națiunii celei mai artistice din antichitate, pictura se chemă *zografia*, adică *scrierea animalelor*.

Acum, dacă s'ar sculă cine-vă și-ar zice că așa vor fi toate acestea, dar că *animal* nu vreă să zică *vânătoare*, și că săpăturile din peșterile Acuitanei, precum și denumirea caracteristică a picturii la Eleni au raport numai la *ființele însuflețite* în genere, și nu, în particular, la luptele lor, care provin din instinctul *vânătoriei*, atunci ne-am vedeă siliți să mutăm judecata la tribunalul lui Darwin, care după teoriile sale fiziologice, ne va dovedi că lupta pentru existență, adică *Concurența vitală*, este unul din cele două prin-

cipii fundamentale ale universului și că orice ființă pe lume trăește și se dezvoltă numai și numai fiindcă a biruit în această luptă, adică a fost *vânător* și nu *vânat*. El va adăoga poate, spre a-și completa teoria, că vânătorului norocit îi rămâne și dreptul exclusiv de *Selectiune naturală* adică de a-și alege după al său plac, soție sau soții (precum se și simte) și că, — scurt și coprinzător — viața întreagă a universului se rezumă în aceste două cuvinte: *Vânătoare* și *Amor*!

Pornind d'aci, cum să nu ne credem că tot ce e bun, mândru și frumos pe lume s'a născut din avânturi amoroase și din porniri vânătorești?

Iată-ne dar asigurați și despre originea picturii.

Însă spre a abuză peste măsură de zicala grecească a împăratului August: «grăbește-te încet»!¹⁾ să dăm îndată năvală în pictura cu subiecte vânătorești. Mi s'a urit mie scriind; dar ție citind!!!

Când vine vorba despre vreuna din frumoasele arte, și mai cu seamă despre pictură, noi, în lumea modernă, ne gândim numai decât la Italia. Acolo pare că și-a găsit această artă și lumina cu care se împacă mai bine și formele în care se răsfață mai bucuros, și

1) *Suetonii Vita Octavii Augusti* XXV. El spune că acest împărat avea obiceiul a zice că este totdeauna mai bine ca omul «să se grăbească încetinel». — *Festina lente!* —

tiparele după care se mlădie mai cu înlesnire. Nu știu pentru ce răsunetul numelor lui Rafael, lui Corregio, lui Tițian, lui Paul Veronese pare că ajunge la auz cu vibrațiuni mai repezi și mai sonore decât ale lui Rubens, lui Rembrant, lui Poussin și ale tuturor pictorilor dela Nord.

Fără îndoială însă, aceasta este o nedreptate a minții noastre și cei din noi cari iubesc vânătoarea și artele ce au serbat-o, ar fi cei d'întâi cari s'ar căi și s'ar vindecă de o așa greșită aplecare, când ar cugetă că în toată acea grămadă de artiști iluștri, cari au așternut, trei secoli dearândul, toți păreții Italiei cu nemuritoarele lor picturi, nu s'a găsit măcar unul, care să se fi dedat a zugrăvi mai cu plăcere scene de vânătoare.

Spre a găsi în Italia picturi vânătorești de un merit oarecare, în număr mai considerabil, trebuie să ne raportăm în timpii antici, pe când se vede că artiștii pompeiani și romani aflau mai multă mulțumire de a decoră zidurile cu subiecte, reprezentând luptele oamenilor cu fiarele și cursele ce ei le întindeau.

Printre picturile antice de această natură ce s'au păstrat până în timpii moderni, datorim o îndoită atențiune acelora din sala mormântală ce s'a descoperit la 1674, acum tocmai două sute de ani, într'un mal de pe calea Flaminia, la o mică distanță de Roma și în care se aflau sarcofagele lui Quintus

Nasonius Ambrosius și al femeii sale, Nasonia Urbica, urmași, după cum se crede, ai nenorocitului poet Ovidiu Nasone, care a murit exilat pe țărmurile sălbatice ale Mării Negre, fără ca mâna-i, dibace pe coardele lirei latine, să se fi putut deprinde a încorda arcul sarmatic.

Uitând obiceiurile patriei, învăța-voi să încordez
Arcurile sarmatice și trăi-voi după chipul locului? 1)

Un interes îndoit se leagă de picturile din

1) *Ovidii Pontica* I. v. v. 59—50.

Poetul Ovidiu a petrecut anii săi de exil și a murit în cetatea Tomi, pe Marea Neagră, care fără îndoială era la satul Anadolkioui, aproape de Kiustenge. Vezi *A. Papadopolou Vretos*, La Bulgarie ancienne et moderne. (St. Pétersbourg, 1856), p. 119—146 și 186. — S'a făcut multă desbatere în trecut despre situațiunea cetății Tomi și despre mormântul lui Ovidiu, pe care mai mulți ar fi pretins a-l fi descoperit în deosebite locuri ale Ungariei, Podoliei și Rusiei meridionale. Vezi pentru această chestiune, viața lui Ovidiu, scrisă de *J. Masson* (Amsterdam, 1708) și de *Cavalerul Rosmini* (Milan, 1821); dizertațiunile «De Ovidii exsilio et sepulchro» (de *Rabener* și le *Villénaye*) în edițiunea completă și anotată a operelor poetului, publicată de *N. E. Lemaire*, (Paris, 1824), vol. VIII; și *A. Deville*, *Essai sur l'exil d'Ovide*. (Paris, 1859). — În *Demetrii Cantemiri*, «*Descriptio Moldaviæ*» (edițiunea latină, tip. de Societ. Academ, Român., București, 1872), sunt câteva fraze și mai multe note dezvoltate ale ilustrului autor asupra locului de exil al lui Ovidiu, pe care unii l'au crezut a fi Akermanul sau Cetatea Albă, alții Chilia, amândouă în Buceagul Basarabiei. (Cap. III, pag. 9. — IV, pag. 19—21).

mormântul Nasonilor ¹⁾, fiindcă, pe deoparte ele sunt din cele mai bune printre puținele rămășițe ale artei picturale din antichitate și pe dealtă parte, fiindcă scenele vânătoarești reprezentate în ele ne pun dinaintea ochilor curioase moduri de vânătoare.

Aceste picturi ocupau patru compartimente pătrate pe tavanul boltei și corespundeau fiecare cu câte o grupă de două figuri alegorice, simbolizând cele patru timpuri ale anului. Cu primăvara se îmbină vânătoarea de cerbi; cu vara, cea de lei; cu toamna, cea de pantere și în fine, compartimentul iernei eră ocupat de o vânătoare de mistreți ²⁾.

Cele două d'întâi, adică vânătoarea de cerbi și de lei, se petreceau în păduri îngrădite cu zăbrele. Un câine gonește un cerb și o ciută, urmăriți și de un vânător pe jos, care oprește de zgarda numită *copula* pe un al doilea copoiu. Alt vânător cu sulița, pândește animalele la marginea țarcului.

Vânătorii de lei sunt mai numeroși; ei au toți paveze mari rotunde, din dosul cărora

---

1) Picturile din bolta Nasonilor nu mai există în ființă; ele au fost însă publicate de *Bellori*, *Le pitture del sepolcro de' Nasoni, diseguate et incise da Pietro-Sante Bartoli e descritte*, Roma, 1680, in folio stamp. XXVI—XXIX.—Vezi și «*Oeuvres choisies des peintres de l'antiquité*. Paris, 1846» stam. 101—104.

2) Acest al patrulea compartiment s'a dărâmat îndată după deschiderca boltei. Desemnul publicat de *Bellori* este dintr'o altă descoperire făcută la 1672 în Roma, în grădinele Sertoriane, sub muntele *Celius*.

se ascund, lipiți unii de alții. Una din fiare se repede întărâtată asupra acelor mișcători pereți de metal; dar cealaltă a isbutit a doborî jos pe un vânător și-l strivește sub propriul lui scut, pe care ea calcă cu o feroasă mândrie.

Tot cu paveze și cu țepoaie, *venabula*, sunt înarmați și vânătorii de pantere, cari închid și rostogolesc pe animal într'un cerc de scuturi late și solide; dar ei și mai mult se bizuie, spre a prinde și a ucide fiara, pe o cursă în formă de ladă pătrată, în fundul căreia a pus o oglindă. Pantera, turbată de mânie, își zărește deodată chipul resfrânt pe fața lucioasă a sticlei; ea stă și se miră,

. . . . . Ea tresare, decât soțul ei Zefirul mai repede; mânia ei pe toate strălucitoarele ei pete se restiră și, gata a înghiți în adâncă ei gură pe vânător, ea se oprește dinaintea chipului ei resfrânt în oglindă¹⁾.

apoi se asvârlă repede spre dânsul și iat-o prinsă în capcană, unde o ajunge la sigur darda vânătorului, care sta pitit d'asupra oglindei.

În timpii noștri, oglindele slujesc vânătorilor francezi ca să prindă nevinovate ciocârlii. Dovadă că în totdeauna și pretutindeni, oglinda cu mincinoasele-i străluciri ametește

1) *Clavliani* de Raptu Proserpinæ, III, v. 262-268.

și pe vesela păsărică și pe fiara sălbatică, și
pe naiva Margareta a lui Faust,

Ah ! je ris
De me voir si belle en ce miroir ! 1)

și pe bătrâna cochetă, care, în doru-i plin de
parapon, trăncănește verzi și uscate, bună-
oară ca versuri de acestea :

Plângi, oglindă, plângi cu mine !
Nu găsim ce mai cătăm !
Când mă văz acum în tine,
Amândouă ne'nfristăm.

Tu văzuși, văzuși, oglindă,
Frumusețea 'mi răsărind,
Și cu 'ncetul eclipsândă,
O vezi iarăș apuind !

În zadar colori silite,
Frumuseți de 'mprumutat ;
În zadar sunt îngrijite
Niște flori ce s'au uscat ! 2).

---

1) Aceste versuri franceze sunt din libretul operii
Faust pus pe muzică de Gounod ; în drama originală
a lui *Goethe*, oglinda Margaretei este însemnată numai
ca un joc de scenă ; apoi și vecina Marta deșteaptă
cochetăria tinerei fete cu aceste cuvinte :

Vino tu mai des pe la mine încoace
Și pune aci pe ascuns podoabele pe tine
Plimbă-te ca o oră pe dinaintea oglindei,
Și să vezi ce mulțumire o să avem și dintr'atâta.

2) «Cocheta bătrână la oglindă», poezie pe care a
publicat-o, — nu prea știu de ce. — Lord Stanley, în
eleganta sa carte : *Fleurs de la Roumanie*, recueil

Dar ce stăm să ne bocim cu baba, în stihuri vrednice de ale ei «colori silite, frumuseți de împrumutat». Dacă e vorba de oglindă și de amăgirile ei, să ascultăm mai bine cum ciripește muza «plină de *nuri* și de dulceață» a clucerului Alecu Văcărescu, luceafăr trecător din secolul din urmă, pe care s'au grăbit a-l stinge dușmanii gloriei românești, chiar în zorile vieții sale și în primul susur matutin al poeziei noastre naționale.

Poate că strofele ce am să transcriu nu vor fi tocmai la locul lor aci, în fumul de praf de pușcă cu care eu tămâiez deocamdată cartea ta, dar în tot cazul, fragetul archaism al acestui «cântic de lume» va fi ca o sorbitură de apă limpede și răcoroasă, după hapul de trudnică și băbească versificațiune ce te făcui să înghiți:

Oglinda când ți-^ăr arată
 Intreagă frumusețea ta,
 Atunci și tu ca mine,
 Te-ai închină la tine.

N'ar fi mijloc să te privești
 Asemenea după cum ești,
 Și idolatrie
 Să nu-ți aduci tu ție!

---

de poésies anciennes et modernes. Hertford (Angleterre) 1856». — Se vede că filoromânul englez n'a voit să uite, printre florile României, nici chiar: «Niște flori ce s'au uscat».

Ochii în ea când ți-i arunci,
De tot se 'ntunecă atunci,
Și de te și arată,
Îar nu adevărată.

D'aceia nu da crezământ
Oglindei, ce cu scăzământ
Îți face înșelăciune
Și tot minciuni îți spune.

Ci câtă ești să știi de vrei,
Dă crezământ ochilor mei,
Fiindcă nu te 'nșeală,
Nici fac vreo greșeală ;

In ei cată să te vezi
Intocmai pe cât luminezi
Și dintr'a lor vedere
Vezi câtă ai putere!

Crede-i, săracii, când îți spun
Că numai ție se supun,
Și că tu ești din fire
A lor Dumnezeire ! 1).

---

1) Poeziile lui *Alecu Văcărescu*, fiul banului Ienăchiță și tata lui Iancu Văcărescu, sunt cele mai multe inedite; abia dacă vreo câteva s'au păstrat în memoria vechilor lăutari. Insa fiul poetului le adunase și, dacă va vreă Dumnezeu, peste puțin voiu isbuti a le publică. Vieța acestui poet, pierdut, — omorît negreșit în exil, — în vreo cetate de peste Dunăre, la vârsta de 32 de ani, e un întreg romanț, pe care am de gând să-l povestesc când voiu scoate la lumină poeziile ce au mai rămas dela dânsul. Nu mă tem a zice că până acum nici un poet român n'a avut mai multă grație. Aceste calități răsar scântăietoare, prin limba învechită și uneori azi chiar ridiculizată a vermurilor sale.

Acum, dacă lumina oglindei, în nestatornicia reflectelor sale, ne-a preschimbat priveliștile vânătoriei în imagine amoroase, noi să profităm fără zăbavă de învățăturile lui Darwin și, din sfera *Selecțiunii naturale*, să ne înapoiem iarăși privirile asupra *Concurenței vitale*. Aceasta ne va fi cu atât mai lesne, cu cât al patrulea tabel antic, cel care reprezintă vânătoarea de mistreț, ne face să intrăm cu totul în focul acțiunii vânătoarești, *in medias res*.

Un vier uriaș fuge urmărit de un călăreț cu două sulite în mâini, de alți patru vânători cu țăpoaie și cu săgeți, de câini, unul liber și altul oprit de sgardă; în fața vânatului se prezintă doi juni, unul cu arcul încordat, celalt cu sulița îndreptată spre fiară. Toți aleargă, toți strigă, toți sunt aprinși de cca mai fieroasă turbare ¹⁾. De nu s'ar deosebi,

---

1) Toate calitățile acestei picturi și poatechiar mai multă mișcare, mai mult foc, se găsesc într'un basorelief antic din Muzeul Capitolin, la Roma, (sala împăraților), în care se vede un vier uriaș împresurat și atacat de șase vânători și de trei câni. Un june, dela spate, a tras cu arcul într'însul; alți doi din care unul poate fi Meleagru, își înfig lăncile lor în șelele lui; o femeie calare — poate chiar Atalanta, — îl isbește și ea cu sulița; în fața-i un bărbat mai în vârstă, — Telamon, se crede, — ridică baltagul ca să-l lovească în creștet. Un servitor a căzut sub dobitoc, oprind de sgardă un copoi; ceilalți doi câni, din care unul molos, saltă ca să-l apuce de rât. Acest frumos monument poartă numirca mistrețului din Calidon.

pe sub această mișcare, sobrietatea de linii a artelor antice și oarecare imperfecțiunii de forme care denotă o epocă de scădere, s'ar putea crede că acest episod a fost schițat de penelul energetic al lui Rubens.

Căci și acest domn al pictorilor flamanzi a zugrăvit scene de vânătorie, în care fiarele sălbatice, mistreți, tigri, lei, ba chiar ipopotami și crocodili, intră în luptă cu omul. Sunt însă mai ales scene fioroase, în care geniul semeț al maiestruului a dat vânătoarii un caracter cu totul eroic sau tragic, deșteptând admirațiunea atât prin spăimântătoarea încăierare a luptătorilor, cât și prin energia pozelor, prin vârtoșia musculaturii lor și prin vioiciunea coloritului ¹⁾.

Un fior îți trece prin vine când vezi într'un tabel al lui Rubens, pe un cavaler numid sfâșiat de creștet și de umăr, de către un leu pnternic care i-a sărit în cărcă și s'a stârcit pe șoldul armăsarului negru ce se ridică îngrozit pe picioarele-i de dindărăt. Fiara aurie mușcă din umărul călărețului; un răcnet groaznic iese din buzele căscate ale acestuia;

---

1) *Petre Paul Rubens*, cel mai mare pictor al școlii flamande, născut în Colonia la 1577 și mort la 1640, a produs, printre sutimi de tabeluri de tot felul, câteva subiecte de vânătoare, care se află azi prin galeriile dela München, Drezda, Marsilia și în câteva colecțiuni particulare din Englitera; apoi sunt dela dânsul o mulțime de deseme cu subiecte vânătoarești, chiar și colecțiunea Luvrului,

fața-i e învinețită de spaimă și de durere; ochii îi sunt holbați; din mână-i scapă lancea.

Dar aci artistul a trecut peste hotarele vânătoarești; căci ne-a pus sub ochi o dramă de cele care, și dacă ațâță vitejia eroilor, însă îngheață îndrăsneala simplilor vânători. Acestora le place ca cel puțin printre primejdii să se întrevadă izbânda lor. Numai în asemenea caz, se poate aplica calificațiunea de *curat vânătoresc*, unui tabel sau oricărui alt obiect de artă. Acolo unde fiara rămâne învingătoare și vânătorul este sacrificat, se poate zice că artistul a eșit din sfera artelor vânătoarești și opera lui inspiră un interes de groază care sfâșie toată armonia regurilor cinegetice; aceea este o notă discordantă în muzica vânătoriei, o greșală de ortografie în gramatica ei.

În secolul nostru un pictor francez cu talent de frunte, Horace Vernet, a reînnoit în pânzele pe care a zugrăvit vânătorile de lei și de mistreți din Algeria și din Sahara, emoțiunile unor scene în care primejdia situațiilor joacă un rol de căpetenie; dar fiind însuși el vânător, s'a ferit de a comite incorecțiuni anti-vânătoarești ca Rubens, și tablourile lui, așa vrednice de admirat, au toate acel caracter care cheazășuește în totdeauna vânătorile, o superioritate măgulitoare asupra fiarelor vâdate¹⁾.

---

1) *Horace Vernet*, născut la 1789, mort la 1863.

Un tabel de vânătoare africană a lui Horace Vernet e ca o povestire a vestitului ofițer francez Jules Gérard, carele în unsprezece ani petrecuți în Algeria a împușcat douăzeci și cinci de lei și a câștigat astfel meritata poreclă de «ucigătorul leilor» ¹⁾. Chiar basme d'ar fi câte-o poveștește vânătorul și câte zugrăvește artistul, tot pare că te scuturi la ideia că omul se joacă așa lesne cu vieața sa, pentru un simplu gust de vânător; dar când citești sau privești, mult nu trece și afli sau cel puțin ghicești că fiara cea primejdioasă este mai în pericol decât omul, că ea are să pice învinsă de al ei prigonitor, și atunci îndată, încrederea, bucuria, ba chiar și mândria se deșteaptă toate deodată în inima-ți, acum liniștită și mângâiată. Atunci zici cu încredințare: «Iată un frumos tabel vânătoresc».

Aceste considerațeuni pot să-ți pară a fi

Dintre numeroasele lui tabeluri de tot felul, alegem pe cele de vânătoare; el a expus în anul 1836, «Vânătoarea în pustiul Sahara din 28 Mai 1833»; la 1839, «Vânătoarea de lei în Metigé»; la 1855, «Vânătoare de mufloni (berbeci sălbatici) de către Marocani»; «Intoarcerea dela Vânătoarea de lei»; «Vânătoarea de Mistreți în Sahara». A mai făcut și numeroase gravuri reprezentând subiecte de vânătorii europene.

1) *Jules Gérard*, născut în 1817, a descris vânătorile sale în două volume foarte interesante: «La Chasse au lion», 1855 și «Le tueur de Lion», 1858. D-l Alfred Poissonnier și Vicomtele Adolf d'Houdetot au scris biografia lui,

idei metafizice cam confuze, — adică cum am zice, după un termen inventat și pus la modă de un vesel și spirituos invalid al vânătăriei, cam *filozofie absolută* ¹⁾; — eu însă stă-

1) «Filozofia absolută!». Această minunată știință nouă o cunosc și o prețuiesc câți au petrecut și au răs în vesela societate a d-lui Iancu R....., nepot al răposatului Eliade Rădulescu; din feluritele daruri ale unchiului, dânsul a moștenit pe acela neaoș-românesc de a ști minunat să păcălească cu vorba pe cei slabi de înțeri. Dintre nenumăratele anecdote glumețe ale nepotului său, Eliad, într'un articol din «Biblioteca portativă» (vol. II, București, 1860, pag. 253 și urm.), ne povestește cum el a dat pe bete, într'o zi, pe unul din acei lângăi, nătângi și morocănoși de Ardeleni, cari trec uneori dincoaci de munți în calitate de profesori, proaspeți scăpați din câte un păcatos de gimnaziu unguresc, laudându-se că «li a fost succesu de plean a absolvere prelectionile la filozofia, necum și cursurile teologali; ergo se recomandăluiesc că 's batăr teologi și filozofi absoluți», numai buni, ca să tîmpească cu neștiința lor funurată pe bieții copilași de pe aci. Cântărind numai dintr'o clipă arma filozofului său, păcalitorul nostru, vița de târgoviștean bun de gură, îl luă la refec și, laudându-se că și dânsul a studiat adânc filozofia, mai ales în limba engleză, începù ca probă de știința și de sistema sa filozofică, să-i toarne, cu o limbuție modulată pe intonări de cele mai convingătoare, o vijelie de definițiuni și de formule cam de felul următoarei: — Pentru mine, domnule filozof, simțirea este un fluid individual, care rédus la cea mai simplă expresie. printr'o impulsie comunicativă, și făcând prin hipotenuză o tangentă prin fibrele simțitive, străbate prin toate liniile paralele ce se unesc din natura lor într'un punct, și prin simțibilitate produc toate senzațiunile, toate simțimintele sentimentalismului celor cinci sim-

ruiesc a crede că, și dacă nu știu eu bine să lămuresc aceste idei, s'ar putea totuș stabili în principiu că precum arta vânătoarească consistă numai din reguli care fac pe vânător să învingă pe vânat, și nu vice-versa, tot așa și operele literarii sau plastice nu se pot cualifica cu titlul de *cinegetice*, decât atunci numai când ele prevăd neînduioasa victorie a vânătorului, chiar și dacă uneori ele ar atrage un oarecare interes de milă sau de admirațiune asupra vânatului persecutat.

Admițând o asemenea definițiune pentru toate ramurile de bele-arte care se ocupă cu ilustrarea vânătoriei, acum să trecem în revizuire pe toți acei pictori din diferite școli, cari se numesc mai special *pictori de vânătoare*.

Dacă Italia și cu dânsa Spania, rămân mute la fanfarele de chemare ale vânătorilor ¹⁾, apoi

---

țiri ce simțualmente funcționa prin cele cinci simțuri și cad toate în sinteza perpendicularei spre a se manifesta spiritului uman printr'o fosforescență supranaturală a intelectului simțitor...».

După un val-vârtej de felul acesta, bietul ungurean, zăpăcit și uluit, rămase însă bine încredințat «cum că onoratul și măritul domn Iancu este apriecat a fire cu mult mai profund și mai absolut filozof decât dânsul, de bună seamă că încă știuse mintenaș a subșternere și a respicare certe materie filozofice tare încâlcite întru a cărora esenție perceperea inteligenței sale nece-cum nu potuse bene a resbatere), — Judecați acum d-voastre, onorați cititori, care din doi eră mai tare în «filozofie absolută»!

1) Zicând acestea nu voim a înțelege că niciodată,

școalele flamandă, olandeză, franceză, germană și engleză răspund toate la apel și fiecare din ele se prezintă cu unul sau mai mulți artiști însemnați, având această specialitate. În Flandra găsim pe Francis Snyders, amicul și conlucrătorul lui Rubens; în Olanda pe Filip Wouwerman, pictorul de cai și mai ales al calului bălan; în Franța, pe François Desportes și pe J. B. Pudry, cari au fost pictorii oficiali ai vânătorilor date de regii Ludovic al XIV-lea și al XV-lea; în Germania, pe J. Elias Ridinger, portretarul vânatului înjunghiat de prințisorii și de grofi nemțești

---

nici un picior italian sau spaniol n'a reprezentat în vreun tabel al său scene de vânătoare. O asemenea aserțiune ar fi foarte lesne de răsturnat. Zicem numai că nici Italia, nici Spania n'au avut vreun pictor ilustru, care să se fi dat într'un mod cu totul special la pictura vânătorilor.

Nu se poate numi «pictori de vânători» boloniezul *Bamenico Zampieri*, ce îi zic și *Dominichino*, (1581-1641), fiindcă într'o zi a avut grațioasa inspirațiune care a produs frumosul tabel, de un aspect cu totul antic, ce se numește «Vânătoarea Diane» și care se vede în galeria Borghese din Roma. La marginea unui crâng și pe malul unei ape, în care se scaldă și se joacă două fragede zâne, șapte nimfe pădurețe se întrec cu săgețile care de care să nimerească mai bine o porumbiță, pusă drept țel pe vârful unei prăjini. Diana stă în fund, la mijlocul pânzei, și le arată prețurile luptei, care sunt un arc de aur și o faretră de purpură. Din dosu-i, alte nimfe privesc curioase, una pe malul apei, se descalță; alta oprește în loc ogarii. În depărtare se văd mai multe figuri luptându-se, sunând din buciuri, alergând și purtând, atâr-

din secolul din urmă; în Englitera, trăește încă Sir Edwin Henry Landseer, care a înfipt cu penelul pe pânză cele mai frumoase și mai originale tipuri de câini englezești și a poetizat moartea tragică a cerbilor măreți din poienile înorate și din bălăriile fantastice ale Scoției.

VIII.

În acest șir de artiști, care se destinde peste un spațiu de trei sute de ani, avem ca și o istorie întregă a picturii vânătoarești,

---

nată de bârnă, o căprioară ucisă. La o parte se zăresc capetele a doi păstori, pitiți în tufiș ca să asiste nevăzuți la jocul zeițelor. Opera Dominichinului e plină de grație, de frăgezime, de mișcare.

Nu se poate iar numi «pictor de vânătoare» nici spaniolul *Don Diego Velasquez* (1599—1660) «pictor de camera», mareșal și amic al regelui Filip al IV-lea, fiindcă în peisagiul numit «O vedere la Prado», din Museo de Rey dela Madrid, a zugrăvit cu penelul său energic și realist o încăietură înfuriată de oameni, de cai și de câini, vânând mistrețul; nici fiindcă într'un tabel din galeria națională din Londra, unde figurează regele călare cu toată curtea sa, a schițat asemeni o vânătoare de vieri; nici fiindcă în mai multe alte portrete ale lui Filip al IV-lea sau ale infantului Don Carlos Baltazar, i-a prezentat în costum de vânătoare, cu arme în mână și cu câini în preajma lor.

Acestea sunt flori gingașe, răsărite ici și colea, pe câmpul năpustit în Spania și în Italia al artelor vânătoarești; dar cu o floare nu se face primăvară, nici cu un tabel sau două, o școală de pictură.

a deosebitelor faze prin care ea a trecut; se pare că destinele au voit ca, în timpii moderni, această ramură a artei, bogată și variată în identitatea ei caracteristică, să încolțească pe rând și să poarte rod treptat în fiecare din țările culte ale nordului Europei, fără ca într'înșa să se ivească vreun interval de amorțire. Ca ramura aurită a zeiței de sub pământ, abiă un penel consacrat Dianei începea a șovăi în mâna artistului îmbătrânit, și altul răsare subt o climă vecină, ca să întrețină tot vie, admirațiunea pentru estetica vânătoarească;

Rupând una, nu lipsià alta
tot de aur, și ramura înfrunzià de acelaș metal! ¹⁾.

După ce, în timp de mai mulți secoli, vânătoră n'a avut alți interpreți plastici decât pe migăloșii miniaturiști, cari înluminau cu poleiele și cu vâpsele cleioase, mulțimea de manuscripte, după care castelanii secolului de mijloc învățau, prin citire și prin exemple zugrăvite, regulele însemnate în cărți vestite pe acele vremuri, precum «*De arte venandi cum avibus*», scrisă de împăratul Germaniei, Friederic al II-lea, «*Le livre du roy Modus et de la royne Racio*», «*El libro de la Monteria que mando escrever el rey Don Alonso de Castilla y Leon*», «*Les déduitz de la chasse des bestes sauvaiges*» de Gaston Phœbus, pe

1) Virgiliu, *Eneid*, VI, v. 143—144.

care nu l-ai trecut nici tu cu vederea, și încă altele¹⁾, care au constituit mult timp toată arta vânătorilor, apoi tocmai în secolul al XIV-lea, artiști adevărați începură a se inspira din subiecte vânătorești.

Am spus în ce mod, mistic sau dramatic, Albert Dürer și P. Rubens au conceput asemenea subiecte. Ei au fost fără îndoială bărbați de geniu, dar nu se pot numi curat

---

1) Cartea împăratului Frederic al II-lea. fiul lui Frederic Barbăroșie (1191—1250), a fost mai întâi tipărită la 1596 de Velser (Augusta Vindelicorum, adică Augsburg). 1 vol. în 8°. și mai complectă de Jos. Gott. Schneider, la Lipsca, 1788—89, 2 vol. în 4.—«Le livre du roy Modus (et de la royne Racio)», tipărit mai întâi în Chambéry, la 1486, în fol. got., a fost reprodus, cu o prefață de D-l Elzéar Blaze. Paris, 1839 în 8°, cu 50 stampe. Am menționat mai sus opera lui «Gaston Phœbus», comite de Foix. Cartea spaniolă «Libro del Monteria», scrisă după ordinele regelui Alfons al IX-lea, învingătorul Maurilor la bătălia del Salado, a fost tipărit de Gonz. Argofe de Molina, la Sevilla, 1582, în fol.—Voiu mai adăoge la această listă de bibliografie archeologică a vânătoariei încă două cărți curioase: una, fiindcă este opera unui rege al Franței și vânător vestit, «La chasse royale par Charles IX, roi de France», Paris, 1625, în 8°, cu stampe; și alta, fiindcă ne descrie vânătorile cu șoimii, nu numai în occident, dar și la Grecii bizantini și la Turci: «Falknekee, bestehend in drey ungedruckten Werken uber die Falkneri: 1. Das Falkenbuch (türkisch). 2. *Ieracosoſion*, das ist die Habischtslehre.—3. Kaisers Maximilians Handschrift über die Falkneri... aus dem türkischen und giechischen verdeutscht und herausgegeben von Hammer-Purgstall». Wien, 1840, în 8°, cu stampe.

pictori de vânătoare. Altora, mai puțini geniali, dar numai fără talent, li se cuvine un titlu așa special.

Sunt aceia chiar despre cari am zis adineauri că, în răstimpul de trei secoli, din al XIV-lea și până acum, și-au trecut din mână în mână fitilul învăpăiat al operilor de artă cinegetică,

Și ca alergătorii, își trec facla vieței 1).

În fruntea lor timpul a pus pe flamandul Francis Snyders²⁾, cel care a lucrat alături cu marele Rubens și a împărțit cu dânsul meritul multor picturi în care Rubens făcea figurile omenești, iar Snyders animalele, fără ca acestea să dea de rușine produsele ieșite din mâna faimosului maestru. Vieța care fierbe în oamenii lui Rubens mișcă cu aceeași vigoare și pe fiarele lui Snyders. Ochii lor scânteiază, nările lor răsufală, fălcile lor spumegă, botul lor căscat e jilav de sânge, și

1) *Lucretii*, De rerum natura, II, v. 79.

Această vestită și frumoasă imagine o prezentase mai înainte *Platon*, leg. VI.

2) *Francis Snyders* (1579—1649) a fost pictor al regelui Spaniei Filip al III-lea și al archiducelui Albert din Țările-de-jos. El a făcut tabeluri de vânătoare, animale și nature moarte; cele mai principale sunt în galeriile Belvedere din Viena, Luvru din Paris, Ermitagiu din St. Petersburg, din Bruxela, Anvers, Amsterdam, Haga, Munich, Dresda și Florența. Vânătorile lui de mistreți sunt cele mai faimoase.

când artistul ne arată câini întărâtați dând năvală asupra unui mistreț, rupându-i șalele, mușcându-l de urechi, lăsând pe unii dintr'înșii spintecați la pământ, pare că se și aude răsunetul lătrăturii lor, chiălălăitul lor de bucurie sau de durere, grohăitul fiarei și sunețul cornului de vânătoare. Mai bine decât așa nu se poate reproduce cu pensula, impresiunea ce resimte câmpeanul care trecând prin pădure, vede deodată strecurându-se pe lângă dânsul un dobitoc mare și negru, cu haita lui de dulăi, urlând în urmă-i cu turbare.

Acî se poate mai cu seamă pricepe deosebirea ce există între Snyders, pictor din școala flamandă, și artiștii din școala olandeză, cari au tratat asemenea subiecte. Filip Wouerman ¹⁾, spre exemplu, în loc de a ne duce chiar pe scena dramelor vânătorești, ne preumblă numai în preajma lor, arătându-ne, când pregătirile de vânătoare în curtea castelului senioral, când popasul în rariștea pădurii, când vesela întoarcere a vânătorilor izbânditori. Ei foarte rar ne fac să fim față chiar la întâmplările luptei; acelea pentru noi ră-

---

1) *Filip Wouerman*, născut în Harlem (1620—1668), a făcut un număr considerabil de tabeluri de dimensiuni în genere mici, în care figurează pretutindeni cai și neapărat un cal alb. Mai toate galeriile publice ale Europei și mulți particulari posedă tabeluri de ale lui, care se vând acum, când se găsc, —pe preț de 10 până la 40 mii franci unul. Tabelurile falș atribuite lui Wouerman sunt încă și mai numeroase.

mân afundate în zarea aburoasă a peisagiului. Din contră, Snyders ne mână mereu pe câmpul de bătaie, în mijlocul vânătorii, în sânul codrilor. Cerbul și câinii sunt actorii de căpetenie ai tabelului său; minutul ce-i place mai mult a alege este acela când animalul, zădărit de haita primenită, își ia inima în dinți și se apără cu desperare sau sare deasupra câinilor sângerăți, pe cari i-a spintecat cu coarnele sale. Acela e și momentul cel mai dramatic, cel mai interesant al vânătorii; neștiind încă bine cum are să se aleagă urma, privitorul își închipuește că dobitocul, sprinten, ușor, pe care-l împodobesc chiar armele sale, ar isbuti poate să scape și de dinții aprigi ai dulăilor și de junghierul vânătorului care se apropie.

Wouverman a fost cel dintâiu pictor care a știut să scoată la iveală grația călăriei și carele, reprezentând mai adeseori scene cu nobili dela țară, cu cavaleri galanți, cu vânători, au făcut ca în pânzele sale calul să fie întotdeauna figura de căpetenie; în mulțimea cea mare de producțiuni ale lui, nu se găsește o singură pictură în care să nu se zărească măcar un șold de cal, iar mai cu deosebire un cal bălan. Așa de mult i-a plăcut a da cailor rolul principal, încât chiar și în *vânătorile* sale, pictorul măiastru, temându-se a răschiră interesul, mai niciodată nu s'a ispitit a înfățișa cerbul în lupta sa disperată cu câinii, precum a făcut Snyders,

Oudry și chiar marele Rubens; el a înțeles că atunci când cerbul în fuga sa minunată, se avântă ca în sbor, d'asupra rovinilor, sau iese din crâng și se ivește un minut prin câmpie, cu capul ușor pe umeri, cu trupul său și elegant, cu părul plăviț, încântător de grație și de iuțală, a înțeles că ar fi peste putință că atunci toți ochii să nu se țintească asupra-i și ca el să nu soarbă la sine tot interesul priveliștei. De aceea Wouwerman mai adesea lasă a se bănuî vânătoarea, sau o schițează în depărtare, chemând vederea spectatorilor asupra pregătirilor și urmărilor acestei plăceri; el îi poștește să asiste la *Plecarea*, la *Băutura*, la *Popas*, sau la acea veselă gustare ce se chiamă *Intoarcerea dela vânat*. Vânătorii, aci înghit un pahar mai înainte de a se porni, aci se odihnesc pe iarba verde, cu caii lângă dânșii, aci iar sosesc voioși, sunând fanfarele lor de izbândă. DAMELE, grațios plecate pe șelele lor de catifea neagră, se uită cum șoimii se reped în aer pe păsărelele spăimântate; una din ele s'a depărtat în taină spre pădure și după dânsa aleargă, în fuga calului său alb, un galant cavalier, ducându-i vâlul pe care ea l-a uitat atârnat de craca unui copac; tocmai în fund, pe marginea pădurii, se zăresc, prin ceața umedei Olande, câinii urmărind un cerb abia profilat.

Pictorul din Harlem, ca odinioară Francezul Jean Goujon, sculptorul Dianei de Poitiers,

a privit vânătoarea, nu ca Snyder, pasionatul iubitor al sălbaticii naturi, ci oglindită prin razele mai line ale unui prism de elegantă curtenie,

Tot astfel învățăturile mândrului amic al lui Rubens, trecând peste o generațiune în mintea unui alt pictor de vânătoare, francezului François Desportes¹⁾, au luat și aci un caracter mai puțin sălbatic, mai potolit. Pornirile impetuoase ale lui Snyder se preschimbară în mișcare, sub penelul lui Desportes; furia ce întipări acela în închipuirile de animale se prefăcù, la aceasta, într'o vioiciune tot așa de veridică, dar mai puțin întărâtată. Ce eră foc și zor pe pânzele maestrului flamand, deveni grație naturală și vioae pe ale discipolului francez. Snyder zugrăvise, alături cu amicul său Rubens, vânătorii la care se cerea o inimă de viteaz. Desportes reprezintă petrecerile vânătorești ale curții și ale domnilor ce o înconjurau. Cu toate acestea, în tabelurile lui, caracterul vânătorec este cel mai bine marcat decât în ale lui Wouwerman; el nu se sfiște a umple

1) *François Desportes* (1661—1742) pictor francez, școlar al flamandului Nicasius, carele învățase pictura dela Snyder. Tabelurile lui de vânătoare, portrete și animale, sunt destul de numeroase (23) în galeria Luvrului; apoi se mai găsesc și în muzeele dela Lyon, Grenoble, Rouen, Valenciennes, Nancy. Vezi *Clément de Ris*. «Les musées de Province». — Mai multe casteluri regale au fost decorate, în parte, de Desportes: Fontainebleau, Versailles, Trianon etc.

un cadru întreg cu chipul sbârlit al unui lup, apărându-se crâncen în contra unei întregi droaie de câini, care îl înhață de gât, de urechi, de coamă, de pulpe, de pe unde-l pot apuca. Botu-i rânjit le arată colții amenințători și limba, de goană multă, îi iese uscată din gâtlej.

Negreșit, amice, că pe când te afli școlar în Paris, vei fi rătăcit uneori Duminica, — când plouă afară sau mai ales când vântul fluieră în pungă — prin lungile săli ale Luvrului, căptușite cu tabeluri din școala franceză. Nu se poate atunci ca tu, având fără îndoială de copil instinctul vânătoriei, să nu te fi oprit câteodată dinaintea vreunei pânze pe care se văd frumoși câini de vânătoare, prepelicari, copoi și alte soiuri, *stând* cu îngrijare prin bălării, un stol de potârnicși, sau *sculând* repede o pereche de fazani cu penele aurii. Acela a fost un Desportes, dacă nu cumva va fi fost o operă a lui Oudry, căci amândouă acești pictori și-au împărțit, în lunga lor vieată, favoarele curții Franței, zugrăvind toate vânătorile regale și portretând pe rând toți câinii cei mai aleși din haitele dela Rambouillet și dela Compiègne. Se zice că Ludovic al XV-lea, ba și strămoșul său, marele Ludovic al XIV-lea, se veseliau foarte, când li se aduceau acele portrete și le plăcea să recunoască și să-și aducă aminte numele fiecăruia din câinii lor de vânătoare: — «Acestea sunt Bonne, Nonne și Ponne»! —

va fi zis cu gravitate Ludovic *cel mare*, văzând cele trei cățele negre și albe, zugrăvite de Desportes.—«Aceștia sunt Mitte și Turlu»! — va fi strigat râzând Ludovic *mult-iubitul*, recunoscând copoii săi, portrețați de Oudry.

J. B. Oudry¹⁾ care luă hotărîrea de a deveni pictor de vânătoare, din momentul când, într'o zi profesorul lui îi zise, văzând cum schițase un câine: — «Tu n'ai să fii altceva decât un zugrav de câini!», — Oudry, care a ilustrat cu așa mult spirit și talent fabulele lui Lafontaine, Oudry fu contimporanul său oarecum urmașul lui Desportes. Nu este tocmai lesne a deosebi unul de altul, pe acești doi artiști; modul de a vâna și întâmplările vânătorii, fiind pe timpul lor, mai tot mereu aceleaș, subiectele lor de tabeluri se repetesc neîncetat; apoi amândouă fuseseră mai la aceeași școală, adică învățaseră dela elevi ai maieștrilor flamanzi. Cu toate acestea, observându-i bine, se văd și deosebiri în spiritul lor. Desportes are un talent lesnicios și imbelșugat; el vede, pricepe și imită natura mai mult cu o grație naivă decât cu știință și precugetare. Din contra, Oudry este cu mult mai priceput, mai dibaciu în meșteșugurile

1) *Jean Baptiste Oudry* (1686—1755), școlar al lui Largillières, a gravat însuși multe deseme. Tabelurile lui sunt la Luvru precum și în muzeele din Dijon, Toulouse, Montpellier, Nantes, Rouen, Caen etc. Vezi *Clém. de Ris. Les musées de Province.*

artei; el știe să împartă mai bine lumina, să întocmească mai frumos o grupă; el este într'un cuvânt mai academic; dar prin aceasta chiar, inspirațiunile-i sunt mai puțin vioaie și coloritu-i mai oflit decât ale lui Desportes. Pentru dânsul natura e dominată de artă; tigrul, sub pînsula lui, se domesticește; dar cerbul își păstrează toată a lui eleganță, căprioara toată gingășia ei și în genere, el știe să aleagă minunat priveriști plăcute pentru a grupă într'insele scene de vânătoare.

Amândouă acești pictori au trăit foarte bătrâni și se poate zice că ei au fost analiștii plastici ai vânătorilor din secolul de mărire al regalității franceze. Pe atunci plăcerile cinegetice ale regilor costau Statul milioane pe fiecare an; slujitorii vânătoriei, mari și mici, formau o întregă armată; câinii erau crescuți și hrăniți cu miile; pădurile erau păzite cu îngrijire ca să fie mereu pline de cerbi, de căprioare, de lupi și de mistreți. Toate acestea se făceau cu lux, cu pompă, cu o solemnă maiestate. Așa se cădea marelui Rege!

Înțeleptul Lafontaine, pentru care Oudry a lucrat minunate gravuri, povestind despre brotăcelul care

atât s'a umflat
încât a crăpat,

a zis, sfârșind această jalnică dar nefolositoare istorie:

Lumea este plină de oameni cari sunt tot așa de nebuni,
 Fiește negustoraș vrea să clădească ca boierii cei mari;
 Fiește prințisor are ambasadori,
 Fiește marchiz vrea să aibă pagi ¹⁾).

Potrivit cu această slăbiciune a omenirii, prințisorii și margrafi nemțești, cei despre cari, fără îndoială, fabulistul zice că se umflau cât puteau ca să aibă ambasadori și pagi, voră să țină și ei haite luxoase de vânătoare, ba și un pictor ca să-i illustreze, ca Desportes și Oudry pe regii dela Versalia.

Acesta se întâmplă să fie un om plin de talent în naivitatea lui, precum se găsesc adesea oameni printre nemți. Iohan Elias Ridinger ²⁾, născut la Ulm, printre Șvabi, lucră

1) *Lafontaine*.

G. Sion a localizat această fabulă în «101 fabule», București, 1869, pag. 108, «Broscoiul și boul».

2) *Iohan Elias Ridinger*, (1695—1767). Pe lângă tablourile lui cu ulei cari sunt în genere mici, el a făcut multe deseme; apoi a mai publicat în Augsburg și o mare câtime de albumuri și de foi gravate, printre care vom însemna ca mai remarcabile, pe cele următoare: (Cine n'a văzut, fără ca să știe poate, d'ale lui Ridinger? «Parfaite et exacte représentation des divertissements des grands seigneurs», 36 stamp. 1729.—«Représentation des plus remarquables cerfs et autres animaux destines a être chassés par les grands seigneurs», 191 stamp. 1768. «Abbildung der jagtbahrem Thieren», 90 stamp. 1740.—«Entwurf einiger Thiere», 90 stamp. 1740.—«Fables morales tirées du royaume des animaux»; 16 stamp. 1744.—«L'art de monter à cheval», 22 stamp. 1722.—«Chasseurs au tir et au vol.», 11 stamp.—Cele mai bune tablouri ale lui Ridinger sunt la Londra, St. Petersburg, Lipsca și Augsburg,

neobosit, mai mult de o jumătate de secol, când cu pensula pictorului, când cu plumbul desemnatorului, când cu dălțița gravorului, ca să reprezinte cerbii vânați de nobilii lui patroni și animale sălbatice de prin menagerii, și ilustrațiuni la fabule copilărești compuse de dânsul, și figuri de călărie și de vânătoare cu câinii și cu șoimii. Călătorind din loc în loc, el făcea pretutindeni chipul animalelor ce întâlnea, însemnând cu scrupulozitate proveniența lor; astfel, nu uită chiar a scrie pe portretul unei babițe gușate: «Am împușcat această pasăre pe Dunăre, între Peterwardin și Belgrad». P'aci p'aci Ridinger eră să vie și până la noi!

Dar la nimic el nu fu mai meșter decât la reprezentarea vânătorilor de cerbi, pe care le-a înfățișat cu o artă admirabilă în toate peripețiile lor variate. A trebuit ca în secolul nostru să apară pictorul englez Landseer¹⁾, cu mărețele sale figuri de cerbi, dominând printr'o nespusă putere dramatică peisagele neguroase ale munților Scoției, pentru ca tabelurile și gravurele în care Ridinger a scris epopeea cerbului, să aibă rivali vrednici de dânsule.

---

1) *Sir Edwin Landseer* e născut în Londra la 1803. Pictor însemnat și favorit al Engliterei, el a fost numit asociat al Academiei la 1830 și nobilit la 1850. Tabelurile lui de vânătoare și de câini, precum și portretele. i-au creat o reputațiune meritată în toată lumea.

Dar Ridinger sub a cărui mână de meşter natura sălbatică a fiarelor s'a destăinuit într'un chip aşă de măreţ, a fost totdeodată şi artistul care, cu o deplină naivitate, a făcut, cum am zice, şi catagrafia de răposare a vânătorilor senioriale din continentul Europei ; numai în stampele şi albumurile lui, se mai văd încă astăzi tipurile şi costumele acestor slujitori, puşcaşi, hăitaşi, şoimari, cari compuneau personalul vânătorilor din secolul trecut. Când răsfoieşte cineva acele pagine, pe care stau figuraţi numai oameni în livrele galonate şi cu peruci pudrate, trubaci găitânaţi cu cornul de vânătoare încolăcit sub umere şi păsărari înzorzonaţi cu şoimul pe mână, pare că şi aude fanfarele cântate pe ton piţigăiat de corul vânătorilor din oratoriul bătrânului Haydn.

În timpul de acum, cu tot talentul artistului ce le-a gravat, acele imagine, a căror vreme a trecut, ne aduc aminte pe faimosul marchiz al lui Béranger, care, în secolul nostru egalitar, visează scutiri şi drepturi ce au fost de mult spulberate de suflarea limpezitoare a timpului.

Să trăim dar în pace,
 Dar ce ! vine să-mi ceară mie biruri ?
 Aflaţi că pentru averea sa
 Un nobil nu datoreşte nimic Statului.

Voi, posluşnici şi scutelnici,
 Bateţi pe moşici şi-i prăpădiţi !
 Iar tu, popor dobitoc,
 Vin de te pleacă sub jugul boieresc.

Numai noi vom avea dreptul a vână,
Iar toate codanele voastre
Vor avea mare onoare
A ne plăti dreptul (fecioriei datorit) stăpânului.

Jos căciula! jos căciula!
Faceți cinste marchizului de Carabas !¹⁾.

Dacă în aceste pagine învălmășate, am făcut o parte așa de însemnată bătrânului Ridinger, pe care cele mai multe cataloage de muzee și pinacotece îl trec în tăcere, cauza a fost că am găsit în capul biografiei lui, scrisă de neobositul istoric al pictorilor din toate școalele, de Charles Blanc²⁾ câteva cuvinte care, — cu gândul la tine, — mi l-au semnalat într'un mod cu totul particular.

Dar mai 'nainte de a copia după Charles Blanc, să nu uit a mărturisi un păcat în care am picat, zău, numai din dorința ce m'a pătruns ca să mă supun în sfârșit și eu prețioasei și puțin urmatei povețe a lui Orațiu :

Mereu grăbește către sfârșit !³⁾.

Știi frate, c'au ajuns băieții să te dea de primejdie în țară la noi ! Nu poți să mai scrii un rând, fără ca să te descoasă și să-ți ia

1) Chanson de *Béranger*, «Le marquis de Carabas».

2) *Charles Blanc*, «Histoire des peintres de toutes les Ecoles» — operă care se publică acum de vreo 25 de ani și care a ajuns a avea peste 580 de fascicule.

3) *Horatii*, «Ars poetica», v. 148.

socoteală, că adică de unde ai furat cutare idee și că de unde ai tradus cutare pasagiu? Ce plăcere mai poate gustă atunci un biet Român, care și-ar fi pus binișor numele său pe o carte sau pe o cuvântare, rumegate de altul și scrise în vreo limbă streină, scrieri pe care el, mintosul, le-ar fi scos frumușel pe românește, curate și luminate și numai bune de deochi, ca apa neîncepută.

S'au deprins să stea mereu la pândă, drăcoșii, ca și când altă treabă n'ar mai avea; caută, miros, se furișează prin cărți și dibuiesc mai rău decât copoiul când adurmecă dâra fiarei prin țărână, și bine n'apuci să te bucuri de vreo nevinovată haiducie ce te-ai ispitit a face prin codrii literaturii, când fără veste, te și pomenești dovedit. Atunci se fac Dunăre de mânie, dumnealor, pare că i-ai jefuit chiar pe dânșii de averea lor.

La noi în țară însă, a dat Dumnezeu că n'avem lege care să ne poprească de a vâna pe moșia altuia, și până acum nu s'a întâmplat ca vreun proprietar să facă pretențiune că l-ai despuiat de vânatul său. Dar neamul scriitorilor, totdeauna și pretutindeni mai arțăgos, nu numai că-și apără morțiș toate ale sale, dar încă duce și grija autorilor de peste șapte țări și șapte mări. Indată ce te-a călcat focul ca să te dovedească vreun colțat din școala nouă că ai făcut, în carte-ți, oarecare împrumuturi tănuite, adică, cum am zice, vreo ciupeală, fericirea lui e să te scoată

în vileag. Se grăbește, păgânul, a da sfoară în țară că te-a prins cu mâna 'n sac; te așterne prin gazete, cu frazele originale ale hoțului de păgubaș de gât; te batjocorește cum îi vine la gură și la pană; te pune în rând cu pungășii, cu controbanzii, cu calpu-zanii . . . . Vai de lume!

Văz că tu, șiretule, te-ai ferit de asemenea neajunsuri și judecând după vorba Românului, că «paza bună trece primejdia rea», ai înșirat o listă de toți autorii cinegetici pe cari i-ai consultat pentru *Manualul* tău. Ia să vedem și eu dacă se va găsi vreunul destul de priceput ca să ghicească cum că am tradus de pe Charles Blanc rânduri întregi din viețele lui Snyders, Wouwerman, Desportes și Oudry? Cât despre Ridinger, iată mă dau singur prins și încep a traduce de unde-ți spusei :

«Dacă ești vânător, trebuie să cunoști pe Ridinger, căci toți vânătorii-l cunosc, prea puțin în adevăr prin pânzele sale ce sunt rare, dar foarte mult prin numeroasele stampe ce s'au gravat de pe dânsul sau pe care le-a gravat însuși el, de pe desemele sale Numai de le vei vedeà, acele gravuri, te apucă gustul vânătoriei; căci într'insele se simt miresmele răcoroase ale codrilor și, ca să zic așa, abureala pătrunzătoare a fiarelor sălbaticice. Toate cunoștințele vânătorului stau coprinse în opera numeroasă și variată a lui Ridinger. . . .»

Negreșit că tu, ca și mine, vei fi văzut adesea în treacăt gravuri de ale lui Ridinger, precum ai văzut la Luvru, tablouri vânătorești de Oudry și de Desportes, ba chiar de Wouwerman și de Snyders, precum încă nu este prin puțință ca să nu fi văzut și să nu fi admirat cerbi și câini zugrăviți de Landseer. Acest artist eminent, răsfățat acum de o jumătate de secol, de toată acea spumă a societății britanice care poartă numele de *High-life*, a avut meritul de a însinui gustul frumoaselor arte printre petrecerile *sportului* englez și a creat astfel o întreagă școală de artiști contemporani, ce s'ar putea numi *fașionabili* și printre cari s'a deosebit mai cu seamă, pe continent, francezul Alfred Dedreux, pictorul elegant al cavalcadelor și al vânătorilor *du beau-monde* parisian.

În urma acestora, furnică astăzi prin capitalele Europei apusene o gloată de zugravi, cari pe toată ziua aștern pe pânză și pe carton, sau chipuri diafane de cai de alergătoare, *race-horse*, și de *jokey* pestriți, expuși la vederea amatorilor pe înverzitul *turf*, unde ei se întrec la *steeple-chase*. sau portrete de dulăi, de câini și de căței din toate acele felurite rase, cu care Englezii și imitatorii lor petrec sau se servesc spre a goni și a prinde tot soiul de vânat, începând dela mândrul *foxhound*, care s'așine nemiluit pe urma fiarelor din codru, până la ciuful de *pinch*, care sucește gâtul chițcanilor, și dela vârtosul

bulldog cu botul cârn și turtit, până la delicatul *king-Charles* cu părul flocos și moale ca mătasea.

Dar vânătoarea privită din punctul de vedere artistic al pasionaților *sportmen*, își are azi literatura ei, precum își are și artele sale. Aș repetă nume de autori coprinși în lista întocmită de tine, dacă m'aș încerca să fac o analiză critică, demnă de a figura în gazeta numită *Sporting Magazine*, și apoi vicomitele Adolf d'Houdetot și domnul Elzéar Blaze¹⁾ au luat de mult asemenea sarcine, pe care știi bine cu câtă știință, talent și spirit le-au îndeplinit. D'aș fi mai vânător, sau dacă noi toți am avea materie și mijloace, mai bine ar fi să facem, pentru țara noastră un album sau un *keapsake* lucos ca acela pe care o companie de nemeși maghiari, având în fruntea lor pe comitele Em. Andrasy, omul politic de astăzi, l-au publicat, sunț acum câțiva ani, sub titlul: «Vânătoarea și Sportul în Ungaria»²⁾.

1) *Vicomte Adolphe d'Houdetot*. «Chasses exceptionnelles». Paris. 1849 — *Elzéar Blaze*. «Le chasseur conteur ou Chronique de la Chasse contenant des histoires, des contes, des anecdotes, depuis Charlemagne jusqu'à nos jours». Paris, 1840.

2) «Les chasses et le sport en Hongrie, d'après l'original hongrois par Mrs les comtes *Emmanuel Andrasy*, *M. Sandor*, *B. Festetitz* et les barons *Orczy*, *F. Podmaniczky*, *B. Wenckheim* et *G. Szolheck*, trad. par *J. A. Durringer* et *A. Schwiedland*». Pest. gr. fol. cu 25 stampe colorate.

IX.

Dar la ce să ne suim așa de sus cu zădărniciile? La ce să călcăm orbește pragul semeț al trufașelor palate, unde o să ne întâlnim poate numai cu neajunsuri și cu umilințe? Nu suntem noi oare strănepoți ai poetului, care a pus mai presus de toate, *auream mediocritatem*¹⁾, vieța simplă, modestă și fericită, pe care tot omul și-o poate dobândi, când știe să-și mărginească trebuințele și plăcerile după a sa puțință?

Nu am învățat noi minte din zisele vechiului nostru *letopiseț*, când el ne vorbește despre desșănțatele pofte și râvniri ale Domnilor celor lacomi și necumpătați? «O nesățioasă hirea omului, spre lăfire și avuție oarbă; pe cât se mai adauge, pe atâta râhnește! Poftele omului n'au hotar; având mult, cum n'ar aveà nimica îi pare; pe cât îi dă Dumnezeu nu se satură; având bun al său, și la al altuia bun a-l cuprinde cască, și așa lăcomind la al altuia, sosește de pierde și al său!»²⁾.

1) *Horatii* «Carmen . II. X. v. 5—8:

— «Cel ce se mulțumește cu prețuita mediocritate, rămâne și ferit de rușinea unei locuințe ticăloase, și apărât cu înțelepciune de a râvni la palate».

2) Aceste cuvinte, *Miron Costin*, în «Letopisițul» său, le aplică la Domni și la Impărați. — «Cronicele României» a doua ediț. de *M. Kogălniceanu*. București, 1872, vol. I, p. 304.

Și apoi încă n'am fost noi toți legănați din pruncie cu acele strofe primăvăroase, în care ni s'a spus cum omul poate să guste, sub poalele glorioșilor noștri Carpați, toate bunățile vieții ticnite? Obosit, desgustat de deșertăciunile, de vicleşugurile, de zavistiile lumești, care l-au făcut pentru un timp să-și oropsească chiar și *citera* favorită, — scumpa moștenire dela glorioșii săi părinți, — poetul român își aduce cu drag aminte de dulcea vieață dela țară, de liniștitele priveliști ale câmpului, de învietoarele plăceri ale vânătoriei, și atunci, în versuri limpezi și lin legănate, el ne descrie traiul pașnic și fericit, pe care noi, nesocotiții, îl jertfim pe toată ziua sgomotoaselor amăgiri ale vieții de oraș.

Ascultă-l și acuma, amice, cât de dulce șoptește, în vechea sa limbă :

Se întinde o câmpie
Pe sub poale de Carpați,
Câmp deschis de vitejie
La Românii lăudați.

Surpături sunt deoparte
D'un oraș ce a domnit;
O gărlită 'ncoaci desparte
Un câmp foarte 'nveselit.

Acolo am eu căscioara
Pe un vârf de delișor;
Curge 'nvală o apșoară
Murmurând încetișor.

Impotrivă smălțuite
Dealuri altele se văd,
Și 'n vâlcele 'nflorite
Mieii pasc, alerg și șed.

Lăsând ale lumii mare
Cinsti, nădejdi și fumuri seci
Amăgiri cu 'ncredințare,
Vrăjmași calzi, prieteni reci.

Acolo cu sănătate,
Cu odihna însoțit,
Toat' a vieței bunătate
Dobândiam eu înmulțit;

Când la vie, la grădină,
Când la câmp, de multe ori,
Cu o muncă prea puțină,
Pildă dam la muncitori;

Când cu mreji amăgitoare
Vii prindeam pasări în sbor,
Când prin țevi fulgerătoare
Cu plumb le-asvârliam omor;

Când cu câinii prin pădure,
Vulpe, iepure fricos,
Lupul năvălit să fure,
Il răniam mai cu prisos¹⁾.

Astfel cântă «citera împăcată» a poetului nostru, la începutul acestui secol, de pe ma-

---

1) Colecție din poeziile d-lui marelui logofăt *I. Văcărescu*. București, 1848. «O zi și o noapte de Primăvară la Văcărești, sau Primăvara Amourului», strofa 24 și următoarele.

lurile târgoviștene ale Dâmboviței, cătând și el plăcerea lui acolo unde o arăți astăzi tu, acolo unde o aflase un alt amabil filozof și grațios versificator francez, nobil marchiz, d'asupra căruia furtunoasa revoluțiune dela 1793 trecu ca prin minune fără ca să-l atingă. Saint-Lambert ¹⁾, în poema sa didactică asupra *Timpurilor-anului*, a descris, în cântul al treilea, consacrat toamnei, vânătoarea falnică și sgomotoasă de cerbi, cu tot alaiul ei de ogari, de vânători călări și de sunători de fanfare; dar el, ca iubitor al tainicelor și liniștitelor plăceri, și-a păstrat sie-și un rol în vânătoarea cea singuratică cu prepelicarul, pe care o schițează în următoarele câteva versuri armonioase și plăcute:

Câteodată, la revărsatul zorilor, mă duc în pădure ca să aștept întoarcerea iepurelui sau a căprioarei; și alte dați, străbatând bălăriile de pe câmpie, caut potârnichea pe care o chiamă soțiile ei. Câinele meu saltă, se dă în lături, și urmărește cu înfocare pasărea al cărui miros i l-a adus vânatul. El se apropie de dânsa. o vede; aprins, dar ascultător, el atunci se uită la mine și stă nemișcat. Eu înaintez, pasărea se scoală; plumbul îndreptat la ochiul meu, o lovește prin aer în momentul când ea sboară. Murind, ea se răstoarnă pe aripele-i tremurânde și iarba îngălbenită se umple de penele ei sângerate.

---

1) *Marchizul de Saint-Lambert*, născut în Lorena la 1717, a murit în Paris la 1803; el a fost membru al Academiei franceze și a trăit în tot timpul Revoluțiunii la Eaubonnes lângă Montmorency; a compus mai multe scrieri poetice și filozofice. Poema lui, «*Les Saisons*», a apărut în anul 1765.

Sper, amice, că așum cel puțin, după ce laudai, poate cu ceva prisos, alexandrinele curat țesălate și frumos dichisite ale unui poet, om de treabă, și astfel mă rostii chiar și în versuri, copiate dela dânsul, asupra plăcerilor vânătoarei cu prepelicarul, acum, zic, sper că-ți voi fi brodit gustul, îți voi fi intrat cu totul în plac, că deocamdată mă pot răsfăța plutind pe deplin în apele tale.

Dar aci trebuie să mărturisesc că de când sunt eu, n'am câine de vânătoare și nici n'am vânat cu vreun câine de împrumut; astfel încât dela mine însumi, adică din creierii și din inima mea n'ai să aștepți nimic întru lauda acestui fel de plăcere. — «Atâta pagubă!» vei zice fără îndoială, și vei avea dreptate, căci, în așa prilejire, în loc de a spune dela mine, în loc de a îmbăieră cu anevoință eu însumi descrieri rău nemerite și cugetări prost îndrugate, mă văz silit a cere de la alții să-mi arate și mie cum se poate aprinde închipuirea omului din vânătoarea ta favorită, și cum condeiul și pensula au izbutit a ne destăinui farmecul ei.

În zadar însă caut în domeniul artelor imagine de acest fel care să mă fi oprit în loc de mirare și să-mi fi strecurat în suflet acea plăcere, acel fior de mulțumire, ce resimte cugetul și inima când o idee sau o simțire adânc încărcată, le este transmisă printr'o operă de artă, concepută cu putere și realizată cu talent. Nu tăgăduiesc că asemenea opere trebuie

să existe prin mulțimea de picturi, reprezentând scene din vânătoarea cu prepelicarul, care pe tot anul înavușesc colecțiunile de tablouri și albumele amatorilor din lumea întreagă; dar mintea mea poznașă nu mă lasă deocamdată să mă gândesc la altele decât la păcăliturile prin care Philipon, Cham, Bertall, Daumier și tot veselul taraf al spornicilor caricaturiști dela *Charivari*, dela *Journal pour rire*, dela *Monde illustré* și dela altele atâtea foi glumețe, ilustrează în fiecare toamnă, la deschiderea vânătoarei, pe bieții burghezi pariziani, negustori cinstiți ca și Burtă-Verde, Gură-Cască, Ton-patera și alți nevinovați *ipochimeni* dela noi.

Pare că văd colo pe un biet vânător, bondoc și pântecos, bălăcind ca vai de dânsul, pe ploae și pe sloată, într'o luncă noroioasă, cu pământ clisos de o schioapă pe încălțăminte și trecându-l mii de nădușeli ca să poarte în geanta îmbăierată de gâtu-i gheboșat, nu iepuri și potârnicchi ucise cu grămada, ci chiar pe odorul său de prepelicar, căruia ostenit, se vede, de atâtea umblete pe jos, — ce i s'a părut? că, decât a *sta* vânatul, mai bine i-ar veni să *stea* să se odihnească în mijlocul mocrilei, pare c'ar fi chiar și la vatra cuinii de acasă.

Apoi mai uitate și altul, slab și costiliv ca un cal de brac, cu ochelari pe nas, cu gura căscată, descărcându-și pușca, meargă unde o merge! în cocheta becașină ce se zăria pe

malul bălții: — «Aport!» strigă el cu îngâmfare prepelicarului și acesta se întoarce, cam pe două cărări, cu o broasca răscăcărâtă în bot, pe când pasărea fuge, leșinând de răs în sboru-i caprițios.

Tot fabula cea veche:

Munții în lauzie nasc un șoricel de răs¹⁾.

Spune într'adevăr dacă nu sunt mulți vânători, mari și mărunți, cari ar putea cu tot dreptul să ia această poetică antiteză ca deviză neminițită a vredniciei lor vânătorești.

Din norocire, tu nici gros nu ești, nici ochelari nu porți; prin urmare n'ai să te zburlești, bănuind că în vorbele mele joacă ursul prin vecini. Dar nu se știe în ce mâini pot să pice aceste foi zburătoare, *habent sua fata libelli*²⁾ și ca să rămâi în bună pace cu toți vânătorii, chiar și cu aceia cărora le place numai vânătoria singuratică prin crânguri și pe miriști, lasă-mă să-ți aduc aminte despre o carte pe care am citit-o și o recitesc adesea, eu, care nu sunt vânător, cu o nespusă plăcere.

Se vede că Rușii de când au început a compune opere literarii, au arătat un fel de

1) *Horatii Ars poetica*. v. 139.

2) *Terentianus Maurus*, De Litteris, Syllabis, Pedibus et Metris, poemă didactică coprinsă în «Grammaticæ latinæ auctores antiqui, edit. II, Putsch. «Hannovræ 1605. p. 2383. et. sq. — «Au și cărțile soarta lor».

predilecțiune pentru scrierile vânătoarești, mai ales când acestea le dau ocaziune de a desfășura sub pana lor priveliștile naturii, pe care tot vânătorul se învață a o iubi.

Cunosc numai din spuse cartea lui Aksakof, care mi se pare că, sub titlul de *Scrisele unui vânător*, a împrăștiat și dezvoltat cu un talent admirabil și de tot original în sălbăticia sa, acel tabel al stepei din Rusia meridională, pe care l-a schițat mâna de maestru a lui Gogol și pe care eu am început, mai adideauri, să-l jumulesc ca să-mi dreg și să-mi înpodobesc cu strălucitoarele lui pene păunești, ceea ce spusese despre Bărăganul nostru condeiul meu cel smead, molatic, searbăt și spălăcit ¹⁾.

---

1) Am vorbit despre Aksakof după aprecierile d-lui Hasdeu. Poate că făceam mai bine a-l trece cu vederea, precum aș fi făcut poate și mai bine să nu mai fi pomenit, în această epistolă, nici despre Gogol, nici despre orice alt scriitor rus. La noi acum, când vorbește cineva despre slavoni, fie în materie de literatură, fiologie, de istorie și mai ales de agricultură, apoi îl ia lumea la ochi, și-și aprinde paie în cap. Se găsesc chiar unii mai radicali, mai puriști, mai români decât toată «semeția românească», decât toată «terrina românească», ba și decât «boii românești», cari-l izbesc și cu câte «una mostra de critica» de-i răsună creerii. Sper că eu unul am să rămâi nevătămat, deși un amic, citind epistola mea în manuscris, m'a anunțat că are să se supere pe mine autorul «Revizorului general», care s'a jucat iarna trecută pe teatrul Național din București. Această amenințare eu însă am privit-o ca un ce cu totul impo-

Ca și Aksakof, Ivan Turgenief a scris un șir de istorioare vânătoarești, ale căror scene se petrec când într'una din acele păduri bătrâne de mesteacăn, de brazi și de anini, ce cresc sub cerul înorat al Rusiei, pline de sitari, de cocoșari sălbatici și de ierunci, când într'un sohat fără margini unde, printre copitele sglobiilor mânji ce pasc în herghelii, se strecoară pitpalacul limbăreț, când pe un heleșteu cu zăgaz de taraci, din trestiile stufoase ale căruia se înalță în aer plotoane colțurate de rațe sălbatic.

«Aidem la Lgov!» — îi spune într'o zi tovarășul său de vânătoare, Iermalai, curat tip de țaran muscal, plin de frica Țarului, a Stăpânului și a lui Dumnezeu, dar priceput și meșteșugareț la vreme de nevoie: — «Aidem la Lgov; acolo o să împuști *batiușca*, rațe cât vei binevoi să-ți placă»; și cu toate că rața

sibil, căci amabilul și spirituosul autor știe bine cât am stăruit eu pentru ca comedia d-sale să se joace precum o scrisese și apoi oricine poate vedea în fașioarele «Revistei Contemporane» de estimp, unde această comedie se tipărește, cum că numele lui N. Gogol figurează în fruntea imitațiunii române. Nu aci dar și-ar avea locul vreo imputare de a se tăinuî cumva numele autorului original. Dar să ne închipuim că ar ajunge pricina la adică, oare atunci l-ar tăia capul pe d-l Petre Grădișteanu, d-nialui care de când este n'a «manatu boi românești, injugati cu jugul romanesc, la aratu românesc, cu stremurare românească, etc., etc., etc.», s'ar pricepe oare d-nialui ca să ne toarne «una mostra?...» Non licet omnibus adire Corinthum!

sălbatică n'are nici un preț în ochii unui ade-vărat vânător....¹⁾).

Acum înțeleg, amice, pentruce tu nu ai vorbit în cartea ta despre aceste zburătoare care însă din punct de vedere al ornitologiei na-ționale nu sunt tot așa de vrednice de ne-socotit, de vreme ce este un vânător din cei de frunte dela noi pentru care Petrache, pre-paratorul dela muzeu, a împăiat peste trei zeci soiuri felurite de rațe sălbatice, împușcate toate pe bălțile dela Greaca și dela Căldărușani, pe eleșteele dela Ubilești, dela Coconi și prin alte locuri tot vecine. Ar fi interesant de a culege numirile poporane ale acestor specii de rațe, chiar dacă uneori ele nu ar ține seamă de bunacuviință a saloanelor ; apoi ar trebui confruntate cu cele despre care vor-besc naturaliștii sau cel puțin cu cele zugră-vite în cartea lui Chenu, *L'Ornithologie du chasseur*. Iată un supliment pentru a doua edițiune a *Manualului* tău!

Poate că atunci, vorbind cu osebită laudă despre adaosele ce vei fi făcut operei tale, după ale mele povățuiri, voi sfârși eu istoria

---

1) Așa începe una din povestirile lui Turghenief, care, toate, coprind câte o mică scenă de obiceiuri ale câmpenilor Rusiei, fie boierasi de țară, «odno-dvordzi», fie neguțători, «kupti» fie robi țărani, «kre-postanii», precum erau sătenii până acum vreo zece ani în limba lor, foarte ceremonioasă și dulceagă, dau numirea de «tata, tătucă, (batiușca)», mai marilor, dela împărat până la pârcălab.

lui Iermalai, carele p'aci, p'aci erà să se înce în balta dela Lgov, împuşcând rațe ca un păcătos ; iar deocamdată mă mărginesc a spune, în trei cuvinte, că descrițiunile lui Turgenief sunt curate tabeluri ieșite dintr'un penel de meșter :

Ca pictura și poezia !¹⁾

De câteori, citindu-le, mi s'a părut că-mi trece pe dinaintea ochilor una din acele simple priveliști ale naturii, în care pictorul olandez Ruysdael a știut să răspândească o umbră de melancolie care pătrunde așa de adânc în inimă ! Pe povârnișul unei păduri a cărei verdeață începe a se pâlî de suflările toamnei, se deschide un drum nisipos ce se pierde în zarea întunecată a depărtării, sub nori posomorîți ; vântul bate și apleacă crăcile pe jumătate goale ; pământul e presărat cu frunze uscate, ce par a se rostogoli fășiind d'alungul căii. Un biet drumeț cu o sarcină de nuiete la spinare, suie cu greu dealul, urmat de trei câini. Atât și nimic mai mult²⁾. Dar chiar și în umbletul apăsăt

1) *Horatii*, *Ars poetica*, v. 361.

2) *Iacob Ruysdael*, (1363—1681) născut în Harlem, a zugrăvit numai peisage în care alții și mai cu seamă Wouwerman și Berghem, au adăogit uneori persoane și animale. Tabelul de care vorbim se află la Luvru, (*Le buisson*, No. 471) unde l-am admirat adesea, precum și altele la Paris, la St. Petersburg, la Dresda. Aci e și peizagiul Ruysadel care poartă numirea de «Vânătoarea», cu figuri lucrate de Vander Velde.

al călătorului se simte tainica întristare a firii ; dintr'însul și din toate se resfiră peste tot tabloul, acel farmec duios în care inima ome-nească cu plăcere se afundă, când uneori fugim oboșiți de lume și rămânem singuratici și ne-turburați în mijlocul nesimțitoarei sălbăticimi.

Fi-va oare și aceasta, una din simțirile în care își găsesc a lor mulțumire vânătorii izolați? De este așa, apoi a trăi câteva ore cel puțin numai cu sine și departe de ochii acelor cari în lume îți urmăresc gândurile și mișcările, sau cu grijă sau cu ură; a se simți singur, ființă cugetătoare, în fața unei firi întregi fără de simțiri și a-și pune toate silințele spre a o supune la a sa voință; iată negreșit o nobilă ispită pentru mândria ome-nească, și dacă dânsa ajunge a se însuși în trudele singuraticiei vânătorii, apoi neapărat acea vânătoare este o mândră, o nobilă patimă.

A iubi, a bea și vână, iată vieța omului
La fiii Tirolului!—popor eroic și mândru,
Munteni ca acuila și liberi ca aerul!

Nu e treaba lui de a mână plugul.
El doarme pe zăpadă; mănâncă dacă ucide:
El trăește în aerul cerului, care e numai al lui D-zeu.
Aerul cerului? aerul tuturor feciorelnic ca și focul?

Tu, Tirol, tu n'ai nimic, nici temple, nici avuții,
Nici poeți, nici zei!—nu, n'ai nimic, țară de vânători!
Dar amorul inimii tale poartă un falnic nume?
Libertatea 1)

---

1) *Alfred de Musset, La coupe et les lèvres: In-vocation.*

Așa cântă poetul vieța unui popor de vânători, care în singurățiile muntoase ale Alpilor, trăește de secolii pândind vulturul și căprița pe piscuri fără urme. Arta chiar l-a identificat cu ideia vânătoriei și cine poate spune că n'a văzut adesea tablouri în care, pe o pajiște înverzită cu brazi uriași, trec Tirolezi cu pălăriile lor țuguete și împodobite cu pene de păun, purtând pușca pe ai lor umeri, iar pe stânci albicioase ce se pierd în văzduh, s'arată sfieată capra neagră cu cornițele-i crescute în formă de cârlig. Există mai ales în Germania meridională, în Bavaria și în Austria, printre Șvabi și Stirieni, o școală întreagă de pictori cari reproduc neîncetat asemenea scene; dar trebuie să și spunem că magnetul lor pitoresc s'a cam trezit, chiar prins pornica lor înmulțire. Vorba Francezului.

Bun e și Tirolul; dar iar prea mult nu trebuie

sau ca să fim mai clasici și să aplicăm artelor axiome de o natură mai filozofică, mai poetică, mai estetică, să amintim regula pe care s'a întemeiat mult cumpătata cultură a poporului elen și pe care Pindar, printre alți mulți poeți și prozatori greci, a exprimat-o într'astfel:

Trebuie ca în toate și în totdeauna omul să caute dreapta măsură¹⁾.

---

1) *Pindari*, Pythia, II, v. 34.

Ce bine ar fi fost,—nu este așa amice? — să-mi fi adus eu mai de mult aminte de o așa înțeleaptă învățătură! Ai fi scăpat mai ieftin și ți-aș fi cruțat multe din rătăcirile netrebnice, din cărările înfundate, din cotiturile zadarnice, din urmele pierdute, din *minciunile* vrednice de cel mai îndărătnic vulpoi, prin care te mân fără de milă, de când ai avut păcatul să iei aceste foi în mână.

Să voiu eu însumi a rezumă acuma câte am spus până aci, zău, nu știu de așa putea. Măcar în privința artelor vânătoarești s'ar conveni însă să-mi adun în mănuchi notițele risipite aci ca așchiile și ca surcelele ce se împrăstie fără folos când, cu o teslă rău mănuită, o calfă de dulgher stângaciu ciopârtește bârna care ieșise mândră și temeinică din pădurile, unde sub paza Domnului ea a crescut în largul ei.

Dar cum? Să mai vorbesc iarăși despre plastica vânătoarească a anticilor, cu idealul lor întrupat în statua Dianei vânătorițe, cu expresivele lor baso-relievuri cinegetice de pe arcul lui Constantin, cu picturile lor curioase din mormântul Nasonilor? Să ne mai întoarcem la vânătorile concertante ale Sasanizilor din muntele Bisutun? Ș'apoi d'acolo să răsărim tocmai în fundul Europei, ca să scotocim în peșterile Dordoniei, siluete de fiare antideluviane sgârâiate de Samoiezii Franței? Și aci să-mi găsesc beleaua cu Galii, vânătorii cei vestiți, pe cari eu am uitat să-i

pomenesc, și pe dâșii, și pe câinii lor așa mult lăudați de toată antichitatea, și mai ales pe zeul lor *Cernunos*, a cărui căpățână, frumos împodobită cu o minunată pereche de năprasnice coarne de cerb, s'a descoperit la 1711, chiar în temeliiile catedralei din Paris și șade acum în rând cu zeii pe un altar păgânesc, expusă la privirile și la răsgândirile tutulor oneștilor consorți pariziani cari se preumblă curioși prin instructiva grădină a Muzeului dela ospelul Cluny? ¹⁾.

Să trecem, să trecem înainte. uitând miniaturile scălâmbate și ticluite de prin cărțile didactice ale secolului de mijloc; să nu ne oprim nici la gravorul Albert Dürer, nici la sculptorul Jean Goujon, cari fiecare au creat în treacăt câte o splendidă emblemă a vânătoriei, unul în spiritul mistic al Germaniei,

---

1) Catalogul Muzeului, No. 3. «Un altar cu patru fețe, sculptate cu câte un bust de zeitățe fiecare». Această figură este gravată în *P. Lacroix*, «Les arts au Moyen âge et à l'époque de la Renaissance». (Paris 1869), pag. 353. — Dacă-Galo-Romanii aveau pe zeul cornorat «Cernunos», Daco-Romanii au avut și ei un «Joe Cerneanu» (Jovis Cereni), despre care se face vorbă într'una din tablele cerate, descoperite la 1690 în Abrudul Transilvaniei, și publicate mai întâi de *Massmann*, «Libelus aurarus» (Lipsca, 1840) și mai de curând de *R. P. Tim. Țipariu*, în «Archivul pentru filologie și Istorie» (Blaj, 1867), p. 72 et sq. Nu putem ști dacă Jovele dacic aveă și el coarne ca cel galic, dar e probabil că numele lui proveniă dela colonia Zernes sau Cerneții de pe malul Dunării (*Massmann*, op. cit., p. 116—118).

celalt după ideile elegante și răsfățate ale Francezilor.

Ajunși în timpul Renașterii, să mai salutăm încăodată, dar de departe, pe marele Rubens, care a zugrăvit luptele dramatice între fiare și oameni, iar nu vânători după cum le cerem noi. Amicul său însă, Snyders, îndată ne va împacă prezentându-ne pe dobitoacele codrilor, turbate și îngrozite de goana vânătorilor. Wouwerman ne va abate un moment dela trudele vânătoriei spre a ne desfătă cu plăcerile ei câmpenești și galante. Dar apoi pictorii francezi din gloriosul secol al Ludovicilor, Desportes și Oudry, artiști pătrunzători și dibaci în studiul naturii, însă cumpătați în pornirile ei ca tot aparatul pompos al regeștilor petreceri, ne vor strămuta din nou în pădurile cu vânat și în mijlocul haitelor de câini. La dâșii încolțește sub penel figura corectă și deșteaptă a prepeli-carului.

Neamțul Ridinger, păstrând și inventariind pe deoparte tradițiunile oficiale ale artei din secolii trecuți, se alătură pe de alta și mai mult, în naivitatea sa germanică, de sălbă-ticia naturei.

Cu secolul nostru apărură Sir Landseer și Horace Vernet. Inzestrați amândoi cu talente, unul deschide orizontului dramatic al vânătorilor de cerbi din munții neguroși ai Scoției; celălalt rechiamă, cu mai mult instinct vânătoresc decât Rubens, priveliștea animată

a periculoaselor vânători din pustiile prigo-rite ale Africei.

Operile acestuia dau naștere la o școală de pictori moderni, cari își aleg subiectele de tablouri în vânătorile de prin tot felul de țări streine și depărtate de continentul nostru. Acea școală noi am numit-o *Școală de pictură vânătorească exotică*.

După Landseer, carele pe lângă cerbi a mai zugrăvit și câini, cai, *lorzi* și *ladiese* engleze, — imitat în Franța de Alfred Dedreux, — a răsărit o *Școală de pictură vânătorească a sportului*.

Apoi, pe o treaptă mai modestă a societății, în Englitera, în Franția și chiar în Germania, s'au ivit pictori cari au reprezentat serios vânătoria cea mică, cea cu prepelicarul și au creat astfel, — în lături de toți caricaturiștii din aceleași țări, ce neîncetat se leagă de biata breaslă a vânătorilor mărunți, — ceea ce am putea numi *Școala de pictură vânătorească burgheză*.

În fine Elveția și Tirolul, piscurile și căprițile, au inspirat pe numeroșii artiști cari constituiesc romantica odraslă a *Școalei de pictură vânătorească alpestră*.

După această nomenclatură substanțială și după această clasificățiune sistematică a artelor vânătorești, și cel ce va cuteză să zică că eu nu am cunoștințe speciale în arte, nici metod în scrierile mele, îl rog să poștească dumnealui la întrecere cu mine și să-mi spue,

drept probă, cării școale de pictură vânătorească atribue d-lui tabla zugrăvită de sub umbrarul cârcimei lui Kir Ioniță Buzdrună, de la morile Ciurelului, unde trec Nemții la vânătoare, în care tablă figurează, pe un fund portocaliu, un vânător albastru trăgând cu pușca într'un iepure roșu, care ține vesel în labe o ploscă cu vin, și toate acestea înconjurate cu următoarea deviză, pline de dulci și scusite ademeniri pentru orice vânător :

Dacă te duci la vânat
Vino 'ncoa să zici vivat
Dacă vrei să 'mpuști tun
Ia poștește la ghinu bun.

Amice autorule, mi-aș lua acum ziua bună dela tine și m'aș închină ție cu plecăciune, mulțumindu-ți pentru momentele plăcute ce m'ai făcut să petrec, mai întâi citindu-ți cartea și apoi gândindu-mă la dânsa, ca să îndrug toate aceste nevoiașe glume, *difficiles nugæ*¹⁾. Dar și aci nu mi-e teamă că o să te superi, socotind că ai vrut să te las singur singurel, tocmai sub umbrarul lui Kir Ioniță.

Să căutăm dar, pentru acest *ite missum est* al tovărășiei noastre vânătorești, un aer mai curat, mai înviator, în care vechia noastră prietenie să se simtă mai la locul ei,

---

1) *Martialis* «Epigram.» II. 86 :

«Prost lucru este când se ține omul de glume nevoiașe
Și nerozească treabă sunt fleacurile.»

unde să putem repeți împreună versurile lui Musset pe care ni le ziceam și acum vre-o cincisprezece ani :

«Da! vieața e un bine, și veselia e o beție.
E un dulce lucru de a se bucură de dânsa fără temere
[și fără grije;
E un dulce lucru de a scribă tot zeii din tinerețe,
De-a fi trăit trei treizeci de ani după cum a voit
[Dumnezeu
Și... încă așa de tineri, a fi prieteni vechi». ¹⁾
Prietenii, da; dar tinerii...!? nu prea tocmai.
«Deșteaptă în tine o nouă virtute, băete; astfel vom
ajunge până la stele». ²⁾

Dar ca să căutăm și să găsim acel loc dorit trebuie, amice, să te mai îngrijești despre un mertic de răbdare, trebuie să faci din nou inimă vitează. Haidi!

De a te duce drept la stele, nu prea am speranță; dar vino cu mine până colea, în munții Buzăului, și poate că vei petrece pe acolo și tu câteva minute plăcute, cum am petrecut eu, sunt acum câțiva ani, rătăcind cu ochii pe plaiuri încântătoare, iar cu auzul și cu gândul prin fantasticele regiuni ale basmelor vânătoarești.

---

1) *Alfred de Musset. Poésies nouvelles* Sonet à Alf. T. 1838. Ce zici? sau vorba Românului; «Vrabia puiu!»

2) *Virgilii Aeneid IX. v. 641.*

X.

Pe o frumoasă zi de vară mă odihnisem câteva ore la schitul Găvanul, — o minunată înfundătură călugărească din munți, câteva colibe și o bisericuță de bârne, semănate printr'o pajiște smălțuită cu flori, pe care o încinge un semi-cerc de nalte stânci peștrițe, ce poartă numirea foarte nimerită de Curcubeată. De acolo plecai călare ca să merg la Bisoca, sat în două chipuri interesant: mai întâi fiindcă de sub dealul pe care el șade, isvorește Peceneaga, un pârâu cu nume prețios pentru etnografii țării; al doilea pentru că într'însul trăesc și se prălesc din neam în neam, cei mai frumoși bărbați din tot plaiul împrejmuitor. Ca probă despre această din urmă particularitate a satului Bisoca, — particularitate pe care am putut mai târziu s'o constat în toată întinderea ei, — aveam cu mine, drept călăuză dela Găvanul până acolo, un voinic Bisocean, un fel de oacheș Apolon muntenesc, care cunoștea ca în palmă toate cotiturile munților și se mai pricepea și la multe altele, căci era și vânător, și cioban, și cosaș, și cântăreț la biserică, și cântăreț cu cavatul, — Doamne iartă! pare-mi-se că mai meșter era la fluier decât în strană, — ba încă știă să spună și basme de-ți era drag să-l ascuți.

Cât a ținut calea, — vre-o șase ore, — gu-

rița nu i-a tăcut. D'apoi nici eu nu-i dam vreme să răsufle: «Bădiță, ce livede e asta?» — îl întrebam, trecând prin niște guși de văi care mă îmbătau cu dulcele lor miros de fân proaspăt cosit. — «Cum se chiamă ierbele celea care par împletite și la vârf găitănite? — Și el îmi spunea numirile tuturilor florilor, ierbelor și burienilor, arătându-mi chiar și pe acelea care sunt bune de leac: — «Ceea este dobrîșor și cealaltă ghisdeiu; asta e laptele-stânței și astălaltă, zârnă-mițoasă; ici iată brândușe și colea dedeței; apoi lobodă și drob, vâzdroagă și siminoc, iarba-ciutei și piperig, pojarniță și sefterea» și altele multe.... Dar cine le mai ține minte! D'aș fi stat să le însemnez pe toate, poate că îmi va da și mie Societatea Academică să lucrez, — nu, vai de mine, la *Dicționarul* cel cu vorbe numai plivite, alese și mai cu seamă croite de pe curata lătinie, — ci la *păgubașul de Glosariu*, unde procopsiții noștrii lexicografi și scornitori de graiu nou și pocit asvârlă ca borhot, mai bine de jumătate biata frumoasa noastră limbă românească.

Din norocire, Bisoceanul meu nu știà nimic despre chipul cum ne batem noi joc în orașe de ce avem mai scump rămas dela părinți, și el, în limba sa pe care aș dà ani din viețã-mi ca s'o pot scrie întocmai după cum el o rostià, în acea limbă spornică, vârtoasă și limpede a țáranilor noștri, îmi povestià pãsurile și plăcerile oamenilor dela munte.

Când ajunserăm pe muchea plaiului ce desparte văile despre Buzău de cele despre Râmnic, priveliștea, din veselă și plăcută ce eră, se făcù deodată măreață.

În spate aveam culmea întinsă a Penteleului, starostele munților din Buzău, și pe sub dânsul se rânduiau, ca trepte ale unei scări de uriași, plaiul Răboiului, munții Neharnița, ambele Mușe, Măcieșul, Brezeul, Piatra-penei, Carâmbul și multele mai așezate; dar drept în fața noastră, adăpostite sub picurile semețe ale Furului și ale Steșicului, se înălțau, ca niște păreți suri și măcinați d'alungul unei perdele de brădet, stâncele Năculelor la poalele cărora se așterneà, întocmai ca un lăicer verde și înflorat, o poiană largă și desfătă.

Intr'adevăr ai fi zis, ca balada păstorească, că acel picior de plaiu este întocmai o gură de raiu.

Stam și mă uitam cu acea uimire produsă adesea în noi de priveliștile neașteptate ce ne izbesc vederile pe unele culmi despărțitoare de văi. Călăuzul meu care, cum am spus, aveà sămânță multă de vorbă, mă deșteaptă din acea mirare mută; — «Așa-i, Domnule, că's mândre *Pietrele fetei* dela Năcule? Văd c'ai rămas cu ochii la ele; dar mi-te, când ai ști și povestea lor?» — «Apoi ce mai stai, voinice?» — îi răspunsei cu grabă; — «spune-o, dacă o știi. O să-mi țină de urît pe drum». Și Bisoceanul meu, care atâta așteptă, începù

a-mi spune următorul basm, povestindu-l în al său graiu poetic și armonios, pe care în deșert mă voi silii eu a-l rechemă în amintirile mele :

«Basmul meu, boieri domnia-voastră (aveam cu mine pe un Neamț, care nu înțelegea românește) basmul meu e cam copilăros: dar paremi-se că nu e tocmai fără de folos»!

Așă fù precuvântarea lui și, precum zice bătrânul Omer :

După a lui limbă decât miera mai dulce curgea viersul¹⁾.

«In vremea de demult, pe când oamenii de pe lumea asta știau și puteau mai mult decât ce pot și știu cei de acum, pe când pruncul de trei zile îți număra numai într'o clipă toate stelele de pe cer, și vedeă cu ochisorii cum crește iarba câmpului și auziă cu urechile cum sfârâie fusele când toarce păiajinul... pe vremea de atunci trăiă în plaiurile Buzăului, o împărăteasă tare și mare, pe care o chiemă Doamna Neaga²⁾. Ea își aveă pa-

1) *Homeri Iliad.* I, v. 249 :

2) Poate că tu sau altul îmi vei spune că Doamna Neaga, cea de la Cislău, dela Lapoș și dela Tisău, n'a fost tocmai pe când cu Por-Împărat, de vreme ce dânsa trăiă în al XVI-lea secol, și a dăruit chiar mănăstirii Bratskii din Kiev, la anul 7107 (1600), o cruce ferecată care s'a și reprodus în publicațiunea rusească, în anul al 4-lea (1840), pag. 436 et sq. Acestea le știu și eu, ba am și acasă o cărămidă luată din ruinile cetății Doamnei Neagai, din pădurea Cislăului, care

latele ei tocmai colo, în codrii Cislăului, unde se văd și astăzi, pe o măgură mare ocolită cu pâraie, temeliile de zid ale cetății ei, iar grădinile și livezile în care ea se preumblă când i se făcea urît acasă, și le avea pe colnicele Lapoșului, unde stă și acum puțul ei cu colac de piatră, săpat cu slove pe care, zău, nici cei mai cărturari din ziua de astăzi nu le pot ghici.

«Din toți copiii câți Dumnezeu îi dase și îl luase înapoi la sine, Doamna Neaga rămăsese în văduvie numai cu un fecior pe care-i iubiă ca lumina ochilor. Eră și drăgălaș, — bată-l fericea — puiul de împărat! Mândru ca strălucitul soarelui la amiazi, blând ca razele line și mângâioase ale lunii, sprinten ca luceafărul sclipitor al dimineții și înțelept ca și întreaga tărie a cerurilor. Nu știă maică-sa nici lumea toată cu ce să-l mai desmierde, atât eră tuturor de drag și de plăcut.

«De micuț îl dase Doamna la carte și când abia începuse tuleile bărbii să-i umbrească pielița copilărească, el vorbiă pe derost toate limbile de pe lume, ba încă înțelegea și grăiurile tănuite ale păsărilor și ale fiarelor.

«Atunci Doamna cu inima îngânată între dor și bucurie, îi vorbi așa: — «Fătul meu,

---

de sigur nu denotă o mai mare vechime. Dar, de unde să aștepti dela un biet muntean din Bisoca, atâta erudițiune în istorie și archeologie? — Notă *ad laudes gratesque B. P. Hasdeo*, căruia datorez cunoștința și desemnul crucii dela Kiev a Doamnei Neagăi.

cartea câtă a fost, ai învățat-o toată din scoarță până în scoarță; acum, ca să te faci om pe deplin și voinic cu temei, precum se cade unui bărbat și mai ales unui fecior de împărat, toți de toate părțile îmi spun că trebuie să te duci lumea să o colinzi, ca să încerci și să ispitești vieața prin tine însuși și să afli multe și mărunte ale lumii, care se vede că în carte nu se pot scrie, Du-te copilul meu; mergi de vezi și de învață: dar câtă a nu te prea depărtă de pe ici; adu-ți aminte, voinicelul meu, că pe câtă vreme nu te va simți mama colea în preajma ei, grija, chinul și mâhnirea din sânu-i nu vor lipsi».

«A doua zi, disdedimineată, feciorul de împărat, mai mult vesel decât duios, își luă ziua bună de la Doamna, maică-sa, care se siliă, sărmana, pe cât putea, ca să-și stăpânească plânsul și obida ce o înecau. Eră vesel voinicelul, fiindcă în curțile palatului îl așteptau ca să-l însoțească în cale o sumă de

boeri mari ai oștilor,
puterea domniilor
și groaza dușmanilor,
toți călări și înarmați
cu săgeți, cu buzdugane
și la brâe cu arcane,
gata-a merge după soare
să înceapă 'n vânătoare
după urși și căprioare,
după păsări galbioare,
ce sunt bune de mâncare
și plăcute la cântare.

«Apucară în spre miazănoapte și trecând pe Scărișoară, unde-i lesne cu-i scoboară, luară apa Buzăului în sus tot cântând și veselind. Răsunau dealurile și văile și apele râului pe unde treceă mândra ceată de voinici. Dar când sosiră la înfurcătura Bâscei, acolo unde se așterne o poieniță verde umbrită de plop, de stejari și de fagi, feciorul de împărat deodată își oprî armăsarul în loc și în gura mare strigă așa către soldații săi: — «Măi frați! «vedeți colo drept în sus muchea înaltă și «pleșuvă a Penteleului; acolo am să mă duc, «tot în fuga calului, cine poate, ție-se după «mine!». — Și dând piteni sprintenului său fugar, ca un fulger se repezî prin valea îngustă a pârâului. Sub copita pitenogului, pietrele scăpărau, apele clocotiau, pulberea în sus se înălță, cu nōrii s'amestecă, și apoi în jos iar cădeă, vâlceaua înegură și pe voinic mi-l ascundeă cu totul din vederile boierilor, cari rămăsese departe, departe în urma lui.

«Trecu el ca în sbor, cu fugarul spumegat, prin valea Rozilor, pe sub muchea Paltinului, pe la gura Teghi; sări ca un zmeu pe deasupra Curselor de piatră; își zări ca prin vis chipul oglindit în apele cătrănite ale Ghenei Dracului, și printre brazi, printre molfiți, priatre afini și ienuperi, suî mlaca Cernatului până în vârful muntelui. Sbură calul nebun cu coama și cu nara în vânt; iar călărețul, cu mințile răpite de mulțumire, sorbind cu desfătare în piept mirosul răcoros al

brazilor și al florilor, dor că se simția dus ca vântul și ca gândul, peste stânci, peste verdeață, peste gol și iarbă creață.

«Când fù la amiazul mare, fugarul stătù locului și feciorul de împărat se trezi singur singurel chiar deasupra Penteleului. Jur împrejur, cât cuprindea ochiul, zări numai creste de munți, cari mai mari, cari mai mărunți. Dar mai presus de toți se ridică creștetul gol, de pe care el privia și vedeă, jos pământul cu verdețile, cufundându-se în toate părțile, iar sus. cerul limpede și senin, scăldat numai în raze de lumină. Soarele dogoria drept d'asupra și în arșița amiazului, pare că contenise orice adiere; nici o suflare nu se simția, nici un sunet, nici o mișcare.

«Stă mărmurit voinicul; — nici că mai pomenise el așa tăcere, așa pustiu, așa mândrețe! — când deodată, pe sub roata aurită a soarelui, se ivi o pasăre măreață, un vultur negru cu aripele falnic întinse. Degrab puse voinicul mâna pe arc, îl încordă și gata eră să repeadă săgeata, când pe sus auzi vulturul croncănind în limba sa cea păsărească :

«Impărate luminate,
nu-mi luă zilele toate;
ia-mi-le pe jumătate;
că-ți voi da eu nestemate,
chiar piatra zamfirului,
limpezimea cerului!»

«Feciorul de împărat destrună arcul, minunat de așa cuvinte; iar pasărea, drept mul-

țumită că o iertase cu vieață, lăsă să-i pice din cioc pe oblâncul șelei voinicelului o piatră de zamfir mare și frumoasă, limpede și albastră întocmai ca seninul cerului.

«Din ceasul când căpătă această nestemată și o puse în sân, nu mai rămase pasăre pe cer care să nu fie robită la voința lui. Pentru dânsul, toate sburătoarele, mândri păunași, sălbăticoși cocori, bufnițe cobitoare, șoimi dârji, găinușe moțate, dumbrăvence cu aripi verzi, pupăze cu creste bălțate, grauri pestriți, sitari, dropii și ienurici, toate picau ca fermecate, când ieșia el la vânătoare; iar de se preumblă numai prin codri și prin livezi, mierlele și privighietorile, pitulicele și sticleții, presurele și sfranciocii, petroșeii și sfredelușii, botgroșii și scatii, țoii, țintezoi și pițigoii, toți îl întâmpinau peste tot locul cu dulcile lor cântări; cucul îi vestiă la tot ceasul mulți ani cu noroc, și prigorii cu pene albastre, îl însoțiau pretutindenii, chiuind și sburând vesel d'asupra capului său.

«Trecu o zi, trecură două, ba mai trecură și alte nouă și voinicelul nu se îndură ca să se înstrăineze dela mândrele plaiuri ale Buzăului, în care el domniă acum cu voie bună peste toată firea sburătoare câtă fâlfâie sub soare. Noaptea pe la cântători, până a nu se revărsa bine de zori, el eră purces la vânătoare, și mai adesea seara îl apucă prin păduri, ucigând și stârpind alte păsări cobitoare ce se arătau numai prin întuneric.

«Rătăciă într'o zi pe culmea păduroasă a Istriței, — tocmai colo jos, la curmătura dealurilor, sub care încep a se așterne câmpiile, — când deodată, fără veste, pe la sfințitul soarelui, se ridică din vale un vânt mare și turbat care îndoia fagii, frângea plopii, smulgea ulmii și clătină cu urlet tot codrul și tot muntele. Intr'o clipă, norii de pretutindeni la un loc se adunară, negurile se îndesară, și peste tot cerul se destinse un pod întunecat de fier și de aramă, peste care trecea și se învârtia sfântul Ilie, încurându-și armăsarii cu tunete și cu plesnete, și scăpărând numai fulgere și trăsnete de sub roatele carului său. Apoi dintr'o năprasnică detunătură, se sparse deodată podul, brăzdat de mii de săgeți luminoase și începù a curge pe pământ, o ploaie groaznică.

ploaie cu șiroaie
de făcă piraie:
ploae cu bășici
de strică potici;
ploaie spumegată
'necă lumea toată;
ploaie de potop
făcă lumea snop.

«Când se mai potoli furtuna, feciorul de împărat cătă a se urni din scorbura unde stătuse pitulat; dar el nu mai știù încotro s'apuce, așa de tare eră în codru, și frunza deasă, și noaptea întunecoasă, și calea pietroasă; pe unde cătă urma umblată, urma eră ștearsă;

pe subt atâtea frunzare căzute, toate cărările se făcuse nevăzute. Nu vedeà, nu auzià, nici în greul pământului, nici în uşurelul vântului ; numai când trăgeà bine cu urechia, îi venià din depărtare la auz chiotul ghionoei ce-şi ascuţià noaptea ciocul de coaja copacilor, şi miorlăitul cucuvăilor care se chemau jalnic una pe alta prin mijlocul beznei ; apoi uneori îi treceà repede pe dinaintea ochilor şi câte o umbră neagră de lăstun ră-tăcit, care cădeà din văzduh, cu lungile-i aripe îngreuiate de ploaie.

«Toată noaptea ar fi umblat el fără spor ; dar noroc că aveà cu sine pe coteiul lui cel mai bărbat, cel mai priceput, cel mai credincios.

Miclăuş câine 'nvăţat
 ştià seama la vânat ;
 el apucă spre colnic,
 uşor, sprinten şi voinic :
 tot spre vale se lăsà,
 şi cărarea căuta,
 botul prin iarbă vârand,
 urmele tot mirosind.
 Urma-i ici, urma-i coleà !
 Miclăuş n'o mai pierdeà,
 p'întuneric o simţià,
 noaptea 'ntocmai ca zioa.

«Astfel, cu câinele călăuză bună, voinicul apucă d'alungul în jos, valea Orgoei. Prin volbura apelor ei se rostogoliau acum cu vuiet, rădăcinile de copaci şi bolovanii de piatră, surpaţi dela munte. Şi câinele şi stă-

pânul umblau încet și cu sfială pe costișul lunecos; dar când ajunseră tocmai d'asupra priporului de unde se văd, în poală, urmele unei cetăți de Uriași și brazda vladnică a Troianului, Miclăuș stătù în loc mârâind ca în preajmă de vânat. Voinicelul sticli ochii. Flăcăraie alburii ieșiau pe acolo din pământ și zburau d'asupra tainiței unde stătură ascunse, atâta mare de vreme, comorile dela Pietroasa, cloșca cea vestită cu puii ei de aur; dar la lumina sclipitoare a văpaielor, vânătorul zări printre ierburi și pietroaie, căpățâna lungăreață a unui dihor care, cu ochii răsleți cătă drept la dânsul. Trupul și coada, dobitocul și le încolăcise, le făcuse ghem în fața coteiului, cum fac dihorii când n'au loc de scăpare în vizuinile lor de sub pământ. Voinicul nostru erà gata să asvârle într'însul ghioaga lui cu ținte poleite ca să-l prăpădească, când dihorul începù a chițâi în limba lui de lighioană și a zice:

«Impărate luminate,
nu-mi luà zilele toate:
ia-mi-le pe jumătate;
că-ți voi da eu nestimate,
chiar piatra smarandului,
verdeața pământului! .

«Feciorul de împărat, aducându-și aminte cât de bun augur îi fusese asemenea vorbe din graiul vulturului, lăsă ghioaga jos și goni câinele în laturi; iar lighioana, bucuroasă de a se simți scăpată, începù să râcăie țărâna cu

labele și scoase dinaintea voinicului o piatră de smarand, mare și frumoasă, de strălucia verde și rămurată ca spicul crud al grâului, ca rodul pământului.

«Atâta fu voinicului până ce ridică de jos smarandul fermecat și-l băgă în sân; ș'apoi de atunci înainte toate jivinile câte se târăsc prin țărână și câte se ascund pe sub pământ, toate îl cunoscără pe dânsul de stăpân. Viezurii cu peri suri, lungi și drepți ca țepele, și bursucii somnoroși, cari ies numai noaptea din vizuini; șderii pădureți cu blana ruginie, deasă, moale și frumos netezită, și vidrele colțate de pe malul bălților; nevăstuicele cu trup prelung și mlădios și cu gușe albe, care se furișează printre răzoare, vânzând cuiburi de păsărele, și veverițele șugubețe cu coada vâlvoi, care sar zglobii pe crăcile copacilor ronțând alune, ghindă și scorușe; pințele cu labe scurticele la piept, iar la spate cu picioroange, care când umblă se saltă ca lăcustele, și căței pământului, — de le zice și suițe, — cari scot capul la amiazi din găuri ca să latre la soare; apoi mișunii cei cu gropanele pline de grâne și șobolanii din smârcuri; toate lighioanele până și cărțițele orbețe și aricii ghimpoși, ba chiar șerprii, gușterii și șopârlele, toate i se arătau lui în cale, sau să-l slujească la vreo trebuință, sau ca să piară de mâna lui, când aveă plăcere de vânat. Cu dânsul vulpile își cheltuiau de pomană viclenia minții și iuțea piciorului, căci de fiecare minciună

a vulpei, el află preà lesne mijloace o mie ca să-i vie de hac. Apoi și cu ursul cel mai sălbatic, el își făcea jucărie; fără secure, fără cuțit, el intră în vizuinea lui, se luau cu dâșii la luptă dreaptă și în totdeauna ursul cădea mort la pământ.

«Astfel prin văzduh, astfel pe sub pământ, el erà mai mare; de aceea și traiul lui erà acum și mai mult pornit pe vânătoare.

Când feciorul de împărat trecea pe dealul Balaurului d'a stânga Slănicului, lighioana cea înfricoșată, cu o falcă în cer și cu alta în pământ,

Șerpoaica cu solzii verzi,
—să n'o vezi, să n'o visezi!—

de grabă se svârcolià, se pitulà și se afundà până la gurile iadului, ca să nu o vază viteazul vânător, să nu-i rezeze cu paloșul șapte capete și să nu-i stingă șapte suflete. Oricât de mult se silià dânsul ca să-i apuce înainte, iazma iadului prididià cu fuga și voinicul rămâneà mereu să-și scoată necazul pe pasările cerului și pe lighioanele pământului. Da zi peste zi și nu puteà nimeri.

«Așa mai păți într'o noapte; și a doua zi, de ciudă și de mânie, se porni de pe dealul Balaurului în jos, când abià se mijì de ziuă și ajunse deodată cu zorile, când se deschideau florile, la valea stearpă și pustie a Pâclelor de glod.

«Dacă nu știți și n'ați văzut, să vă spui eu

că acolo și-a așezat necuratul cazanele cu catran și cu smoală colcotită: pe sub pământ gălgâie și fierbe glodul noroios, mai rece decât gheața, mai negru decât ceața; apoi, pe guri căscate prin tot ocolul acelei văi fără de scursoare, țâșnește tina în sus, când de o schioapă, când de o palmă, când de un stânjen și mai mult; la fiecare gură împrejur s'a durat mușuroiu, și balele cătrănite pe care Ucigăl-toaca le scuipe din văgăune, se scurg năclăite d'a lungul moviștelor, se adună în nomol, se usucă de vânt, se crapă de soare și aștern tot fundul văii cu o humă sură și jilavă, pe care nu se prinde, Doamne ferește! nici troscot, nici ciulini.

Când, de pe culmea vecină, feciorul de împărat făcù ochii roată d'asupra văii urgite, el văzù o biată căprioară rătăcită, călcând cu sfială prin nomolul uricios al mocirolei; mai departe o fiară sălbatică, un râstă stârcit la pândă; părul de pe dânsul, lung și subțire, alb și cu pete negre, se sbârlise în sus; urechile-i țuguiete cu pământufuri de peri negri la vârf, se ridicase drepte, și ochii lui, vii și pătrunzători ca ochii de femeie, scăpărau scânteii. Numai în două-trei sărituri de pisică, el ajunsese căprioara, se agăță de pieptul ei, își înfipse dinții în beregată și se gătiă să-i sugă cu desfătare sângele din vine, când voinicelul învârti repede praștia ca să o izbească în fiară. Dar ochii râsului, cari văd și în miezul pietrelor, zăriră ce i se gătiă;

el se smulse dela pieptul căprioarei și începù să latre în limba lui de fiară :

«Impărate luminate,
nu-mi luà zilele toate ;
ia-mi-le pe jumătate
că-ți voi dà eu nestimate,
chiar piatra rubinului
colcotirea sângelui !»

«Și-acum, pentru a treia oară, feciorul de împărat iertă vieața râsului, precum iertase pe a vulturului, recum iertase pe-a dihorului ; el strânse praștia pe mână, iar fiara, veselă și mulțumitoare că scăpase cu zile, scăpără din ochii ei o piatră de rubin, mare și frumoasă, roșie și vie, mai roșie decât fraga muntelui, mai vie decât para focului și întocmai ca sângele voinicului.

«Când o luă voinicul în mână și o băgă în sân, parecă îi mai crescù de o șchioapă inima într'însul. De aici îuainte toată firea cu suflarea erà pradă lui. Toate fiarele pe care iuțeala sângelui le împinge în fuga lor a se așterne pământului ca iarba câmpului la suflarea vântului, toate cele care trăesc din vărsarea sângelui, toate câte din sânge își iau puterea și prin sânge o și pierd, toate se supuseră și ele la voințele voinicului, ca păsările cerului, ca lighioanele pământului.

«Dinaintea unui așa minunat vânător,

cerbii dela munte
plecau a lor frunte,
mistreții colțați
cădeau împroșcați,

capra săltăreață
nu scapă cu vieață,
lupii din pădure
picau sub secure,
iepurii fricoși...»

Cam pe aci ajunsese cu povestea Bisoceanul meu, când deodată auzirăm la spatele nostru, o detunătură de pușcă urmată de un *Donner-Wetter-Saperment!* exprimat cu o energie de adevărat granadir kesaro-krăiesc. Ne întoarserăm iute ochii îndătăt; dar numai eră nimeni; tovarășul meu, neamțul, se făcuse nevăzut.

— «Sărăcuț de maica mea!» — strigă din băierile inimei Bisoceanul, — s'a răpus domnul *Ininger*. — (Acest fel găsisse el cu cale ca să localizeze titlul de inginer al tovarășului meu).

Alergarăm de grabă la locul de unde venise sgomotul și, subt o tufă găsirăm pe neamț răsturnat pe spate, dând din mâini și din picioare ca să se scoale; alături eră pușca lui din a cărei țevă ieșiă încă fum; puțin mai departe se țăvăliă o păsărică printre fulgii ei risipiți pe iarbă. Calul, de pe care căzuze inginerul, se zăriă departe în vale; cu șeaua pe dânsul, el apucase vesel și în goana mare drumul casei, lăsând călărețului libera facultate, sau de a rămâne unde căzuse, sau de a-și urmă calea cu orice alt mijloc de locomoțiune.

— «Bine, prietene, — zisei în sfârșit eu pătitului' după ce constatarăm că nu se află în

nici o primejdie, — «fă-mă să înțeleg mai întâi, cum ai căzut după cal?... Apoi, pentru ce ai tras cu pușca?... În sfârșit pentru ce te-ai depărtat de noi?» — La toate aceste întrebări, el nu aveă alt răspuns decât: «Asta, zău, nu știu!»

Călăuzul nostru nu eră mai puțin curios decât mine ca să afle cum se petrecuse lucrurile, dar el cel puțin găsiă însuși pentru toate, câte un cuvânt de răspuns și de mângâiere.

— «Lasă, domnule; nu e nimica, că ai căzut pe spate și te-ai rezimat în coate. Rău eră dacă cădea-i pe brânci, că putea-i nasul să ți-l frângi.»

Căutând apoi prin iarbă, el dete peste păsărica rănită și jumulită, care, sărmana, se svârcoliă ca vai de ea; eră o biată ciocârlie. Biscoceanul luând-o în mână, cunoscū îndată că eră ucisă, nu de alice, ci de ciocul gaiței: — «Cu bună seamă, domnule, dumneata ai vrut să tragi în pasărea răpitoare și nu vei fi nemerit-o; dar lasă că nu e nici o pagubă; vânatul cel bun tot al dumitate a rămas. Vorba Românelui: «nu e pentru cine se gătește, ci pentru cine se nemerește».

Dar neamțul se apără că n'a tras de fel cu pușca, că pușca s'a tras singură și că, din aceea, calul speriindu-se, a sărit și l-a trântit jos, unde l-a și lăsat fără rușine nici păcat.

— «Lasă domnule, că și așa e bine!» —

zicea Bisoceanul. «Dumneata tot nu rămâi păgubaș, că, și dacă nu ai dat în vânat, vânatul ți-a picat din cer jumulit gata. Și apoi despre căzătură, să nu aibi vre o mâhniciune, că pământul nostru românesc e bun de obrân-teală ;

Cine cade pe el jos
Se scoală mai sănătos.

Și într'adevăr, domnul *ininger* se ridicase teafăr și fără vătămare. Se vede că somnul îl podidise pe când Bisoceanul îmi povestea basmul, pe care el nu-l putea pricepe, și astfel pe nesimțite rămăsese în urmă de noi. Pe când dar Neamțul moțâia călare și calul își urmă calea în tică, o veselă ciocârlie se legăna prin aer, ciripind la soare, întocmai ca și ciocârlia cea din grațioasele strofe ale *glumei* vechiului poet francez Ronsard, cel de viță românească¹⁾:

Hei! Doamne mult îmi sunt dragi
plăcerile dulcii tale vieți,
ciocârlie, care despre amor
cânti disdedimineată,
scuturând în aier roua
cu care e stropită pana ta!
Mai înainte ca soarele să răsară
tu înalți trupu-ți spălat
spre a-l șterge de nori,
clătinându-ți aripele mărunte
și săltându-te în mici sărituri.

1) *P. de Ronsard*, «l'Alouëtte», printre poeziile numite «Gaietés ou Gaillardises»:

Tu spui în aier așa dulci cântări
 în a ta veselă ciripire,
 încât orice amant ar dori,
 când te aude cântând primăvara,
 ca tine să fie păsărică.

S'a întâmplat însă ca, în loc de poetici amanți, ciocârliia noastră să fie auzită numai de o gaiță flămândă și, în cazul de față, urmașul banului Mărăcine se vede silit să treacă lira în mâna strămoșului său Virgiliu, ca să sfârșească această istorioară¹).

Pasărea vrăjmașă se repezi, sbierând prin aier, ca să prindă pe cântăreață, și aceasta, mititica, în zadar cercă să-i scape prin fugă. «Pretutindenii unde dânsa, fugind ușurică, tăia văzduhul cu aripele ei, iată și dușmana, cruda gaiță o urmăria cu chiote mari prin aier».

La țipetele de bucurie ale gaiței, la văitările sărmanei ciocârlii, somnorosul, plecat pe oblâncul șelei, tresări și, în mișcarea-i zăpăcită, îi căzù pușca de pe umeri; cocoșul se lovì de scară; umplutura se descărcă cu sgomot; gaița și calul se speriară amândoi deodată; unalăsă prada să-i pice din cioc; celălalt trânti jos pe călăreț, și astfel vânătorul fără voie și vânatul neașteptat se întâlniră alături, pe iarba verde a plaiului.

Dar calul, ca și gaița, își văzù de calea sa și tovarășul meu rămase pe jos. De aceea și

1) *Virgilli Georgic. I, v. 405—408.*

Bisoceanul, care erà cam atins în amorul său propriu de povestitor, prin somnul inginerului, îi spuneà drept mângâiere: «Vezi, domnule *ininger*, dacà dumneata știai românește și ascultai la basmul meu, nu erai să pați atâtea nevoi! Dar fie! când este vorba de vânătoare, apoi poți să mi te lauzi că ești născut cu tichia în cap, și

Vânătorul norocos
 umblă bucuros
 pe jos.

Astfel ne urmarăm calea spre Bisoca.

XI.

Eram acum tocmai pe culmea dealurilor sub care se adăpostește, ca într'o copaie, satul Bisoca. Gata a cârmii în dreapta ca să coborîm în sat, aruncaii împrejurul meu o lungă și mulțumitoare privire, voind să-mi iau ziua bună dela întinsele priveliști ale plaiului, mai nainte de a le pierde cu totul din vedere.

Soarele apuneà drept dinaintea noastră; cercul lui roșatic scăpătase până pe zarea orizontului și razele-i, calde și senine, pare că se așternuse peste tot șesul răsăritean al țării, care ni se destindeà acum sub ochi. De pe acest tăpșan culminant de unde munții Săcueni cotesc spre țara Vrancei, tot Bără-

ganul, tot câmpul Brăilei, tot șesul Galaților, cu matca Râmnicului, cu valea Buzăului, cu lunca Siretului, toată acea lată și oablă câmpie se arată scaldată într'o lumină gălbue și lucioasă, ca fața unei uriașe sinii de aur; printr'însa, liniile șerpuite ale râurilor se desprindeau ca fire crețe de beteală argifție, iar suprafața netedă a apelor sărate din Balta-Albă și din Balta-Amară oglindiau ca niște ochiuri de sticlă, frecate în mijlocul dauritei table. În depărtarea cea mai afundată, dealurile dobrogene, tivite cu aburoasa cordeă a Dunării, încingeau, ca cu un cerc plumburiu, acest curios tabel, al cărui aspect devenia cu totul fantastic, prin neobișnuite și metalice reflecse.

Mai aproape de noi însă, sub forme și cu colori mai reale, se vedeau pe vârful Bisocci și pe al Ulmușorului, mari pietroaie sure și murgi, unele grămădite la un loc ca turme de vite adunate la repaos, altele risipite prin livezi ca vacile când pasc pribege. Apoi, sub aceste muchii, la stânga, pământul se lăsă la vale în costișe și pripoare gradate, până se cufundă în jghiaburile mult umbrite ale Râmnicului și Râmnicelului; tot pe acolo, la locul ce se zice între Râmnice, se zăriau încă poienile fragede și verzi ale Năculelor, adăpostite sub stâncile roșcate, care se numesc Pietrele-Fetei; și în fund de tot, înălțându-se în albăstreala înegurată a cerului, se pierdeau

culmile păduroase ale Steșicului, învelite în umbre viorii, civite și negre.

Preumblându-mi ochii, când peste șesul cu străluciri și scânteie, când prin munții cu tainice și răcoroase raze, mă așezasem pe un bolovan de piatră și așteptând să dispară cu totul soarele, nu mă puteam sătura de asemenea priveliști, ce nouă, orășenilor, ne este dat arareori a le vedea; dar călăuzul nostru știă că noaptea are să vină iute și că scoborișul, până la sat ne va cere, prin întuneric, poate o oră și mai bine; de aceea el ne îndeamnă să ne pornim îndată, și drept mângâiere, îmi spune că are tocmai vreme ca să isprăvească și basmul cel cu Feciorul de împărat, norocos la vânat, până vom sosi la vale.

— «Bine, zici, bădiță; — îi răspunsei: — negreșit că trebuie să mi-l spui tot, dacă mai este. Dar stăi! unde rămăseși?... pare că începuseși a îndrugă o șiretenie de lighioane ca cea din hora desgovelei: —

Ursul cu cercei
 umblă după miei,
 Lupul cu cimpoi
 umblă după oi,
 Vulpea în papuci
 umblă după curci,
 Și-un iepure șchiop,
 într'un vârf de plop,
 treieră la bob.

«Așă este?

— «Cam așă, dar iar nu prea, — îmi răs-

punse munteanul pierzându-și oarecum sărita, în urma glumei mele de care mă și căiam, și scărpinându-se la ceafă ca omul care stă la îndoială. — «Pe semne, boierule», — adăogi el, — «ți s'a făcut urît unde am tot spus anume toate soiurile de pasări și de jivine care trăesc pe la noi, la munte. Dar de! ce să-i fac eu, dacă așa e basmul? Va să-l spui și eu după cum este șartul și datina lui. D'acum înainte însă nu mai avem nimic a face cu lighioanele cele cu patru picioare, nici cu cele multe sburătoare; destul numai să vă fie în știre că Feciorul de împărat nu aveà seamănul său pe lume la ale vânătoarei. Când deabià da cu gândul să facă vreo isbândă la vânat, voința pe dată i se și impuneà; de aceea și lumea întreagă când pomenià despre dânsul, nu-i ziceà într'altfel pe nume, ca: Feciorul de împărat, cel cu noroc la vânat.

«De va fi stat o lună, sau un an sau doi, petrecându-și vieța fără alte nevoi decât numai cu plăcerea și cu mângâierea de a prinde și de a ucide fiecare pădurețe și pasări cântărețe, cine va ști, spun-o. Pe noi ceștia, plăiași și vânători de munte, atât ne taie capul că omul la vânătoare, fie pe ger și ninsoare, fie pe năduf de soare, nici nu prinde veste ca ce timp mai este, nici nu vrea să știe cum are să-i fie, nici nu bagă în seamă la muncă de-l chiamă, nici că i-e aminte de orice cuvinte, ci vesel omoară vremea care sboară, fără griji

trăește, pe pământ domnește și e la vânat ca și împărat.

«Acum dați și d-voastră cu socoteala, dacă chiar nouă, — niște băieți păcătoși plini de trude și de nevoi, — vânătoarea ne oțelește sufletele și ne răpește mințile, apoi ce încântec de fală și de vitejie trebuie să fi fost pe voinicul fecior al Doamnei Neagăi! Vesel și voios la inimă, ager și vartos la trup, el zâmbind ieșea dimineața din palatele părintești, zâmbind se înturna seara la maică-sa înapoi. Așa vieați, lină și neturburată, dor că în raiu poate să mai fi gustat cineva.

«Dar grijile și mahniciunea lăsat-au vre odată multă vreme pe un om fără ca să lege de capul lui? Firea omenească așa este ea dela Dumnezeu osândită, ca să nu plutească neîncetat ușor ca fulgul pe apă, și să nu calce mereu tot pe căi desfătate. Căci, acolo unde este poiana mai înflorită și cu frunzari acoperită, acolo e și cursa priponită. Dai într'insa fără ca s'o vezi; te apucă, te glodește, și uneori chiar de rea nu vrei să o crezi.

«Ia să vedeți acum, în ce fel păsul aveă să-l ajungă pe voinicelul nostru, și cu ce gingașe amăgiri aveă să-i sece puterile și să-i stingă fericirile.

Intr'o seară ca cea de astăzi, pe la apus de soare ca acum, el șezuse să se odihnească pe unul din pietroaiele măcinate depe dealul Ulmușorului, tocmai deasupra gârliciului de piatră, căruia îi zicem noi grajdul Zmeilor,

fiindcă acolo se adăpostiau odinioară, în vremea de demult, fiarele cele aripate. Şedeà el şi privià în jos cum negurile întunecau treptat văile şi culmile, când văzù trecând încetinel pe deasupra capului său, o porumbiţă, uşoară şi albă ca spuma laptelui la mulsoare, ca florile crinului la raza de soare. I se făcù dor de acea păsărică şi ca s'o prindă de vie, puse mâna în sân la zamfirul cel fermecat; dar ea, uitându-se la dânsul cu ochi dulci, fermecători, gunguni galeş în limba ei cea păsărească, şi-i zise :

«Ah, voinice, voinicele,
oprişi căile mele;
ci te ia dup'al meu sbor;
căci, cu sânul plin de dor,
te chiamă să-ţi faci dar
un scump, alb mărgăritar
mândra fat'a Pietrelor
din valea Năculelor».

«Aceste cuvinte, aşà dulci şoptite, deşteptară în inima voinicului un freamăt necunoscut; în sânul lui se aprinseră dorinţe nedesluşite, pe care până în ceasul acela nici în vis nu le încercase. Fără de a mai stà să cugete, el se ridică iute în picioare; sângele i se încinsese ca focul prin vine; pieptul îi svâcnià; în tot trupul simţià un vânt neînstrunat ce-l pornea să meargă supus şi ascultător la chemarea porumbiţei. Urmărind cu piciorul pe uscat sborul ei lin, cumpătat, el scoborà văi, suià dealuri, străbătea păduri,

treceà lunci și pâraie, și de ce umblà, par'că mai ușor pășià. Când raza soarelui se prelungià sfiatș pe foițele ierbeii înflorite din poiana de sub stâncile Năculelelor, păsàrica se oprì pe o rășurà îmbobocitã și cu graiu dulce cântãtor, strigã așã :

«Tu ce plângi în stâncã
la umbrã adâncã,
ieși acum din piatrã,
albã, dalbã fatã,
vie și frumoasã,
blândã, rãcoroasã,
eu chip luminos,
cu trup mlãdios,
cu păr aurit,
pe umeri leit!
ieși fatã din piatrã
sã te vazã-odatã,
scumpul tãu ursit;
cãci iatã-l sosit!»

«Ca un vis, ca o părere, se coborì de pe stâncã, mândra albã fatã, naltã, mlãdioasã ca o trestioarã, cu părul de aur, cu ochi de balaur, ruptã din soare întocmai ca Ileana Cosinzeana. De frumoasã ce erã, de albã ce s'arãtã, la soare puteai cãtã, iar la dânsa ba! Cine-i vedeà mersul, cine-i zãrià chipul, cine-i auzià glasul, nu puteà s'o priveascã și sã n'o îndrãgeascã, nu puteà s'o auzã și sã nu i se încreazã.

«Cu zâmbet gingaș pe gurișã, cu ochi galeși și pătrunzãtori, veniã mândra cam descinsã, pãșind ușor și legãnat prin iarba moale

și deasă a pajiștei. Ea se opri dinaintea voinicului și, arătându-i între degețele, un bob mărunțel de mărgăritar alb, curat și luminat ca laptele la mulsoare, ca floarea crinului la soare, ca dragostele de fată mare, ea, cu vers dulce femeesc, care mai lesne decât săgeata străpunge inima voinicului, îi grăi, râzând, așa :

«Dați-l-aș și nu l-aș da,
că mă tem îl vei uita
când la vânat te tot plimbi! —
Ba l-aș da, de vrei să-l schimbi
cu piatra zamfirului,
limpezimea cerului,
cu piatra zmarandului,
verdeța pământului,
cu piatra rubinului,
colcotirea sângelui.»

«Feciorul de împărat rămase uimit ca dinaintea unei năluciri încântătoare. Nu știă bine dacă este deștept sau dacă visează. Nu-i veniă să dea crezământ nici vederilor, nici auzului; și cu toate acestea, zâna ce-i stă în față îl priviă cu ochi fermecători, aruncând prin tot trupu-i, când aburi fierbinți, când fiori de ghiață; vorba ei îi răsună până în suflet, dulce și înduplecătoare. Pe când ea cătă la dânsul și zâmbiă, lui i se năluciă par'că câmpul înflorise și cerul se luminase, iar când ea deschise gura ca să-i vorbească, pentru dânsul, munții răsunară, apele se turburară, brazii se scuturară, codrii se treziră, frunzele șoptiră, stelele clipiră și în loc se

opriră. Atunci vieța, să i-o fi cerut dânsa, gata și bucuros era el să i-o dea, numai ca mereu să poată privi la ea, numai ca în veci să o poată auzi.

«De grabă scoase din sân câteși trele nestematele fermecate, care până atunci fusese și toată puterea și bucuria lui, și fără să se mai gândească, fără să se îndoiască, le aruncă cu mulțumire în poala drăgălașei copile. Buzele ei fragede și rumeoare se răsfoiră într'un răs de nebunatică bucurie, și apucând mărgăritarul între dinții ei albi și mărunți ca și bobul nestemat, îl puse binișor pe buzele voinicului, într'un dulce și larg sărutat.

«Atunci umbrele călduroase și bălsămite ale nopții de vară ascuseră în negură și în tăcere pe fericiții miri; singură porumbița cea albă îi desmierdă prin întuneric, când cu vesele cântări, când cu blânde văietări; dar când răsăriră zorile, deodată cu florile, porumbița amăgitoare și la dragoste îndemnătoare, peste țări și peste mări sburase, prin văzduh se depărtase, fugind ca să nu mai vie, și luând cu sine în vecie, scumpul, feciorescul dar, bobul alb de mărgăritar.

«Zile și nopți, luni și săptămâni trecură. Feciorul de împărat și Fata din piatră trăiau înstrăinați de lume, singuri singurei, el numai cu dânsa, ea numai cu el, și altă grijă nu purtau, altă plăcere nu gustau decât ale dragostelor lor. Cercuind lumea întreagă în poienița înflorită și cu frunzari acoperită de sub Pie-

trele fetei, voinicul năpustise codrii, urise izbânzile vieții sale de mai nainte. Vânătoarea eră uitată; inima lui se scăldă acum toată în desmierdări noi și necumpătate. Păsări, fiare și lighioane trăiau de el oropsite; toate se înstrăinase și se lepădase de al lor sburdalnic stăpân; nici una nu-l mai cunoștea, nici una nu-l mai ascultă; dar nici lui, nesocotitul, de ele nu-i mai păsă. Arcul și săgețile, ghioaca și praștia stau aruncate la pământ; rugina și putrigaiul se lipise de ele și le rodeau puterea. Așa feciorul de împărat, uitând vitejia vânătoarească, uitând și casa părintească, ședeà ziua și noaptea, lungit moale pe covoare și cu capul în poala copilei, se uită cu ochii în ochii ei, îi sorbià suflarea de pe guriță și-i cereà mereu să-l desmierde cu cânticele ei.

Cântă-ți, mândro, cântecul
că mi-e drag ca sufletul.
Cântă, scumpul meu odor!
Ici cu tine-aș vreà să mor!

Dar muierea tot muiere! Dăi ce-ți cere că o să te certe de ce i l-ai dat. Cu încetul, cu încetul, începù fata a luà seamă că sufletul voinicului se înmuiase de dogoreala dragostelor femești; acum îi păreà rău și-i venià ciudă că iubitul ei nu mai eră ca mai nainte, vitejelul plaiurilor, căruia lumea îi ziceà cu laudă: Feciorul de Impărat, cel cu noroc la vânat! În zadar îi cântà ea, cu viers dulce femeiesc, mândru cântec haiducesc; în zadar

îl rugă să se trezească din traiul lănced și trândav în care îl cufundase vieța de iubire ; în zadar îl tot îndemnă ca să iasă cu dânsa din pustietate, ca s'o ducă să vază lumea. El în brațe o strângea, dulce mi și-o desmierdă, și așa îi tot vorbiă :

«Facă lumea ce va face,
noi trăim aci în pace,
cum n'e drag și cum ne place !
Zică lumea ce va zice ;
fericirea de aice
tot nu poate să ne-o strice !
Spună lumea ce-o voi,
noi aci cât vom trăi
fără griji ne vom iubi.

«Dar urîtul, urîtul cel pocit, boala cea fără de crezământ, care din plăceri trezite încolțește, sufletul îl amărăște, cu doruri se hrănește și la noi plăceri râvnește, urîtul cel urgisit, care usucă și topește, mereu și necurmat în inima copilei se prefiră și pe fiece zi mai adânc o pătrundeă, în ea zilnic se încuibă, mai amarnic o rodeă. Feciorul de împărat vedeă și simțiă toate ; dar leac sie-și nu-și știă găsi. Fata umblă mai adesea razna prin păduri și prin livezi cu fruntea înorată, cu fața lăcrimată și când se întorcea la soțul ei și-l găsiă văitându-și tristețea, lungit sub tulpina brazilor, ea îi ziceă plângând și suspinând :

— Scoală, dragă; scoală frate!
nu mai tot zăceă pe spate,
că mi-am urit zilele,
mutând căpătâiele,
când la cap, când la picioare,
când la umbră, când la soare.

— Of! dragă, iubita mea!
nu pot, nu pot, chiar d'aș vrea;
boala mea nici că s'o duce,
pân'ce tu nu mi-i aduce
mură' albastră și amară,
sloiu de ghiață 'n miez de vară

— Of! dragă, iubitul meu!
ajuta-ți-ar Dumnezeu!
eu toți munții i-am călcat,
mură-albastră n'am aflat,
sloiu de ghiață n'am găsit,
că pământu-i încălzit.

— Fetișoară din Buzău,
mură-albastră-i ochiul tău
care mă ucide rău;
sloi de ghiață netopită
e chiar inima-ți răcită
și de mine deslipită».

«Când ajunge inima să fie sleită de dragoste, apoi curând pierе și mila. Fata din piatră, sătulă și de pustiul munților și de iubirea singuratică, visă acum noaptea și se gândiă ziuilița întreagă, la locuri desfătate și pline de lume, la orașe cu sgomot, cu pe-

treceți și cu veselii, la cetăți unde toți să cate la dânsa cu dor și cu drag, și dânsa cu mândrie la toți să se arate frumoasă și împodobită în haine trufașe și în pietre nestimate. Destul, destul își închisese ea tinerețele în depărtări, de lume înstrăinată; destul gustase plăcerea iubirilor tănuite. Acum inima-i sbură ca fluturele, după lumină; sufletul ei cerea sgomotul veseliiilor, strălucirea averilor, vârva truțiilor. Astfel de dorințe îi frământau mereu mințile, și știm cu toții că ce se naște în cap de muiere, într'însul neistovit nu pier.

«Intr'o dimineață, când Feciorul de împărat se trezi din somn, îngreuiat de lingoare și de inimă-rea, Fata din piatră pierise de lângă dânsul. O așteptă să vie la amieazi, o așteptă să vie seara; dar umbra molifzilor se așternu încetinel d'a lungul pajiștei, scăzù și crescù iarăși, dovedind scurgerea vremii, și nimeni, nimeni nu veni..

«Atunci pricepù dânsul că copila a fugit și în păduri l-a năpustit; atunci văzù bine că puica a sburat, s'a dus și pe dânsul l-a răpus. Atunci în lăuntru lui se făcù adânc întuneric; în piept inima-i zdrobită se încolăciă ca crâmpeie trunchiate de șarpe veninos. Ziua la soare, el se frământă în durere; noaptea la stele, din ochi îi picură izvor de plânsoare, și la tot ceasul, noaptea ca și ziua, ziua ca și noaptea, glasul lui duios răsună prin codri: — «Doamnă a inimii mele, stă-

«până a acestor locuri! de ce m'ai părăsit?
«Unde te-ai dus? Ah, unde?...»¹⁾).

«Își aducea aminte d'ale ei dalbe frumuseți, d'ale ei dulci cântări, de zilele fericite pe când glasul munților și al apelor răspundeă cu vesel susur la glasul copilei, pe când ea umblă legănându-se, gingașă și ușoară, pe verdeața livezilor, pe când ea tremurând, scutură de pe cosițele-i bălaie, zăpada mai puțin albă decât pelița ei. Atunci inima lui, cu suspine, întrebă în zadar pe codrii și pe stânci: «acea drăgăstoasă Româncă, cu fața albă ca crinul, cu glas încântător de zână?... «Numai râul acuma, numai apele, când se clătesc, răspund cu vuiet la gemetele mele... «Ah! unde mai sunt, stăpâna mea dorită, ah! «unde mai sunt chiar și viscoalele de odinioară!»²⁾).

«Dar toată jalea lui eră în deșert; ce a fost verde s'a uscat; ce a înflorit s'a scuturat. Intr'acele plaiuri, în care el găsisese mai întâi mulțumirea, vânând și prinzând cu nepăsare păsări de pe cer și fiare de pe pământ, în acele dumbrăvi unde apoi își aflase fericirea la sânul drăgălașei fecioare, acum totul eră veșted, totul eră oflit, totul se îmbrăcase într'un giulgiu de ger și de întristare. El

---

1) Tesoro de los Romanceros y Cancioneros españoles, recogidos y ordenados por d. *Eugenio de Ochoa*, (Paris, 1838), p. 137: Romances del Cid Campeador.

2) *François Villon* (1431), Ballade des dames du temps jadis.

cercă să ridice dela pământ arcul și săgețile, ghioaga și praștia; dar armele erau ruginite, puterile-i erau slăbite, ochiul vedeă turbure la țintă, brațu-i nu mai știă să nimerească țălul. Deodată cu nestimatele pierduse și farmecul lor puternic; Fata din piatră le luase cu dânsa ca să facă cu ele cercei și ghiordane; iar el sărmanul, el își aducea atunci aminte, cu dor și cu jale, despre locul unde născuse, despre căminul unde crescuse, despre măicuța dulce care pe sânul ei îl legănase, despre toate bunurile, toate averile și toate mulțumirile pe care le pierduse. El se îngroziă văzându-se ajuns a rătăci, ca un suflet călător și fără tărie, prin locașele sălbatice ale fiarelor, a cercă prin codri și prin pustii năluca fericirilor, și inima-i sângeră, risipită în târzi și zadarnice căințe ¹⁾).

• • • • •
 «Câți alți pe lume își văd ca dânsul, virtutea și norocul spulberate prin nesocotința lor! Când e omul tânăr, el nu știe, biet, să prețuească bunurile cu care pronia cerească, mumă darnică și iubitoare, l-a înzestrat. Se îmbată de veselia junelui, de farmecul frumuseților, de plăceri trecătoare, de sburdări amăgitoare, și, dacă într'acea beție își pierde sau își risipește nestimatele odoare cu care îl împărtășise soarta, curând, în urmă, îl ajunge și ceasul amarnic al căinței; și apoi

---

1) C. V. *Catulli*, Carmen LXIII, de Aty, v. 50—73.

după dânsul, se cascadează, întunecos și rece, tăcutul, pustiul mormânt !

«Așa! vă veștejiți voi toate, plăpânde flori ale vieții, tinereți, iubire, plăceri, trecătoare frumuseți, — frumusețe, dar din cer pe care cerul pismaș îndată ni-l răpește, — în grabă vă ofliți și pieriți toate, dacă printre voi doară nu se prefiră vreun fulger cu arsură, vreun fior de nedumerire!

«Cată cu un ochiu de milă la cea tinerime de rând care, în toiul frumusețelor trăiește în desmerdări și în desfătări se îmbată... Când va goli până la fund paharul cu încântările, ce o să se mai aleagă dintr'însa! Cine o să mai știe de ea?... Groapa, care o așteaptă, o va înghiți întreagă. Tăcerea de veci o să stingă după lume, cu a ei ființă, și ale ei sterpe iubiri» ¹⁾

Lacrămile de căință și duioasele cugetări ale feciorului de împărat, cel ce fusese odinioară norocos la vânat, mă pornise și pe mine pe triste gânduri; îmi veniau acum unul după altul aminte atâtea falnice visuri ale junetei mele, care, împreună cu anii cei repezi, s'au nimicit în zadarnicul deșert... căci răpezi, vai! răpezi se strecoară anii!... ²⁾

Dar eră noapte în toată puterea când în-

1) *Lamartine*, Méditations poétiques: A. Elvire:

2) *Horatii* Carmin. II. XIV.

cepură să ne salute lătrătorii din satul Bisoca. În băătăura casei arendăşeşti ardeă un foc mare; descălecai la flăcăraia trosnitoare a brazilor, şi domnul Steriea rendaşul ne ieşi cu plin înainte. Într'o mână ţinea o botă cu păstrăvi vii, proaspeţi şi sglobii, pescuiţi în pârâul spumegos de sub poala umbrită a Pietrelor Fetei; în cealaltă purtă o cuşcă cu iepuraşi de casă, plocoane trimise de stariţul unui schit vecin, care hrăneşte şi prăseşte în curtea mănăstirii d'alde aşă arzoi şi spornic vânat, rar în ţară la noi şi botezat în Codicele civil, art. 468, cu numele poznaş de *Lapinii ţinuţi pe lângă casă*, iar în *Dicţionarul limbei Romane, elaborat cu proiect după însărcinarea dată de Societatea Academică Română*, pagina 981, cu aceea, tot aşă dăochiată şi puţin românească, de: «*Cunicule sau cunicle, specia de animal, d'in genul iepurelui, forte assemine cu iepurele, şi de aceea-a numitu pre a locurea şi iepure de casa, francesce lapin*».

Aş dori să aflū care sunt locurile unde, vorbindu-se neoaş româneşte, se mai zice şi altfel, bună-oară, — cine-l, cinel-, pus'ai degetul pe el? — *Cuniclu* şi *Lapin*

D'aşa lătinie dobitocească,
d'aşa păcălitoare franţuzească
unul Domnul să ferească
limba noastră părintească!

Dar domnul Sterie, din tindă, ne poşteşte la mâncare. Drumul, basmul şi gândurile me-

lancolice m'au secat la stomac; mă grăbesc dar a intra în casă, unde ne așteaptă masa, care de mult stă întinsă.

Fiindcă, tu însă n'ai fost poftit împreună cu mine, te las afară și drept mângâiere, îți trimit de departe, ca hrană intelectuală, bună de rumegat, această poveste încurcată, însoțind-o cu o prietenească salutare.... cam slabă și șearbădă mâncare!...

Dar să fie cu iertare,
Căci suntem la vânătoare!

Post-scriptum. — Nu mă iartă conștiința ca să nu îndreptez o eroare ce s'a strecurat în paginile de mai sus. Am zis că la noi guvernul nu s'a ocupat niciodată de a regula vânătoarea. M'am înșelat. Răposatul C. Negruzzi, care nu a fost numai un scriitor de talent, de spirit și de inimă, ci a mai fost și director al Oficiului de Statistică din Moldova, ne dă în scrierile sale următoarea notă plină de interes și sprijinită pe calcule nediscutabile:

Dela 26 Ianuarie 1841 până la sfârșitul lui Decemvrie 1845, s'au ucis, după cataloagele Vistieriei, acești lupi:

In anul	1841 . .	113	lupi mari	
» »	1842 . .	198	idem	
» »	1843 . .	318	idem	. . 59 pui
» »	1844 . .	340	idem	. . 111 idem
» »	1845 . .	261	idem	. . 101 idem
		<u>1230</u>	lupi mari,	<u>271</u> pui
			Total	1501,

și s'a plătit din Vistierie 18.450 lei pentru 1230 lupi mari și 2032 $\frac{1}{2}$ lei pentru 271 pui. În total 20.482 $\frac{1}{2}$ lei.

«Să vedem acum folosul acestei legiuri.

«Să închipuim că fiecare lup erà să mănânce pe an câte 12 oi. Pare-mi-se că sunt destul de moderat. Care e lupul ce s'ar mulțumi cu o oaie pe lună? In cinci ani vine de lup 60 oi, care pentru 1501 lupi face 90.060 oi. Socotind acum oaia câte 20 lei, face 1.801.200 lei, din care scăzând 20.482 $\frac{1}{2}$ lei, prețul capetelor a 1501 lupi, rămâne folos 1.780.717 $\frac{1}{2}$ lei».

Tot cu această ocaziune, autorul *Păcatelor tinereților* mai povestește și o istorioară pe care am socotit că nu va strică să o transcriu aci, căci ea va fi ca păhărușul de *Fine Champagne*, după un prânz îndesat și anevoie mistuit, — *rudis indigestaque moles!*

Iată ce scria Negruzzi în luna Fevruarie 1846:

«Viu dela vânătoare, prietene, unde am împuşcat un lup. Dă-mi voie deci să-ți vorbesc despre el.

«Toată lumea cunoaște lupul, fiara asta

carnivoară și nesățioasă, dușmanul păstorilor și groaza oilor. Din vremea regelui Edgard, la anul 966, lupii n'au mai văzut pământul Engliterei; și când, din toate statele Europei erau proscriși, numai în Moldova, — sunt acum cinci ani, — viețuiau ca în sânul unei republice, încât eră o *blagoslovenie* cum lupii și jidanii creșteau și se înmulțiau! Inșă la 1841, ministerul trebilor din lăuntru făcù o legiuire prin care se puse preț capului de lup. Țăranii începură a-i ucide, păstorii a fi mai liniștiți, și oile a dormi mai fără grijă.

«Spun nu știu de e așa, — că lupii văzând osânda ce li se pregătește, au ales o deputăție dintre ei, care viind în capitală, și-a tocmit un vechil ca să le apere dreptul ce-și închipuiau că au. Acesta le-a făcut o jalbă lungă și lată, în care dovedia tetragonicește că, dela descălicarea lui Dragoș, lupii au trăit în bună pace în țară, că n'a mai făcut nimeni *sprafcă* ca să vadă câte oi s'au mâncat; că de vreme ce lupii sunt lăsați ca să mănânce oi și oile ca să fie mâncate de lupi, apoi după toate formele, legile și obiceiul pământului, lupii se cuvine a fi volnici să mănânce oi, ș. c. l., ș. c. l.

«Ministrul Lupu Balș le întoarse jalba cu *nadpis* zicând că obiceiul pământului poate sluji de lege, când nu este vătămător legei, și numai atunci li se va luà în băgare de seamă reclamația, când vor da înscris și che-

zășie că nu vor mai mânca carne, ci vor paște troscot, ca niște dobitoace ce sunt.

«Deputații ieșiră cu coada între vine, gândind la nedreptățile oamenilor. Viind la gazdă și simțind apetit, se puseră la masă. Ospătarul le dete borș cu miel, cotelete de miel și friptură de miel.

— «E bine! strigă unul din ei, — mai zi-mi că este dreptate în lumea asta. Oamenii mănâncă oi, și noi să nu mănâcăm?»

— «Ba să mâncați, domnii mei; — le zise un june supleant de profesor, — omul și lupul sunt lăsați ca să mănânce carne; dinții lor cei câinești o dovedesc. Eu când nu mănânc carne, nu pot pronunța nici cel dintâiu vers din Eneida,

Arma virumque cano, etc.

«Din vorbă în vorbă, lupii spuseră viitorului filozof scopul soliei lor și neisprava cu care au ieșit dela Ministru.

— «Advocatul care l-ați avut eră un ignorant, le zise acesta. Sunt sigur că nici rudimentele limbii latine, ale limbii mume, nu le cunoștea. Sunt sigur că petiția ce v'a făcut eră plină de barbarisme și de solecisme și scrisă cu slove ciriliane. Să vă fac eu o suplică cu litere latine și veți vedeă cum voi face capot pe ministrul cu tot departamentul său».

«Îndată le scrise o jalbă cu litere latine, care se mântuia prin acest calambur :

Lup te chiamă și lup ești
Lupii dar ce prigonești?

«Omonimul lor ministru le rupse jalba, zicând că nu-i plac poezii și că, cu toată cuscrenia ce ei arată că ar avea cu dânsul, nu poate călca datoria postului său; prin urmare porunci unui comisar de poliție să-i întirească din oraș.

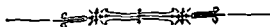
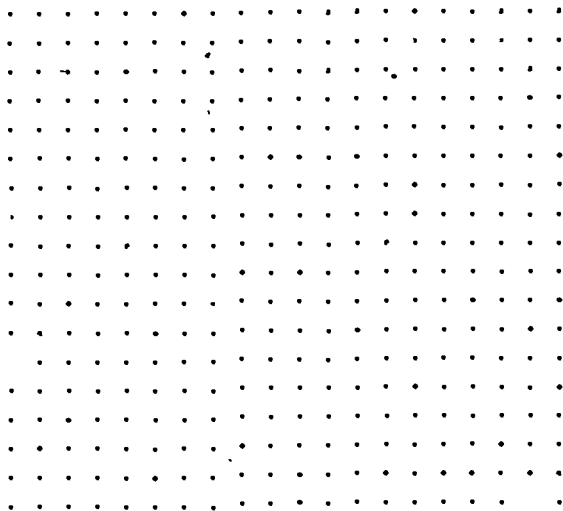
«Ajungând la barieră, nenorocitele fiare își scuturară praful de pe copite, și lăcrămând, tinseră labele spre cer, cuvântând acest blestem . . . . .

Acı autorul își precurmă povestea, necunoscând, după cum se vede, coprinsul blestemului bietelor fiare nedreptățite. Dacă pe lângă tot spiritul și talentul ce el avea, răposatul C. Negruzzi ar fi posedat și darul proorociei, el negreșit ar fi pus în gura lupilor un blestem de felul acesta :

«Fă, Doamne, ca toți aceia cari au gânduri rele asupra noastră, să fie osândiți, spre pedeapsa lor, a citi dintr'un capăt până într'altul, toată precuvântarea la Manualul Vânătorului Românesc, dar totdeodată oprește-i, Doamne, de a se folosi câtuși de puțin de învățăturile coprinse chiar în corpul Manualului căci fără de aceasta a ta părintească ocrotire, va fi de acum înainte vai și amar de neamul lupesc, în țara binecuvântată a Românilor, unde, dela descălicătoare, blajina, localnică stăpânire

ne-a îngăduit să trăim ca în sânul lui Avram,
fără de a ne mai *sastisi* cu statistica iscodirii!
«Amin».

XII

COPRINSUL.

I. Să mă încurc oare și eu în calea vânătorilor? — Cartea ta și Precuvântarea mea. — *Utile dulci* sau Sosii și d-l Socec. — Ce zice Nimrod despre podagra mea. — Arcadia pe câmpul Bărăganului. — Dela moș Doru, drept în pustii. — La conac! — Vai de bietul Gogol, ce eră să pață?

II. Țigani de zestre. — *Grives en caisse*. — Disertațiune filologică, îmbâcsită cu erudițiune. — 1000 galbeni venit pe an. — Graurii știu franțuzește mai bine decât d-l Littré! — Din fabulele lui Lafontaine până în pădurile Rusiei. — «Amărîta turturea, of! sârmana, vai de ea!

III. Pentru ce poetul Lucrețiu știe mai bine seama cârmuirii decât stăpânirea noastră. — *Chiau! Chiau*, prin pădure. — Unde ne agățăm de coada cânelui. — Brașoave și palavre vânătoarești. — De ce vulpea are coada lungă și ursul nu are de loc.

IV. D'aș ști și eu carte câtă știă răposatul Lessing! — Ditirambă în onoarea Artemidei. — Bine trăiă Diana la curtea lui Henric de Valois! — Cuvioasă gravură nemțească. — Kynigetikhòs, salată eleno latinească. — Sfârșim tot la coadă.

V. Iată-ne acum și în Roma! — Mai mare rușine pentru cotgogeamite împărat! — Sculptura istorică

pe arcul de triumf a lui Traian. — Platon și Xenofon ne poftesc la vânatoare. — Tren de plăcere prin epoca glaciară. — Faraoni vânători. — Păcat că Guilom Tell vorbă nemțește. — Dela capra neagră la iubită și viceversa. — Poemă câmpulungeană.

VI. Cum se pricepeau să cânte la vânatoare Rossini și Haydn, Méhul și Weber. — *Tonton, tonton, tontaine, tonton !!* — Dușmănia literară sau efecte intuitive și anachronistice ale Chambertinului dela *Café-Anglais*, asupra poeziei române. — Trecem dincolo de Bagdad. — Concert simfonic pe apă și pe uscat, dat mistreților și cerbilor de Șahul Persiei Khoșru Anușirvan.

VII. Zografia privită din punct de vedere al teoriilor lui Darwin, — Amor și vânatoare! — Cum se îngropau la Roma urmașii bietului Ovidiu, răposat ca vai de dânsul, cam pe la Kiustingè. — Pustia de oglindă, multe rele tace! — Rubens nu a fost vânător, dar Horace Vernet fără îndoială. — *Filosofia absolută* a esteticeii vânătorești. — Italia ne-a cam dat de rușine.

VIII. Bibliografie cinegetică a secolului de mijloc. — Înșiră-te mărgărite artistic și vânătorec. — Mistrețul de Snyder. Wouwerman și calul balan. — Văzut-ai la Luvru pe *Bonne, Nonne, și Ponne*, sau pe *Mitte și Turlu*, adică pé Desportes și Oudry? — Prințșorii nemți de mult visau a Versallia. — Ridinger și babața. — Tot Ridinger și marchizul de Carabas. — Tot Ridinger și Sir Edwin Landseer. — Cum te dau de gol băieții dela noi. — Cum umblu eu să te aduc pe tine a deveni un sportam fashionabil.

IX. «La Carpați mi-am adus jalea! — Poezie prelină și dichisită. — Prepelicarul în geantă și becațina în vânt. — Literatura cinegetică a Muscalilor. — Tiroleză fără acompaniament de musică. — Steeple-chase sistematic de a curmezișul artelor vânătorești. — Uf! să răsufăm un moment sub umbrarul lui Kir Ionița Buzdrună.

X. Incă un hop! — Sus pe plaiul Buzăului, — Studiul antropologic, lexicografic și moral asupra locuitorilor din comuna Bisoca. — Basmul cu Fata din piatră și cu Feciorul de împărat, cel cu noroc la vânat. — Vultur, dihor și răs, sau zamfir, smarand și rubin. — Câte se pot întâmplă unui Neamț dacă nu pricepe românește.

XI. La cotul munților. — Tot basmul cel cu Fata din piatră și c. l. — Porumbița și mărgăritarul. — Ce au spus despre munții Năculele dela obârșia Râmnicului, Caiu Valeriu Catul, François Villon, autorul anonim al Romancerului del Cid Campeador și mulți alții. — Iepurii din *Codicile civil* și cei din *Dictionariulu Academicu*. — Ne luăm ziua bună în tinda d-lui Sterie, arendașul dela Bisoca. — *Post scriptum* unde se spune ceace nu a știut să spună răposatul C. Negruzi. în statistica ce a făcut lupilor din Moldova.

XII. Capitolul cel mai plăcut pentru cititor.
